

Banca Națională
a Moldovei

RAPORT ASUPRA STABILITĂȚII FINANCIARE 2023

CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR.....	3
SINTEZĂ	4
1. CONTEXTUL ECONOMIC ȘI REAL.....	5
1.1. Evoluții economice	5
1.2. Datoria de stat.....	8
1.3. Evoluții ale sectorului extern.....	12
1.4. Sectorul imobiliar	16
1.5. Îndatorarea sectorului privat.....	21
1.6. Bilanțurile sectoriale ale Republicii Moldova	30
1.7. Structura sistemului financiar.....	33
2. RISCURILE SECTORULUI BANCAR.....	34
2.1. Sectorul bancar	34
2.2. Riscul de credit	38
2.3. Riscul de lichiditate	44
2.4. Riscul de piață	48
2.5. Riscul de contagiune	54
2.6. Riscul aferent tehnologiilor informaționale și comunicațiilor	56
3. RISCURILE SECTORULUI NEBANCAR.....	58
3.1. Sectorul de creditare nebancaară.....	58
3.2. Sectorul asigurărilor	63
3.3. Prestatorii de servicii de plată nebancaari.....	66
4. INSTRUMENTE ȘI MĂSURI MACROPRUDENȚIALE	68
4.1. Instrumentele macroprudențiale ale BNM.....	68
4.2. Comitetul Național de Stabilitate Financiară.....	72
5. EVOLUȚII RECENTE ȘI PERSPECTIVE	74
5.1. Reglementări de consolidare a cadrului de stabilitate financiară	74
5.2. Garantarea depozitelor din sectorul bancar și Fondul de rezoluție bancară	77
5.3. Gestiunea riscului climatic de societățile financiare	78
ANEXE.....	81

LISTA ABREVIERILOR

AEÎ	Asociație de economii și împrumut	IPC	Indicele prețurilor de consum
ASP	Agenția Servicii Publice	LCR	Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate
ATM	Perioada medie de maturitate	MDL	Leul moldovenesc
BCDMN	Banca pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre	NPL	Credite neperformante
BDCE	Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei	OCN	Organizație de creditare nebanară
BEI	Banca Europeană de Investiții	O-SII	Societate de importanță sistemică
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare	OS	Obligațiuni de stat
BNM	Banca Națională a Moldovei	PIB	Produsul intern brut
BNS	Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova	p.p.	Puncte procentuale
BT	Bonuri de trezorerie	PSP	Prestatori de servicii de plată
CBN	Certificatele Băncii Naționale a Moldovei	PVD	Poziția valutară deschisă
CCYB	Amortizorul anticiclic de capital	RCG	Raportul dintre credit și garanție
CCoB	Amortizorul de conservare a capitalului	RM	Republica Moldova
CFI	Corporația Financiară Internațională	ROA	Rentabilitatea activelor
CNPF	Comisia Națională a Pieței Financiare	ROE	Rentabilitatea capitalului
CNSF	Comitetul Național de Stabilitate Financiară	RPPI	Indicele prețului bunurilor imobile rezidențiale
CSI	Comunitatea Statelor Independente	RSDV	Raportul dintre serviciul datoriei și venit
DST	Drepturi speciale de tragere (XDR)	SBFN	Sustainable Banking and Finance Network
EUR	Moneda unică europeană (euro)	SRB	Amortizorul de risc sistemic
FGDSB	Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar	SREP	Procesul de supraveghere și evaluare a activității băncii
FMI	Fondul Monetar Internațional	sc. dr.	Scara dreaptă
IFN	Instituții financiare nebanare	SUA	Statele Unite ale Americii
IFRS	Standardul Internațional de Raportare Financiară	UE	Uniunea Europeană
IHH	Indicele Herfindahl-Hirschman	USD	Dolarul SUA
IMM	Întreprinderi mici și mijlocii	VBS	Veniturile bugetului de stat
		VMS	Valori mobiliare de stat
		TIC	Tehnologii informaționale și comunicațiile

NOTE

Raportul asupra stabilității financiare a fost elaborat de către Departamentul Stabilitate Financiară, sub coordonarea viceguvernatorului BNM, Tatiana Ivanicichina.

Raportul a fost examinat de Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei și aprobat în ședința din 25 iulie 2024.

SINTEZĂ

Anul 2023 a fost marcat de o serie de provocări economice și financiare, dar și de semne de reziliență și adaptare. Pe plan global, economia a dat dovadă de o rezistență notabilă, înregistrând o creștere a PIB-ului mondial de 3,2 la sută. Cu toate acestea, dinamica inflației a fost influențată de multiple incertitudini geopolitice și economice, fiind mai persistentă decât așteptările anterioare, în multe economii importante.

Economia Republicii Moldova, după șocul inflaționist din 2022 și pe fundalul tuturor periclitărilor geopolitice și economice, cauzate de războiul din Ucraina și procesul de fragmentare a economiei mondiale, a început un proces de revenire lentă, crescând cu 0,7 la sută în anul 2023. Însă, inflația a ajuns în limitele țintite de BNM, fiind de 4,2 la sută în expresie anuală, ceea ce creează condițiile de stabilitate a prețurilor, necesare pentru revenirea economiei.

În pofida crizelor suprapuse din ultimii ani (criza pandemică, șocurile de prețuri, războiul din Ucraina), sistemul bancar autohton s-a dovedit foarte rezilient și stabil, menținând un nivel înalt al calității activelor și al lichidității. Suficiența capitalului băncilor s-a plasat la nivelul de 29,9 la sută, în creștere față de anii precedenți, ceea ce

asigură un nivel înalt de protecție contra posibilelor șocuri.

După valoarea creditelor acordate, sectorul de creditare nebancaară menține o cotă aproximativ de 19,0 la sută în total credite acordate în sectorul financiar bancar și nebancaar, cu o ușoară creștere în perioada 2022-2023. Deși interconexiunea acestor segmente între ele și cu restul sectorului financiar este redusă, riscurile sistemice cauzate de aceste componente fiind reduse, calitatea creditelor acordate de ele, în special în cazul asociațiilor de economii și împrumuturi, care pot atrage depuneri, rămâne un factor de îngrijorare.

Banca Națională a Moldovei a continuat să aplice instrumente macroprudențiale, inclusiv amortizoarele de capital și cerințele privind limitarea îndatorării persoanelor fizice, pentru a preveni și a atenua riscurile sistemice. Aceste măsuri și-au demonstrat eficiența și s-au dovedit a fi esențiale pentru menținerea stabilității financiare în fața provocărilor economice.

Banca Națională a Moldovei va continua și pe viitor să monitorizeze evoluțiile în economia națională și sectorul financiar, pentru a identifica acumularea riscurilor sistemice și a veni cu instrumentele macroprudențiale potrivite și adecvate situației, astfel încât să asigure funcționarea normală a sistemului și menținerea stabilității financiare.

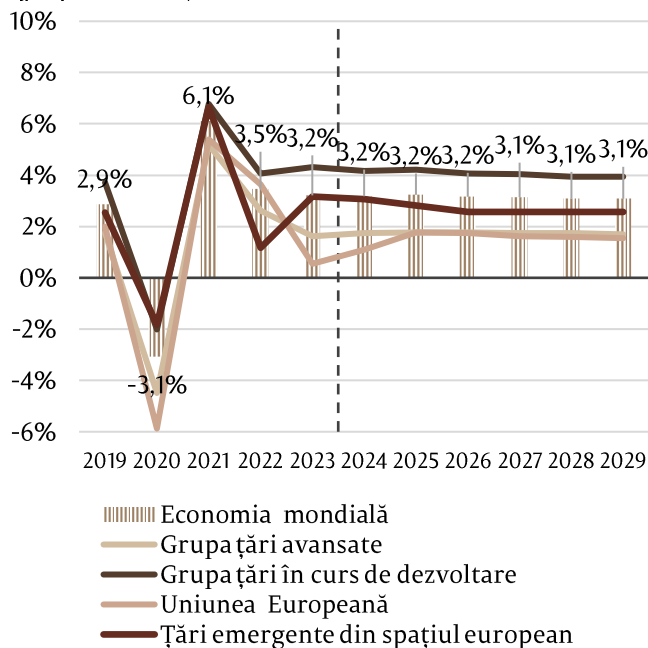
1. CONTEXTUL ECONOMIC ȘI REAL

1.1. Evoluții economice

În 2023, în pofida unei conjuncturi incerte, economia globală a dat dovadă de reziliență, iar PIB-ul mondial a crescut cu 3,2 la sută.

Anul 2023 a fost marcat de creștere economică, în pofida politicii monetare restrictive practică de băncile centrale a principalelor economii mondiale. Creșterea s-a tradus în majorarea veniturilor reale, determinate parțial și de reculul inflației. Cea mai rapidă ascensiune au înregistrat-o economiile emergente și cele în curs de dezvoltare, a căror creștere a constituit 4,3 la sută (Figura 1.1.1). Depășind prognozele inițiale, creșterea reală a PIB-ului în SUA a constituit 2,5 la sută (Tabelul 1.1.1). Totodată, economia UE a avut parte de un progres mai modest, pe fundalul fricțiunilor latente aferente pieței energetice, astfel încât creșterea PIB-ului a constituit 0,6 la sută.

Figura 1.1.1. Evoluția PIB-ului mondial și a grupurilor de țări

* - prognoza FMI

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor FMI

Prognozele internaționale pentru anii următori denotă o evoluție stabilă a creșterii economice pe parcursul următorilor ani. Totodată, perspectivele țărilor în curs de dezvoltare din Europa rămân a fi constrânse de conflictul din regiune și inflația persistentă.

Tabelul 1.1.1. Ritmurile de creștere a PIB-ului, prețuri constante, în SUA și la unii din principalii parteneri comerciali ai Republicii Moldova, %

	2022	2023e	2024p	2025p
Lume	3,46	3,21	3,18	3,23
China	2,99	5,24	4,64	4,09
Germania	1,80	-0,31	0,15	1,33
Italia	3,99	0,92	0,71	0,71
R. Moldova	-4,98	1,03	2,60	4,83
Polonia	5,26	0,16	3,07	3,48
România	4,60	2,11	2,77	3,60
Rusia	-1,20	3,59	3,16	1,81
Turcia	5,53	4,52	3,10	3,19
Ucraina	-29,08	5,00	3,20	6,47
SUA	1,94	2,53	2,73	1,88

Notă: e - estimat; p - prognozat

Sursa: FMI

Luând în considerare evoluțiile menționate, pentru anii următori, conform prognozei FMI², ritmul de creștere economică mondială va continua în timpuri proximale celor înregistrate în 2023, oscilând în jurul nivelului de 3,2 la sută în 2024 (Figura 1.1.1).

De menționat că, urmare riscurilor asociate creșterii prețurilor la resursele energetice și la produsele alimentare pe fondul distorsionării relațiilor comerciale cu Rusia, Belarus și alte țări din spațiul CSI, cauzate de conflictul militar din Ucraina, pentru anul 2024 se anticipează în continuare un nivel redus al creșterii economice în cadrul Uniunii Europene, PIB-ul prognozat pentru bloc situându-se sub cel al economiilor dezvoltate. Totuși, indicatorul este estimat a fi în creștere față de nivelul curent de 0,6 la sută, constituind 1,1 la sută în anul 2024, cu o accelerare spre nivelul de 2 la sută către 2025.

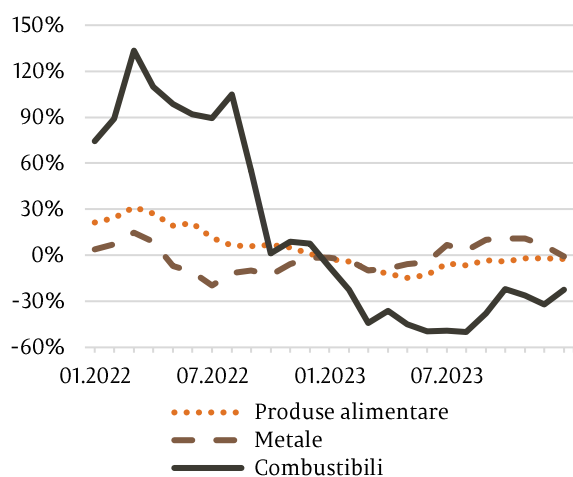
Deși prognozele privind dinamica prețurilor au fost pesimiste, inflația s-a diminuat mai rapid decât s-a anticipat în unele regiuni ale lumii.

După ce în 2022, la nivel global, indicele prețurilor de consum (IPC) s-a majorat cu 8,7 la sută, în 2023 creșterea acestuia a fost ceva mai temperată, constituind 6,9 la sută. O atenuare mai accentuată a inflației a fost consemnată în economiile avansate (4,6 la sută în 2023 față de 7,3 la sută în 2022), pe când în economiile emergente și în curs de dezvoltare decelerarea inflației s-a produs în tempo mai

lent (8,5 la sută în 2023 față de 9,8 la sută în 2022).

Principalul factor care a determinat scăderea inflației a fost diminuarea prețurilor la energie (Figura 1.1.2). În 2023, prețurile internaționale la combustibili s-au redus cu 37,6 la sută (petrolul s-a ieftinit cu 16,5 la sută, iar gazul cu 62,1 la sută). De asemenea, tendința dezinflaționistă a fost susținută și de scăderea cu 6,8 la sută a prețurilor la produsele alimentare. Prețurile metalelor s-au majorat cu 1,6 la sută, dinamică ce s-a conturat în a doua jumătate a anului.

Figura 1.1.2. Prețurile internaționale la bunurile primare, modificare față de perioada similară a anului precedent

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor FMI

Tabelul 1.1.2. Inflația în SUA și a unora dintre principalii parteneri comerciali ai Republicii Moldova, %

	2022	2023e	2024p	2025p
Lume	8,91	6,17	5,33	4,01
China	1,82	-0,26	1,89	2,02
Germania	10,81	2,97	2,22	1,96
Italia	12,34	0,50	2,20	1,87
R.Moldova	30,24	4,20	5,00	5,00
Polonia	16,60	6,20	6,37	3,86
România	16,37	6,61	4,68	3,46
Rusia	11,92	7,42	5,30	4,37
Turcia	64,27	64,77	45,02	28,28
Ucraina	26,60	5,08	8,50	7,00
SUA	6,41	3,20	2,39	1,96

Notă: e - estimat; p - prognozat

Sursa: FMI

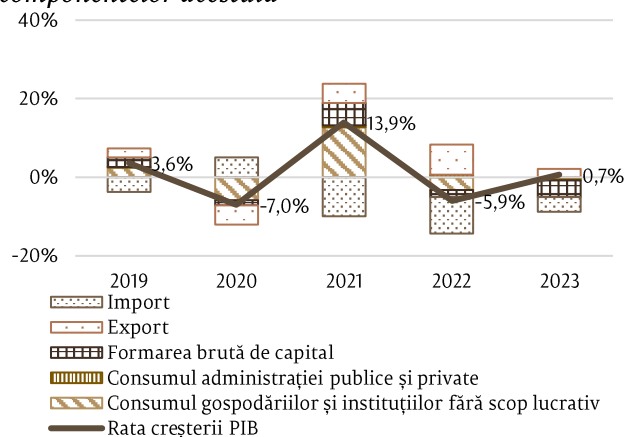
Conform celor mai recente date publicate de către FMI¹, inflația medie anuală pentru anul 2023 se estimează la nivelul de 6,2 la sută, în scădere cu 2,7 p.p. față de anul precedent. Totodată, e de menționat că grupul de țări din Europa de est, centrală și regiunea baltică a continuat să înregistreze niveluri ridicate ale inflației (în medie 19,4 la sută), fapt determinat de instabilitatea din regiune (Tabelul 1.1.2 prezintă inflația unor țări din regiune, conform datelor FMI).

În contextul în care economiile principalilor parteneri ai RM au continuat să fie afectate de situația geopolitică negativă din regiune, anul 2023 s-a caracterizat printr-o recuperare lentă după șocul inflaționist din 2022.

La un an după criza inflaționistă care a lovit țara noastră, într-un context internațional incert, în anul 2023, economia Republicii Moldova a înregistrat o evoluție moderat pozitivă (Tabelul 1.1.3).

În termeni de producție, PIB-ul real a crescut cu 0,7 la sută comparativ cu anul 2022². Pe categorii de utilizări, creșterea PIB a fost generată, în principal, de exportul net de bunuri și servicii, cu o contribuție de 5,8 la sută la creșterea înregistrată. Acest impact a fost produs atât de creșterea volumului exporturilor, cât și de reducerea volumului importurilor de bunuri și servicii (Figura 1.1.3). Totodată, un impact negativ asupra PIB-ului au avut celelalte categorii: consumul final (-0,8 la sută) și formarea brută de capital (-4,2 la sută).

Figura 1.1.3. Evoluția PIB a Republicii Moldova și a componentelor acestuia

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

¹ World Economic Outlook Update, Aprilie 2024

² Conform datelor preliminare, publicate de BNS

Tabelul 1.1.3. Principalii indicatori macroeconomici ai Republicii Moldova

Denumirea indicatorului	Valoarea în 2022	Valoarea în 2023	Unitatea	Modificare față de 2022
PIB, prețuri curente	274488	300421	mil. MDL	9,4%
Rata anuală a inflației	30,20%	4,20%		-26,0 p.p.
Rata de schimb MDL/USD	19,1579	17,4062		-9,1%
Rata de schimb MDL/EUR	20,3792	19,3574		-5,0%
Activele de rezervă	4474,2	5453,14	mil. USD	21,9%
Deficitul Bugetului Public Național*	-15,34	-18,53	mlrd. MDL	20,8%
Datoria de stat	103311,1	122505,3	mil. MDL	18,6%
Soldul contului curent	-821,16	-522,87	mil. USD	-36,3%
Gradul de acoperire al importurilor cu exporturi de bunuri și servicii	47,00%	46,70%		-0,3 p.p.
Poziția investițională internațională netă	-6184,84	-6566,59	mil. USD	6,2%
Rata șomajului	3,10%	4,60%		1,5 p.p.
Salariul mediu lunar brut	10447,3	13401,1	MDL	28,3%
Remiterile personale totale	1745,74	1627,75	mil. USD	-6,8%

*date aferente situației în trimestrul IV

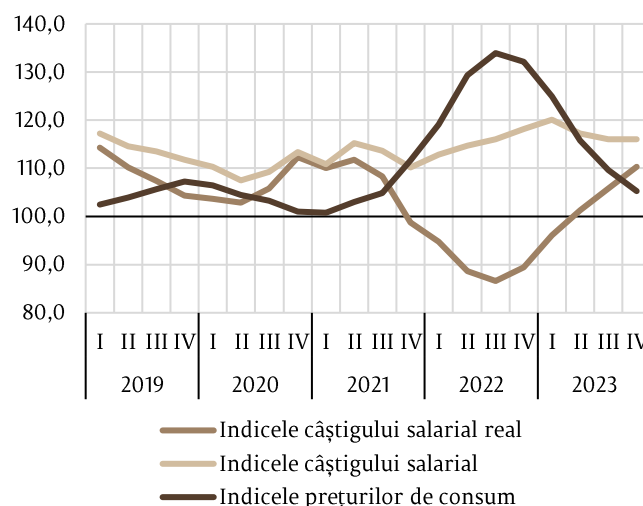
Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNM, BNS

Pe categorii de resurse, evoluția PIB-ului a fost condiționată de creșterea activității în majoritatea ramurilor economiei. Principalii contributory la dinamica pozitivă a PIB-ului au fost: agricultura (+2,6 la sută), sănătatea și asistența socială (+0,7 la sută), dar și informațiile și comunicațiile (+0,5 la sută). În pofida rezultatului net pozitiv, unele din ramurile-cheie au înregistrat evoluții negative, astfel contribuind în calitate de factori de contracție a PIB-ului: industria prelucrătoare (-1,1 la sută), construcțiile (-1,0 la sută), comerțul (-0,6 la sută), dar și transportul și depozitarea (-0,4 la sută).

Veniturile medii ale populației s-au majorat în perioada analizată.

În anul 2023, câștigul salarial mediu lunar brut a înregistrat o dinamică favorabilă, atingând nivelul de 13 401,1 MDL pe lună per persoană, în creștere cu 16,1 la sută față de anul precedent (Figura 1.1.4).

Figura 1.1.4. Evoluția indicelui câștigului salarial și a indicelui prețurilor de consum, pe trimestre (față de același trimestru al anului precedent)

Sursa: BNS

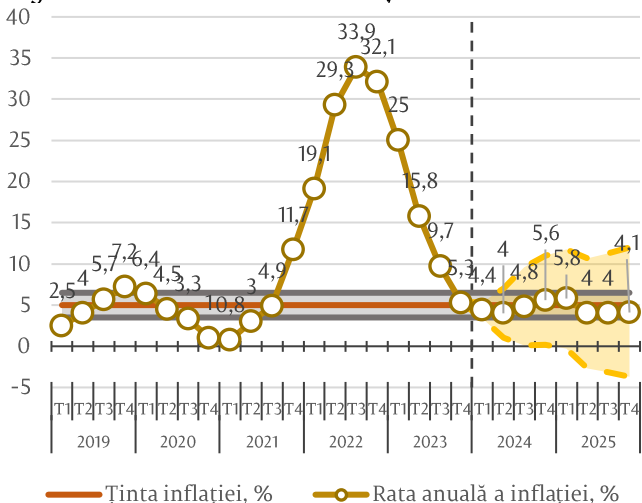
După șase trimestre de valori negative ale câștigului salarial real, în trimestrul II al anului 2023 indicele câștigului salarial a început din nou să depășească IPC-ul, tendință care s-a păstrat și accentuat pe parcursul anului.

După evoluția negativă din 2022, rata inflației a revenit în 2023 la valori cuprinse în coridorul stabilit de BNM.

La finele anului 2023, rata anuală a inflației s-a diminuat până la nivelul de 4,2 la sută față de valoarea de 30,2 la sută care fusese consemnată în anul 2022. Atât produsele alimentare, cât și mărfurile nealimentare au înregistrat creșteri de circa 4,6 la sută, iar serviciile s-au scumpit cu 2,5 la sută. Printre produsele și serviciile care s-au scumpit cel mai mult, consemnăm: apa potabilă și canalizarea (+24,6 la sută), transportul de pasageri (+20,8 la sută), dar și fructele și legumele care au înregistrat majorări ale prețurilor de circa 12 la sută fiecare.

Analiza trimestrială a ratei anuale a inflației relevă traiectoria descendentă pe care dinamica prețurilor a menținut-o pe întreg parcursul anului. Evoluția a venit în contrast cu tendințele înregistrate în anul 2022, când avuse loc o amplificare vertiginoasă a creșterii prețurilor până în trimestrul III (Figura 1.1.5).

Figura 1.1.5. Rata anuală a inflației

Sursa: BNM, conform ultimei runde de prognoză disponibilă la 09.03.2023

Pentru anii 2024-2025 se anticipează o menținere a ratei inflației în intervalul-țintă al BNM. Astfel, pe parcursul anului 2024, inflația scade în prima jumătate a anului până la 4 la sută, urmând apoi o traiectorie foarte ușor ascendentă către valoarea maximă prognozată de 5,6 la sută în trimestrul IV. Ulterior, are loc o decelerare a inflației către minimumul de 4 la sută, care ar fi atins către trimestrul II al anului 2025 (Figura 1.1.5). Totuși, prognoza inflației este puternic influențată de incertitudinile legate de tensiunile geopolitice din regiune, de prețurile la produsele alimentare pe piața internațională și de criza energetică pe parcursul orizontului de prognozare.

1.2. Datoria de stat

La situația din 31 decembrie 2023, majoritatea indicatorilor de risc și de sustenabilitate ai datoriei de stat s-au încadrat în limitele stabilite.

La situația din 31.12.2023, valorile indicatorilor de risc și de sustenabilitate ai datoriei de stat s-au încadrat în limitele stabilite, cu excepția indicatorilor: ponderea datoriei de stat scadentă în decurs de un an, perioada medie

de maturitate (ATM) pentru total datoria de stat, VMS emise pe piața primară scadente în decurs de un an și ponderea datoriei de stat cu rata dobânzii variabilă, înregistrând devieri minore comparativ cu valoarea stabilită conform Programului „Managementul datoriei de stat pe termen mediu (2023-2025)” (Tabelul 1.2.1). Cauza principală o constituie axarea cererii investitorilor preponderent pentru VMS pe termen scurt, ca urmare a multiplelor crize suprapuse din ultima perioadă și a incertitudinilor legate de situația din regiune.

Tabelul 1.2.1. Parametrii de risc și sustenabilitate aferenți datoriei de stat

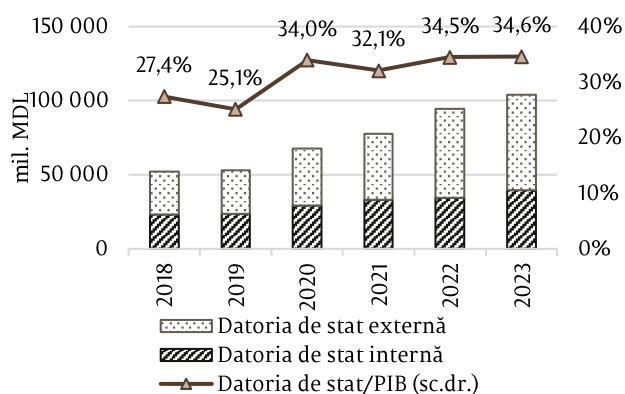
	Valori pentru perioada 2023-2025	Valoarea înregistrată la 31.12.2023
Parametrii de risc		
Riscul valutar		
Ponderea datoriei de stat interne (% din total)	min. 25	38,1
Ponderea datoriei de stat într-o anumită valută (% din total)	max. 45	38,5
Riscul de refinanțare		
Ponderea datoriei de stat scadentă în decurs de 1 an (% din total)	max. 25	30,0
ATM pentru total datorie de stat (ani)	7-10 ani	6,6
VMS emise pe piața primară scadente în decurs de 1 an (% din total)	max. 85	91,9
Riscul ratei dobânzii		
Ponderea datoriei de stat cu rata dobânzii variabilă (% din total)	max. 45	50,8
Parametri de sustenabilitate		
Serviciul datoriei de stat în raport cu veniturile bugetului de stat cu excepția granturilor (%)	max. 10	8,9
Ponderea datoriei de stat în PIB (%)	max 43.	34,6

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

Ponderea datoriei de stat în PIB a înregistrat aproximativ același nivel ca și la finele anului 2022.

La situația din 31.12.2023, ponderea datoriei de stat în PIB, la valoarea nominală a constituit 34,6 la sută, cu 0,1 p.p. mai mult decât în anul 2022 (Figura 1.2.1).

Figura 1.2.1. Datoria de stat

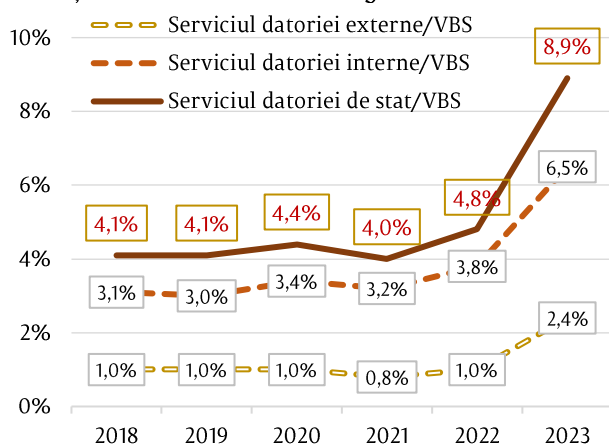

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

Concomitent, cota serviciului datoriei de stat în veniturile bugetului de stat s-a majorat, înregistrând valoarea 8,9 la sută (Figura 1.2.2).

Soldul datoriei de stat la 31 decembrie 2023 a constituit 104 003,1 mil. MDL, majorându-se cu 9 343,1 mil. MDL sau cu 9,9 la sută față de finele anului precedent, fiind influențat de majorarea soldului datoriei de stat interne la valoarea nominală cu 5 173,8 mil. MDL și majorarea soldului datoriei de stat externe cu 4 169,3 mil. MDL. Modificarea soldului datoriei de stat externe se datorează finanțării externe nete pozitive. Totodată, majorarea soldului datoriei de stat interne a fost condiționată preponderent de finanțarea internă netă pozitivă a VMS emise pe piața primară pe parcursul perioadei de referință.

Figura 1.2.2. Raportul dintre serviciul datoriei de stat și veniturile totale ale bugetului de stat

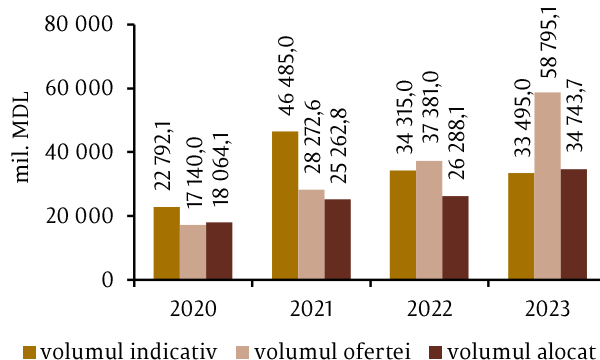

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

Emisiunile de VMS

Volumul total al VMS puse în circulație în anul 2023 a fost cel mai ridicat din perspectivă istorică (34 743,7 mil. MDL), iar valoarea emisiunilor nete s-a mărit de circa patru ori față de anul anterior (Figura 1.2.3).

Figura 1.2.3. Volumul VMS emise prin intermediul licitațiilor

Sursa: BNM

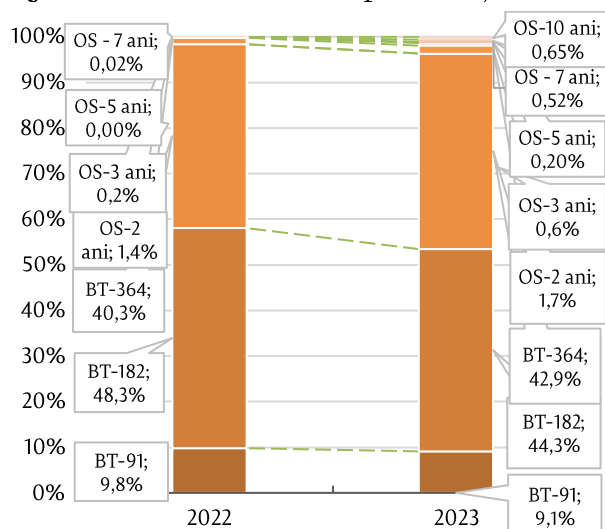
În anul 2023 pe piața valorilor mobiliare de stat, relevante, din perspectiva interesului investitorilor pentru aceste titluri, au fost noile majorări consemnate de raportul dintre volumul solicitat de către investitori și cel anunțat în cadrul licitațiilor, precum și de proporția dintre volumul acceptat și cel anunțat de Ministerul Finanțelor, care au ajuns la 1,76, respectiv 1,04 (de la 1,09, respectiv 0,77 în anul 2022) în condițiile în care numărul licitațiilor derulate a fost inferior celui din anul precedent (111 față de 129).

Suplimentar titlurilor cu scadențe uzuale relevante pentru acești indicatori, Ministerul Finanțelor a emis în premieră în luna septembrie obligațiuni cu maturitatea de 10 ani.

Investitorii, exprimându-și în continuare aversiunea față de risc, au optat pentru VMS cu termenul de circulație de până la un an, acestea având cea mai mare pondere în total VMS emise.

Totodată, Ministerul Finanțelor a determinat o creștere a scadenței medii a titlurilor emise de la 253 zile la 304 zile, intervenind cu modificări în structura uzuală a scadențelor obligațiunilor, oferta acestora fiind ajustată în funcție de condițiile pieței și emiterea în premieră în luna septembrie de obligațiuni cu maturitatea de 10 ani (Figura 1.2.4).

Figura 1.2.4. Structura VMS după scadență

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

Volumul VMS solicitat de investitorii nebankari s-a majorat la valori maxime ale ultimilor ani, însă băncile rămân în continuare principalii investitori în VMS.

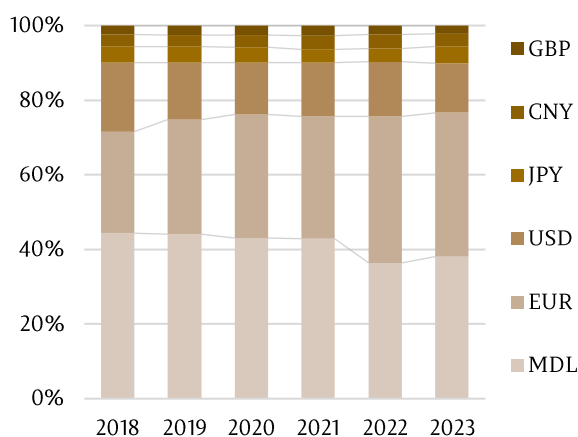
Manifestarea pronunțată a interesului investitorilor nebankari pentru plasamente în VMS a fost ilustrată și de creșterea, la valori maxime ale ultimilor ani, a volumelor procurate de aceștia pe parcursul anului 2023 – 7 537,2 mil. MDL (6 686,8 mil. MDL în 2022) sau 21,7 la sută din VMS plasate (25,4 la sută în 2022).

Riscurile aferente datoriei de stat

Riscul valutar este unul dintre principalele categorii de riscuri asociate portofoliului datoriei de stat, afectând atât costul, cât și volumul acesteia.

La situația din 31.12.2023, 61,9 la sută din portofoliul datoriei de stat îi revine datoriei de stat externe, în totalitate denominată în valută. Structura datoriei de stat pe monede, cu descompunerea coșului valutar DST, evidențiază vulnerabilitatea portofoliului datoriei de stat față de EUR și USD, ceea ce implică necesitatea monitorizării continue a cursului de schimb al acestor valute. Astfel, ponderea datoriei de stat în EUR și USD formează împreună 52,0 la sută din portofoliul datoriei de stat (Figura 1.2.5).

Figura 1.2.5. Evoluția structurală a datoriei de stat în valută

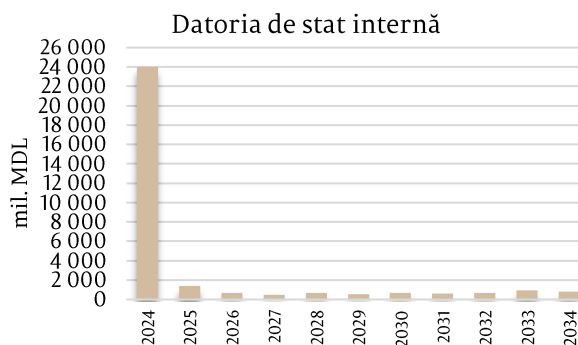

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

Proгноza rambursării datoriei de stat interne denotă cea mai mare plată în anul 2024, fiind constituită, preponderent, din instrumente cu termenul de rambursare scurt (Figura 1.2.6).

Conform datelor Ministerului Finanțelor, segmentul de datorie de stat internă pe termen scurt, ce urmează a fi refinanțat în fiecare an prin noi emisiuni de VMS, reprezintă un risc semnificativ pentru bugetul de stat, în contextul unor eventuale majorări ale ratelor de dobândă pe piața internă.

Figura 1.2.6. Proгноza rambursării datoriei de stat interne

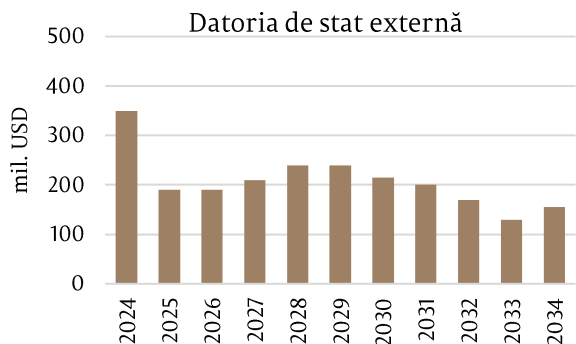
Sursa: Ministerul Finanțelor

Riscul de refinanțare al datoriei externe se încadrează în limite sigure, iar datoria de stat totală prezintă un risc de refinanțare moderat.

Analiza profilului de rambursare a datoriei de stat externe arată o distribuție relativ omogenă a plăților începând cu anul 2025 și, respectiv, un risc de refinanțare redus.

Totodată, în anul 2024 se evidențiază vârful plăților spre rambursare (Figura 1.2.7).

Figura 1.2.7. Proгноza rambursării datoriei de stat externe

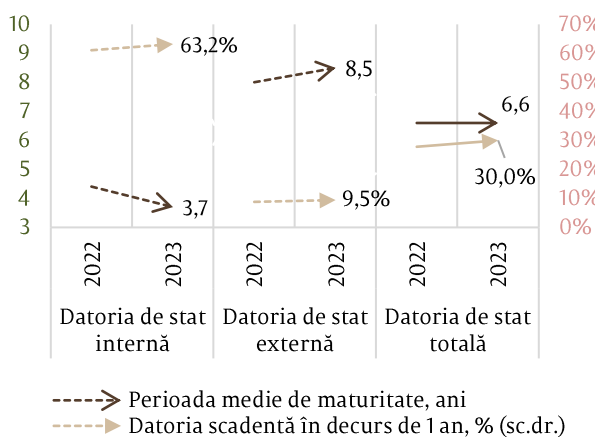

Sursa: Ministerul Finanțelor

Datoria de stat internă scadentă în decurs de un an s-a majorat în anul 2023 cu 2,2 p.p. comparativ cu anul precedent, ceea ce denotă faptul că, în scopul atenuării riscului de refinanțare, Ministerul Finanțelor continuă să construiască lichidități bazate pe emisiuni ale VMS pe maturități lungi, în măsura în care condițiile de piață permit.

La situația din 31.12.2023, 63,2 la sută din datoria de stat internă urmează să ajungă la scadență în decurs de un an. Datoria de stat externă, datorită instrumentelor pe termen lung, se încadrează în limite sigure și doar 9,5 la sută din aceasta urmează să ajungă la scadență în decurs de un an (Figura 1.2.8).

Figura 1.2.8. Perioada medie de maturitate a datoriei de stat și datoria scadentă într-un an

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

Mai mult de jumătate din volumul total al datoriei de stat este expus la fluctuațiile ratei dobânzii.

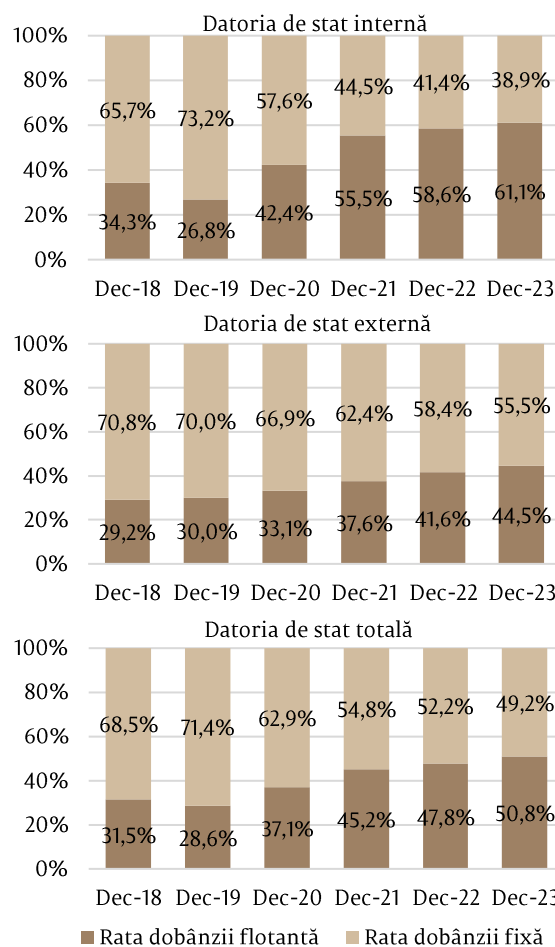
La situația din 31 decembrie 2023, se observă un trend ascendent al datoriei de stat interne

cu rată flotantă a dobânzii, constituind 61,1 la sută din totalul datoriei de stat interne, fiind în creștere cu 2,5 p.p. față de sfârșitul anului 2022. Evoluția respectivă se explică prin creșterea ponderii bonurilor de trezorerie în circulație care, deși se emit la o rată fixă a dobânzii, comportă o expunere majoră față de fluctuația ratelor de dobândă datorită maturității reduse la care se emit.

De asemenea, se atestă o majorare a ponderii datoriei cu rata dobânzii flotantă și în cazul datoriei de stat externe. Astfel, la 31 decembrie 2023, datoria de stat externă cu rata dobânzii flotantă a constituit 44,5 la sută din totalul datoriei de stat externe, cu 2,9 p.p. mai mult comparativ cu sfârșitul anului 2022 și cu 6,9 p.p. mai mult comparativ cu finele anului 2021.

În ceea ce privește datoria de stat totală, ponderea datoriei cu rata dobânzii flotantă reprezintă 50,8 la sută și reflectă o majorare cu 3,0 p.p. comparativ cu sfârșitul anului 2022 (Figura 1.2.9).

Figura 1.2.9. Structura datoriei de stat pe tipuri de rată a dobânzii

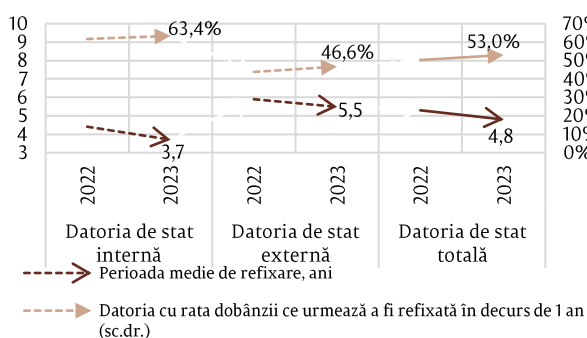
Sursa: elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

Datoria de stat internă este expusă într-o mare măsură riscului de creștere a ratei de dobândă, întrucât 63,4 la sută din datoria de stat internă urmează să fie refixată la rate noi de dobândă în decurs de 1 an.

Pe parcursul anului 2023, ponderea datoriei de stat interne cu rata dobânzii ce urmează a fi refixată în decurs de un an a înregistrat o creștere de 1,6 p.p. comparativ cu valoarea înregistrată la sfârșitul anului 2022. Astfel, o majorare a ratelor de dobândă pe piața internă va afecta direct costurile aferente datoriei de stat interne. Ratele de dobândă aferente datoriei de stat interne sunt refixate, în medie, în decurs de 3,7 ani. Totodată, 46,6 la sută din datoria de stat externă urmează să fie refixată în decurs de 1 an, iar ratele de dobândă aferente datoriei de stat externe sunt refixate, în medie, în decurs de 5,5 ani, cu 0,4 ani mai puțin comparativ cu sfârșitul anului 2022.

În ceea ce privește datoria de stat în ansamblu, perioada medie de refixare a întregului portofoliului este de 4,8 ani (în scădere cu 0,5 ani comparativ cu 2022), iar 53,0 la sută din acesta urmează a fi refixat la rate noi de dobândă în decurs de 1 an, astfel evidențiindu-se expunerea datoriei de stat față de riscul ratei de dobândă (Figura 1.2.10). De menționat că perioada medie de refixare se referă la intervalul de timp după care ratele dobânzilor sunt ajustate sau revizuite.

Figura 1.2.10. Perioada medie de refixare a datoriei de stat și datoria care urmează a fi refixată în decurs de 1 an

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

³ Comentariile analitice complete privind evoluția conturilor internaționale pot fi accesate la adresa: <https://www.bnm.md/ro/content/conturile-internationale-ale-republicii-moldova-trimestrul-iv-2023-date-provizorii>

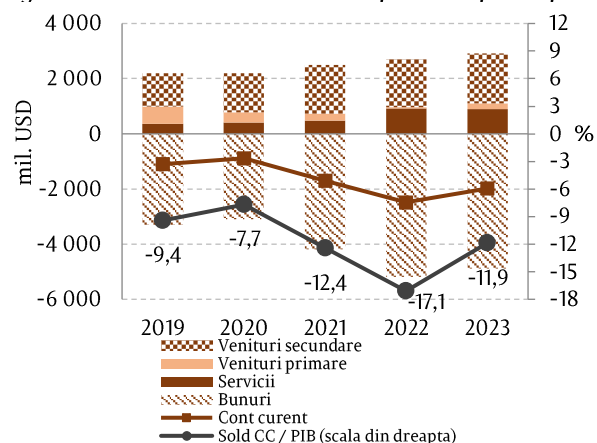
⁴ Datele privind comerțul exterior cu bunuri, elaborate în conformitate cu metodologia balanței de plăți (BPM6)

1.3. Evoluții ale sectorului extern³

Conform datelor preliminare, în anul 2023, deficitul contului curent al balanței de plăți a Republicii Moldova s-a diminuat ca rezultat al scăderii deficitului comerțului exterior cu bunuri și majorării excedentelor veniturilor primare și secundare, în timp ce excedentul balanței serviciilor s-a diminuat.

În anul 2023, deficitul contului curent al balanței de plăți a Republicii Moldova, s-a ameliorat comparativ cu cel înregistrat în anul 2022 atât ca valoare absolută, cât și raportat la PIB. Deficitul a constituit 1 973,7 mil. USD, fiind în scădere cu 20,5 la sută (Figura 1.3.1). Raportat la PIB, deficitul contului curent a constituit -11,9 la sută (+5,2 p.p. față de anul 2022).

Figura 1.3.1. Contul curent – componente principale

Sursa: BNM

Deficitul comerțului exterior cu bunuri⁴ a constituit 4 887,8 mil. USD și a scăzut cu 5,9 la sută comparativ cu anul 2022, pe seama diminuării mai accentuate a importului (-6,5 la sută sau -580,9 mil. USD) comparativ cu exportul (-7,5 la sută sau -275,9 mil. USD).

În anul 2023, evoluția comerțului exterior cu bunuri a fost marcată de situația geopolitică din regiune.

Diminuarea importului de bunuri înregistrat în balanța de plăți până la 8 313,3 mil. USD, a fost determinată de produsele minerale, al

conțin un șir de ajustări comparativ cu datele elaborate de BNS, pentru mai multe detalii privind ajustările recomandăm consultarea metodologiei [https://bnm.md/ro/content/conturile-internationale-metodologia-de-compilare-si-baza-informatiionala].

căror import a scăzut cu 31,7 la sută (-893,0 mil. USD) comparativ cu anul 2022 atât pe seama majorării prețurilor produselor petroliere, cât și a dificultății de a livra produse petroliere în urma declanșării conflictului militar din regiune. De menționat că o parte importantă din produsele minerale importate, în special motorina și benzinele auto, au fost reexportate în Ucraina. Valoarea totală a importului din CSI au scăzut cu 45,1 la sută, în timp ce importul din alte țări s-a majorat cu 8,3 la sută și din UE⁵ cu 1,6 la sută. Livrările din UE au reprezentat 63,0 la sută din totalul importurilor, din CSI – 15,7 la sută și din alte țări – 21,3 la sută.

În anul 2023, scăderea exportului de bunuri până la 3 423,5 mil. USD, a fost determinată de exportul de produse agroalimentare, care s-a diminuat cu 9,9 la sută (-187,30 mil. USD). Acestea au fost în continuare principala categorie de bunuri exportate (51,0 la sută din total), iar scăderea față de anul 2022, a fost condiționată de reducerea de 2,4 ori (-197,6 mil. USD) a exporturilor de semințe de floarea-soarelui, scăderea de 2,4 ori (-195,7 mil. USD) a exportului de porumb, iar a uleiurilor de semințe de floarea-soarelui, de sofrânaș sau de bumbac – cu 34,1 la sută (-125,5 mil. USD). În anul de referință, 60,7 la sută din exportul de bunuri a fost direcționat către UE, 26,7 la sută - către CSI, iar restul 12,6 la sută a fost destinat altor țări. A scăzut semnificativ exportul către alte țări - cu 31,9 la sută și către CSI cu 14,0 la sută, în timp ce exportul către UE a crescut cu 4,0 la sută față de anul 2022.

Diminuarea excedentului balanței serviciilor a fost influențată de creșterea mai semnificativă a importului de servicii (+13,4 la sută) care a depășit majorarea exportului (+7,0 la sută), în special pe seama creșterii importului serviciilor de călătorii, în timp ce exportul acestora a scăzut.

Excedentul comerțului exterior cu servicii (885,8 mil. USD) s-a diminuat cu 2,5 la sută față de anul 2022. Importul de servicii a crescut cu 13,4 la sută (+183,0 mil. USD), în timp ce exportul a sporit cu 7,0 la sută (+160,4 mil.

USD). În cadrul importului, cea mai mare contribuție pozitivă au avut-o serviciile de călătorii. În cadrul serviciilor de călătorii, cele personale s-au majorat cu 27,1 la sută, iar călătoriile de afaceri - cu 4,0 la sută. Importul serviciilor de transport s-a majorat cu 3,7 la sută până la 577,4 mil. USD, iar al celor de informatică - cu 31,0 la sută până la 84,7 mil. USD. Majorarea exportului de servicii a rezultat din creșterea celor de informatică cu 23,9 la sută până la 580,4 mil. USD, a serviciilor profesionale și de consultanță managerială - cu 47,5 la sută până la 164,4 mil. USD, și a celor de transport - cu 7,9 la sută până la 540,3 mil. USD.

În anul 2023, soldurile pozitive ale balanțelor veniturilor primare și secundare s-au majorat.

Majorarea excedentului veniturilor primare, de 3,5 ori față de anul 2022 până la 209,8 mil. USD a fost determinată de majorarea semnificativă a intrărilor (+21,8 la sută, însumând 1 094,0 mil. USD), superioară creșterii ieșirilor de venituri primare (+5,5 la sută până la 884,2 mil. USD). Evoluția intrărilor a fost determinată de majorarea, de 4,0 ori până la 179,4 mil. USD a veniturilor din gestiunea activelor de rezervă și de remunerarea salariaților rezidenți pentru munca prestată patronilor nerezidenți, care a sporit cu 6,7 la sută până la 889,8 mil. USD. Ieșirile au fost determinate de dobânzile către plată la alte investiții, care au sporit de 2,1 ori până la 138,7 mil. USD.

Veniturile secundare au înregistrat o creștere a excedentului cu 4,4 la sută față de anul 2022, până la 1 818,5 mil. USD. Transferurile personale primite din exterior de rezidenții moldoveni s-au micșorat cu 6,7 la sută și au totalizat 1 122,6 mil. USD. Valoarea netă a asistenței tehnice, ajutorului umanitar și a granturilor primite în cadrul cooperării internaționale de toate sectoarele instituționale a crescut cu 2,2 la sută, în anul 2023, și a constituit 575,9 mil. USD.

Remiterile personale⁶ primite de rezidenții Republicii Moldova în anul 2023 s-au diminuat cu 2,0 la sută față de anul 2022 și au constituit

⁵ UE - Uniunea Europeană fără Marea Britanie

⁶ Remiterile personale reprezintă un articol suplimentar la balanța de plăți și reflectă suma remunerării nete a salariaților (excluzând cheltuielile lucrătorilor suportate în

țara-gazdă și unele taxe și impozite achitate de rezidenți peste hotare), a transferurilor personale și a celor de capital între gospodăriile casnice.

1 946,3 mil. USD, ceea ce reprezintă 11,8 la sută raportat la PIB (-1,9 p.p. comparativ cu anul 2022).

Contul de capital menține un sold excedentar, iar valoarea necesarului net de finanțare externă a constituit 11,4 la sută din PIB.

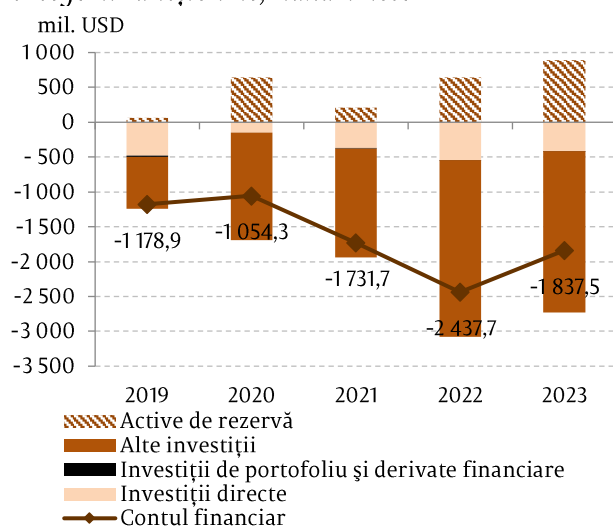
Contul de capital a consemnat intrări nete de 81,9 mil. USD, în creștere de 4,1 ori față de anul 2022. Soldul contului de capital a fost determinat de intrările nete de capital înregistrate în sectorul privat care au însumat 32,4 mil. USD comparativ cu anul 2022, când s-au înregistrat ieșiri nete în valoare de 20,3 mil. USD. Intrările de asistență tehnică din exterior ale administrației publice pentru finanțarea proiectelor investiționale au constituit 49,5 mil. USD, majorându-se cu 22,0 la sută față de anul 2022.

Drept rezultat al tranzacțiilor curente și de capital ale rezidenților Republicii Moldova cu nerezidenții, necesarul net de finanțare externă a constituit 1 891,8 mil. USD (-23,2 la sută).

Contul financiar s-a soldat cu intrări nete semnificative.

În anul 2023, contul financiar s-a soldat cu intrări nete de mijloace financiare în valoare de 1 837,5 mil. USD (Figura 1.3.2), ca urmare a majorării nete a pasivelor în sumă de 1 068,2 mil. USD și a scăderii nete a activelor financiare externe de 769,2 mil. USD.

Figura 1.3.2. Evoluția contului financiar, pe categorii funcționale, fluxuri nete

Sursa: BNM

Pasivele financiare externe s-au majorat pe seama preponderenței intrărilor de mijloace financiare ca rezultat al creșterii angajamentelor externe, în mare parte sub formă de împrumuturi – cu 473,2 mil. USD. Administrația publică a valorificat, în anul 2023, împrumuturi externe în valoare de 961,3 mil. USD și a rambursat 494,5 mil. USD. Banca Națională a Moldovei a rambursat 7,9 mil. USD din împrumuturile contractate anterior de la FMI. Băncile licențiate au efectuat rambursări nete în sumă de 21,1 mil. USD, iar celelalte sectoare – trageri nete de 35,4 mil. USD.

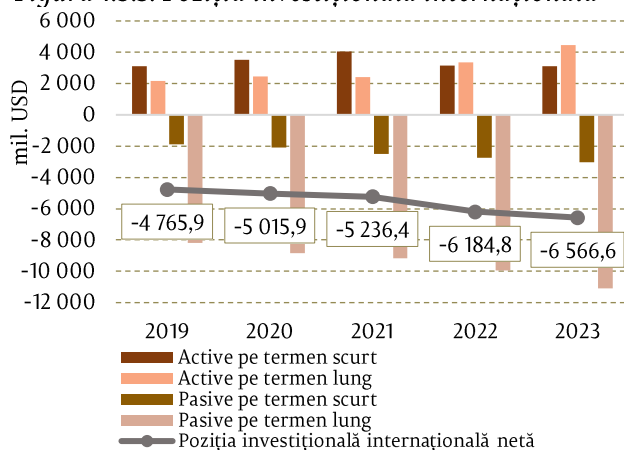
Angajamentele externe sub formă de investiții directe s-au majorat, pe parcursul anului 2023, cu 417,0 mil. USD, dinamică determinată de reinvestirea profiturilor în sumă de 391,5 mil. USD, de creșterea netă a participațiilor la capital și a acțiunilor în proprietatea nerezidenților - cu 40,1 mil. USD, iar instrumentele de natura datoriei s-au diminuat cu 14,6 mil. USD. La creșterea pasivelor au contribuit și cele sub formă de credite comerciale și avansuri, care s-au majorat cu 183,5 mil. USD, în timp ce pasivele sub formă de investiții de portofoliu au crescut cu 1,5 mil. USD, de numerar și depozite au scăzut cu 0,9 mil. USD și alte pasive - cu 3,2 mil. USD.

În anul 2023, diminuarea netă a activelor externe ce reprezintă intrări nete de mijloace financiare a fost determinată de micșorarea cu 1 358,3 mil. USD a activelor sub formă de numerar și depozite, credite comerciale și avansuri – cu 274,8 mil. USD, împrumuturi – cu 26,5 mil. USD și investiții de portofoliu – cu 1,7 mil. USD. Concomitent, activele de rezervă s-au majorat cu 891,3 mil. USD, investițiile directe au crescut cu 0,7 mil. USD.

Soldul net debitor al poziției investiționale internaționale a Republicii Moldova a fost în creștere în anul 2023.

Poziția investițională internațională a Republicii Moldova, la 31.12.2023, a constituit -6 566,6 mil. USD, soldul debitor aprofundându-se față de sfârșitul anului 2022 cu 6,2 la sută (Figura 1.3.3).

Figura 1.3.3. Poziția investițională internațională

Sursa: BNM

Poziția activelor financiare externe a însumat 7 573,3 mil. USD, în creștere cu 16,4 la sută de la începutul anului, iar cea a pasivelor -14 139,9 mil. USD, majorându-se cu 11,4 la sută.

Majorarea poziției activelor financiare externe, pe parcursul anului 2023, a fost determinată de creșterea poziției activelor de rezervă cu 21,9 la sută, a celor sub formă de numerar și depozite - cu 68,8 la sută, precum și a investițiilor directe - cu 2,7 la sută. În același timp, activele sub formă de credite comerciale și avansuri s-au diminuat cu 31,5 la sută, împrumuturi - cu 12,5 la sută, investiții de portofoliu - cu 11,2 la sută.

Poziția activelor oficiale de rezervă la 31.12.2023 a constituit 5 453,15 mil. USD, ceea ce corespunde tuturor criteriilor de suficiență: acoperirea a cel puțin 3 luni de import de bunuri și servicii (au acoperit 6,6 luni de import efectiv); acoperirea integrală prin rezerve a datoriei externe pe termen scurt (au acoperit 179,6 la sută); acoperirea a 20,0 la sută din masa monetară M2 (au acoperit 86,3 la sută); acoperirea a 100-150 la sută din suma: 30,0 la sută din datoria externă pe termen scurt + 15,0 la sută din alte angajamente externe + 5,0 la sută din M2 + 5,0 la sută din exporturi de bunuri și servicii (au acoperit 230,9 la sută).

Evoluția poziției pasivelor financiare externe a fost determinată de creșterea cu 11,2 la sută a

angajamentelor sub formă de alte investiții (până la 8 582,7 mil. USD) și cu 11,9 la sută a celor sub formă de investiții directe, însumând 5 533,9 mil. USD. Alte investiții au constat în proporție de 63,8 la sută din împrumuturi, 28,7 la sută - credite comerciale și avansuri, 4,4 la sută - drepturi speciale de trageră, 2,5 la sută - numerar și depozite și 0,6 la sută - alte pasive.

Datoria externă brută a Republicii Moldova a constituit 63,3 la sută din PIB, cea mai mare parte revenind datoriei private.

Datoria externă brută a Republicii Moldova a crescut pe parcursul anului 2023 cu 9,1 la sută, totalizând 10 465,7 mil. USD la 31.12.2023, ceea ce constituie 63,3 la sută raportat la PIB (-2,8 p.p. față de 31.12.2022).

Din punctul de vedere al structurii pe scadențe (scadența originală), majorarea datoriei externe, pe parcursul anului 2023, a fost determinată de sporirea datoriei pe termen lung cu 8,8 la sută (+598,2 mil. USD), comparativ cu situația din 31.12.2022, până la nivelul de 7 429,7 mil. USD. Datoria externă pe termen scurt s-a majorat, pe parcursul anului 2023, cu 9,9 la sută (+274,1 mil USD) și a constituit 3 036,0 mil. USD la 31.12.2023.

Datoria externă publică a reprezentat 36,5 la sută din totalul datoriei externe, însumând 3 820,5 mil. USD⁷ (+17,1 la sută de la începutul anului). Datoria externă privată s-a cifrat la 6 645,1 mil. USD, crescând cu 5,0 la sută față de 31.12.2022.

În structura pe valute a împrumuturilor externe din cadrul datoriei publice au predominat cele contractate în euro, 53,2 la sută, iar angajamentele în DST au avut o pondere de 41,5 la sută.

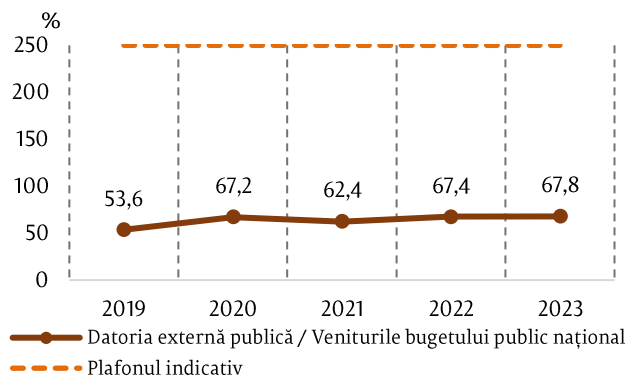
Împrumuturile externe din cadrul datoriei private au fost contractate, preponderent, în euro, 55,2 la sută, și în dolari SUA, 40,4 la sută. Datoria externă publică a rămas sustenabilă, toți indicatorii gradului de îndatorare externă fiind în limitele plafoanelor stabilite de Banca

⁷ inclusiv tranșele la creditele ECF și EFF primite în decembrie 2021 de la FMI (reflectate conform Îndrumarului metodologic al FMI Statistica DE, 2014 <https://www.imf.org/external/np/sta/ed/ed.htm> para 2.26); datele publicate de MF privind soldul datoriei de stat la situația din 31.12.2021 nu includ aceste sume, ele fiind

reflectate cu data de 28.01.2022 (data intrării în vigoare a Legii nr. 7 din 21.01.2022 și Legii nr. 8 din 21.01.2022, care aproba atragerea de către Guvernul Republicii Moldova a împrumutului de stat extern din partea Fondului Monetar Internațional).

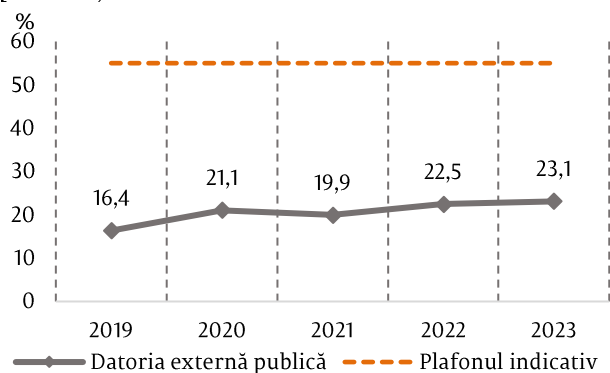
Mondială și FMI⁸: Datoria externă publică raportată la veniturile bugetului public național a constituit 67,8 la sută (Figura 1.3.4), iar raportată la PIB – 23,1 la sută (Figura 1.3.5).

Figura 1.3.4. Raportul dintre datoria externă publică și veniturile bugetului public național (%)

Sursa: BNM, Ministerul Finanțelor

Figura 1.3.5. Raportul dintre datoria externă publică și PIB

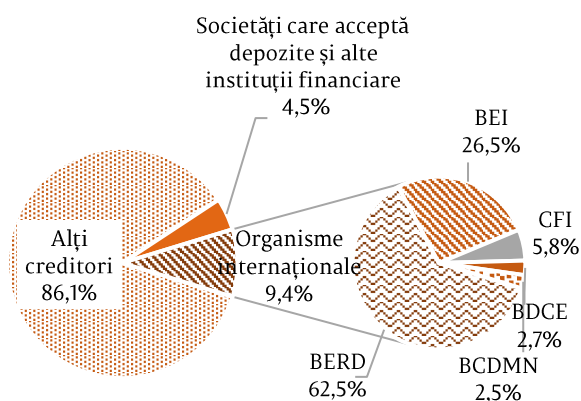

Sursa: BNM

Structura principalilor creditori ai sectorului privat este prezentată în Figura 1.3.6. Conform situației de la 31.12.2022, la organizații internaționale (9,4 la sută din total) s-a remarcat BERD, cu 62,5 la sută, urmat de BEI cu 26,5 la sută, însă ponderea majoră, de 86,1 la sută, le-a revenit altor creditori - atât bănci, cât și societăți nefinanciare.

Analiza indicatorilor de calitate a finanțării externe denotă o finanțare externă avantajoasă exprimată indirect prin rata medie trimestrială implicită a dobânzii la datoria externă sub formă de împrumuturi și alocări de DST.

Figura 1.3.6. Structura pe creditori a datoriei private, la 31.12.2023 (%)

Sursa: BNM

Scadența medie implicită a datoriei externe pe termen lung sub formă de împrumuturi este în scădere față de finele anului 2022, însă în creștere față de perioadele anterioare ale anului 2023. Acest indicator este corelat cu evoluția ratei reînnoirii finanțării care în primele 9 luni ale anului 2023 s-a redus, însă în trimestrul IV 2023 aceasta a sporit ca urmare a continuării procesului de atragere a finanțării externe spre finele anului 2023.

1.4. Sectorul imobiliar

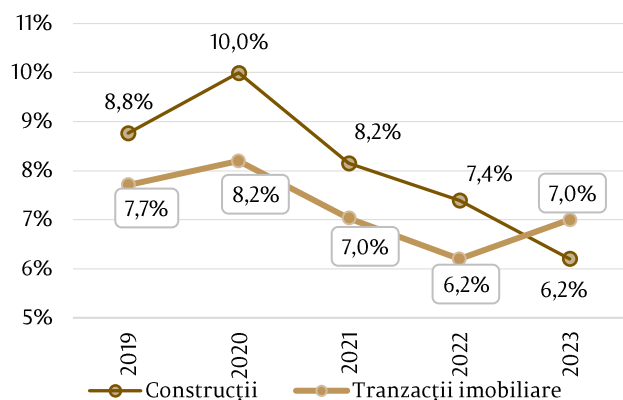
Anul 2023 a fost marcat prin menținerea unei activități reduse a pieței imobiliare în prima jumătate a anului și creșterea activității în a doua jumătate a anului, manifestată, în linii mari, datorită înviorării segmentului rezidențial.

Anul 2023 s-a caracterizat prin creșterea, în termeni reali, cu 0,7 la sută a PIB față de anul 2022. La formarea PIB au contribuit negativ atât sectorul construcțiilor (-1,0 la sută), cât și sectorul imobiliar (-0,1 la sută). Totodată, anul 2023 s-a caracterizat prin creșterea ponderii sectorului „Tranzacții imobiliare” (+0,8 p.p.) și descreșterea ponderii sectorului „Construcții” (-1,2 p.p.) în PIB față de anul 2022 (Figura 1.4.1).

⁸ Plafoaane indicative în baza scorului CPIA (Country Policy and Institutional Assessment) elaborat de Banca Mondială. În anul 2019, indicele IDA resource allocation al Republicii Moldova a fost 3,7, astfel plafoanele s-au stabilit la nivelul:

55 la sută pentru raportul dintre datoria externă publică și PIB, 250 la sută pentru raportul dintre datoria externă publică și veniturile bugetului public național.

Figura 1.4.1. Evoluția ponderii sectoarelor "Construcții" și "Tranzacții imobiliare" în PIB

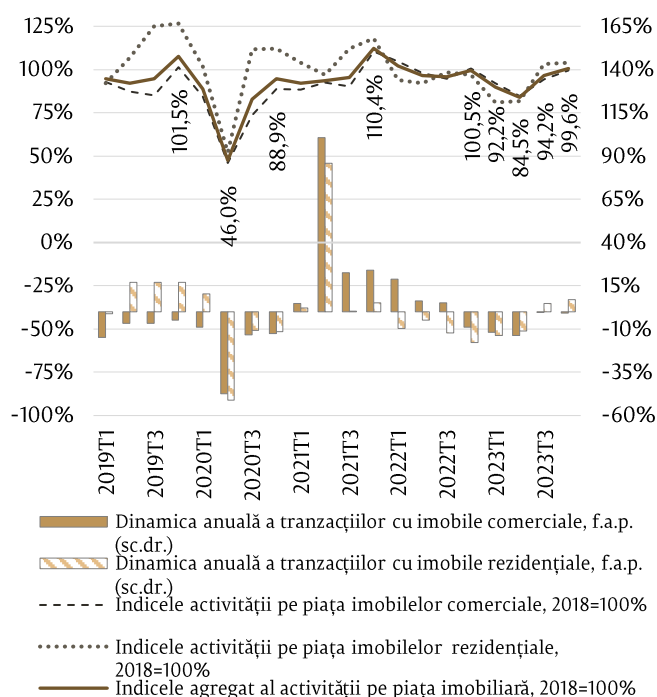

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

Activitatea de tranzacționare pe piața imobiliară în prima jumătate a anului 2023 s-a caracterizat prin menținerea tendinței de încetinire a activității manifestată începând cu semestrul II 2022 atât în cadrul segmentului rezidențial, cât și în cadrul segmentului nerezidențial. Totodată, pe parcursul semestrului II 2023, s-a observat o învioreare moderată pe piața rezidențială, care a avut o influență pozitivă asupra indicelui de activitate pe piața imobiliară⁹ (Figura 1.4.2).

Conform datelor Departamentului cadastru al Agenției Servicii Publice, pe parcursul anului 2023, au fost înregistrate 316,5 mii de tranzacții imobiliare, în descreștere cu 6,0 la sută față de anul precedent. Modificarea dată a avut loc, în mare parte, din cauza reducerii numărului de tranzacții în segmentul nerezidențial cu 6,9 la sută, activitatea cea mai redusă fiind în trimestrul II, dar și din cauza reducerii cu 3,0 la sută a numărului de tranzacții în segmentul rezidențial.

Figura 1.4.2. Dinamica activității de tranzacționare pe piața imobiliară

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor ASP

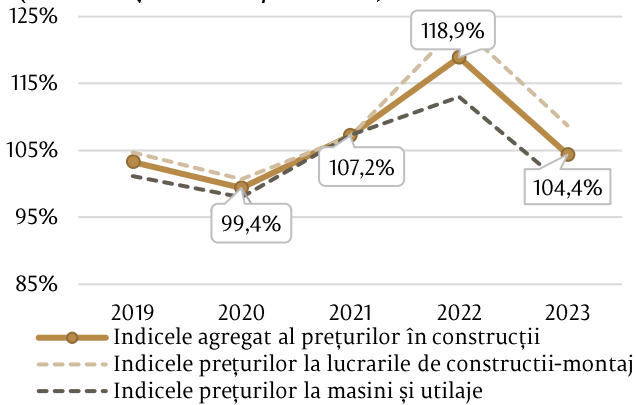
Costurile în sectorul construcțiilor au continuat să crească în 2023, dar într-un ritm mai temperat fiind, preponderent, determinate de scumpirile aferente materialelor și lucrărilor de construcție-montaj.

După tendința galopantă de creștere înregistrată în anii 2020-2022, indicele prețurilor în construcții a înregistrat o temperare a ritmului de creștere pe parcursul anului 2023, fenomenul fiind datorat temperării ritmului de creștere a prețurilor pentru lucrările de construcție-montaj, iar pentru cel al prețurilor la mașini și utilaje fiind înregistrată descreștere ușoară manifestată, în special în trimestrul IV al anului analizat. Astfel, indicele de cost în construcții pe parcursul anului analizat a crescut cu 4,4 la sută față de anul precedent (Figura 1.4.3).

⁹ Indicele activității pe piața imobiliară reprezintă un indice în lanț, calculat pe baza datelor trimestriale aferente

numărului de tranzacții imobiliare înregistrate de către Departamentul cadastru al Agenției Servicii Publice.

Figura 1.4.3. Evoluția indicelui de cost în construcții (100%=față de anul precedent)

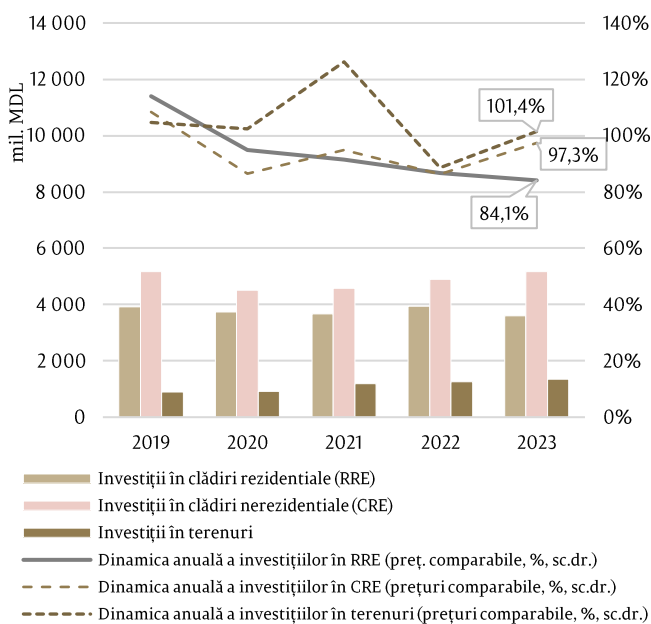
Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

De asemenea, în anul 2023 se atestă micșorarea investițiilor (în prețuri comparabile) în active imobilizate, ceea ce ar putea influența negativ volumul ofertei de imobile nou-construite.

Conform datelor BNS, în termeni anuali, investițiile în bunurile imobile s-au diminuat.

Astfel, investițiile în clădiri rezidențiale au înregistrat valoarea de 3 600,9 mil. MDL, în descreștere cu 15,9 la sută comparativ cu anul 2022, în cazul clădirilor nerezidențiale acestea au înregistrat 5 179,8 mil. MDL, în descreștere cu 2,7 la sută. Totodată, acestea au crescut cu 1,4 la sută în cazul terenurilor, înregistrând 1 339,0 mil. MDL (Figura 1.4.4).

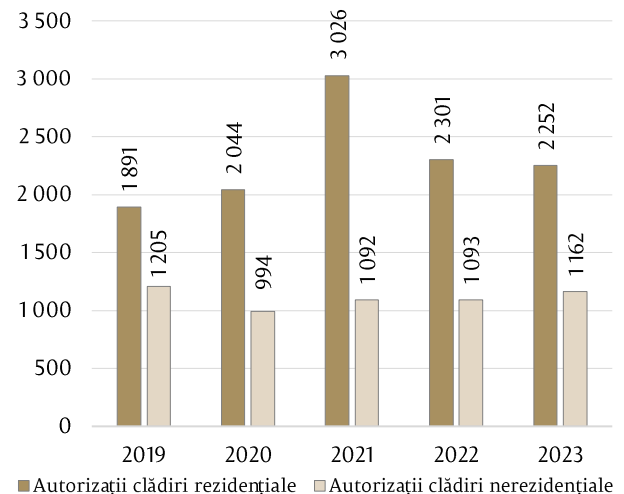
Figura 1.4.4. Investiții în tipuri de active imobilizate

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

Numărul de autorizații de construcții eliberate pe parcursul anului de raportare este în creștere față de anul 2022 datorită segmentului nerezidențial. Astfel, în 2023 au fost eliberate 2 252 autorizații de construcții pentru clădiri rezidențiale (în descreștere cu 2,1 la sută în termeni anuali) și 1 162 autorizații de construcții pentru clădiri nerezidențiale, în creștere cu 6,3 la sută comparativ cu anul precedent (Figura 1.4.5).

Figura 1.4.5. Numărul autorizațiilor de construcții rezidențiale și nerezidențiale eliberate

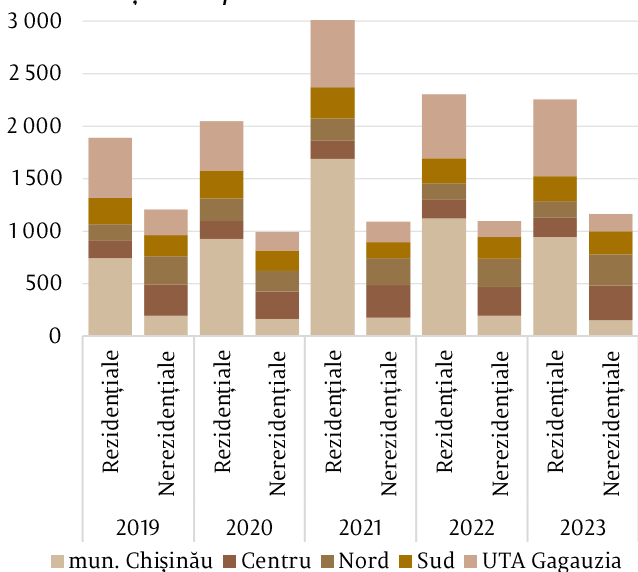
Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

În profil teritorial, repartizarea autorizațiilor de construcție denotă concentrarea activității viitoare în mun. Chișinău și regiunea centrală a Republicii Moldova.

La finele anului 2023, circa 41,9 la sută din autorizațiile de construcție a imobilelor rezidențiale au fost emise în mun. Chișinău, în descreștere cu 6,7 p.p. comparativ cu anul precedent. Pe fundalul evoluției respective, ponderea autorizațiilor de construcție a imobilelor rezidențiale din alte regiuni, a înregistrat o creștere de 6,1 la sută în regiunea centrală, iar restul regiunilor nu au înregistrat modificări esențiale (între 0,1 și 0,4 la sută în funcție de regiune).

Totodată, la finele anului de raportare, cea mai mare pondere de autorizații de construcție a imobilelor nerezidențiale a fost înregistrată în regiunea centru, fiind la nivelul de 28,5 la sută, în creștere cu 3,4 la sută față de anul precedent (Figura 1.4.6).

Figura 1.4.6. Autorizații de construcții rezidențiale și nerezidențiale în profil teritorial

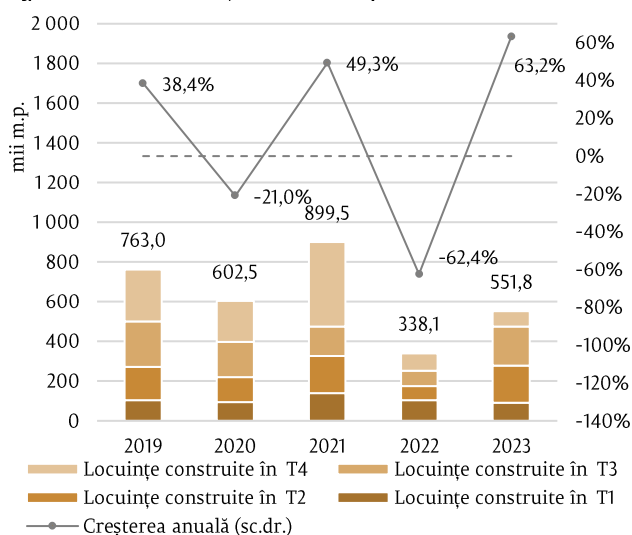

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

Majorarea galopantă în anul 2022 a costurilor în sectorul construcțiilor, inclusiv a prețurilor pentru loturile de teren, și temperarea creșterii acestora în anul 2023, restricționarea cerințelor față de dezvoltarea proiectelor de construcții, au cauzat menținerea volumului de autorizații eliberate pentru construcții și concentrarea resurselor disponibile pentru finalizarea proiectelor de construcție în curs de execuție în anul 2023.

Pe parcursul anului raportat, au fost date în exploatare 6,9 mii unități de locuințe, în creștere cu 90,6 la sută comparativ cu anul precedent. Suprafața totală a locuințelor date în exploatare a fost de 551,8 mii m.p., cu 63,2 la sută mai mult față de anul 2022 (Figura 1.4.7).

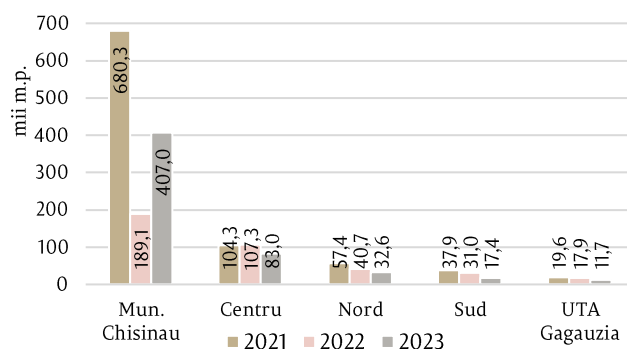
Figura 1.4.7. Locuințe date în exploatare

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

Atât cantitatea imobilelor rezidențiale, cât și suprafața totală locativă a acestora construită în anul 2023 au revenit în trend, după înregistrarea în anul 2022 a celor mai reduse valori observate în perioada 2010-2022. La finele anului 2023, locuințele noi erau concentrate în continuare în mun. Chișinău, ponderea acestora a marcat 82,1 la sută din totalul locuințelor date în exploatare în perioada analizată (Figura 1.4.8).

Figura 1.4.8. Locuințe date în exploatare în profil teritorial

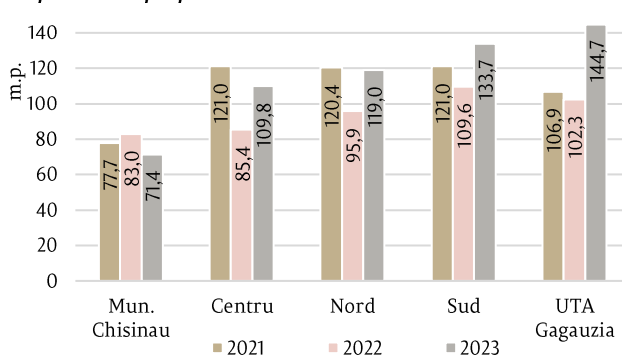

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

Notă: datele sunt disponibile începând cu anul 2021

E de menționat că, în anul 2023 pentru toate regiunile Republicii Moldova, în afară de mun. Chișinău, se observă o creștere a suprafeței medii pentru o locuință dată în exploatare comparativ cu anul 2022. În cazul mun. Chișinău, suprafața unei locuințe noi s-a diminuat în termeni anuali cu 13,9 la sută, până la 71,4 m.p. în anul 2023 (Figura 1.4.9).

Figura 1.4.9. Suprafața medie a unei locuințe date în exploatare pe profil teritorial

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

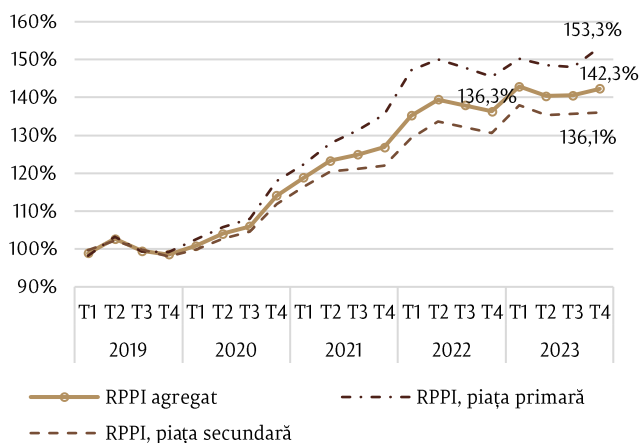
Notă: datele sunt disponibile începând cu anul 2021

Pe fundalul evoluțiilor favorabile care au influențat cererea de bunuri imobiliare rezidențiale, prețurile de ofertă au crescut, în a doua jumătate a anului fiind vizibilă o creștere mai pronunțată.

Prețurile de ofertă pentru bunurile imobile rezidențiale pe parcursul anului 2023 au continuat tendința de creștere înregistrată începând cu anul 2020, aceasta fiind datorată majorării manifestate în trimestrul I și IV. Astfel, pe parcursul anului de raportare, indicele RPPI a înregistrat o creștere de 4,4 la sută (mai moderată decât pe parcursul anului 2022), stabilindu-se la nivelul de 142,3 la sută la finele anului, valoarea maximă înregistrată fiind de 142,9 la sută la finele primului trimestru (Figura 1.4.10).

Aprecierea pe piața bunurilor imobile rezidențiale a fost caracterizată de evoluțiile atât pe piața primară, pentru care s-a înregistrat o creștere a RPPI superioară de circa 5,3 la sută, cât și pe piața secundară, având o creștere de 4,2 la sută a indicelui RPPI comparativ cu finele anului 2022.

Figura 1.4.10. Indicele RPPI aferent Republicii Moldova

Sursa: BNM

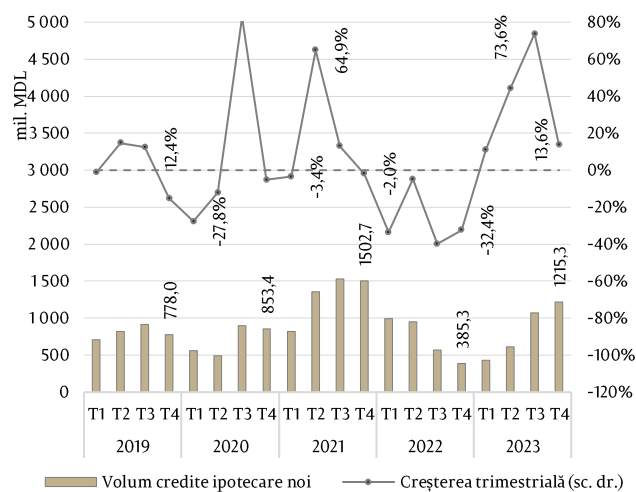
Principalul factor de stimulare a cererii pe piața bunurilor imobile rezidențiale rămâne a fi oportunitatea de creditare imobiliară.

După reducerea în anul 2022 a numărului cererilor vizate pozitiv de bănci pentru acordarea creditelor ipotecare, restricționarea accesului și majorarea semnificativă a costurilor de creditare ca urmare a inflației majore și implementării instrumentelor de creditare responsabilă, pe parcursul anului raportat se observă creșterea continuă a fluxului de credite ipotecare noi.

Astfel, pe parcursul anului 2023 au fost acordate credite ipotecare noi cu volumul total de 3 329,6 mil. MDL, fiind în creștere cu

14,8 la sută în termeni anuali, în trimestrul IV 2023 fiind acordat cel mai mare volum de credite ipotecare (Figura 1.4.11).

Figura 1.4.11. Volumul creditelor ipotecare noi acordate

Sursa: BNM

Evoluțiile neuniforme stabilite în domeniul imobiliar denotă, pe de o parte, menținerea ofertei pe termen scurt, reducerea acesteia pe termen mediu și, pe de altă parte, creșterea continuă a prețurilor de ofertă din contul reducerii volumului de proiecte în construcții la etape incipiente în condițiile menținerii cererii la nivelul anului 2023.

Prin urmare, micșorarea volumului investițiilor, reducerea autorizațiilor de construcție în cea mai activă și concentrată regiune din Republica Moldova (mun. Chișinău), concentrarea dezvoltatorilor pe finalizarea proiectelor în curs de dezvoltare mai mult decât pentru inițierea proiectelor noi, precum și majorarea continuă a prețurilor pentru materialele de construcție în perioada postpandemică ar putea genera descurajarea pe termen mediu a ofertei de bunuri imobile pe piața primară și, prin urmare, creșterea prețurilor pentru suprafețele noi construite.

Totodată, creșterea cheltuielilor cauzate de efectele inflației, accesul mai restricționat la finanțare pe fundalul incertitudinii geopolitice ar putea să mențină cererea mai redusă pe piața imobiliară comparativ cu anii precedenți.

1.5. Îndatorarea sectorului privat

Îndatorarea populației

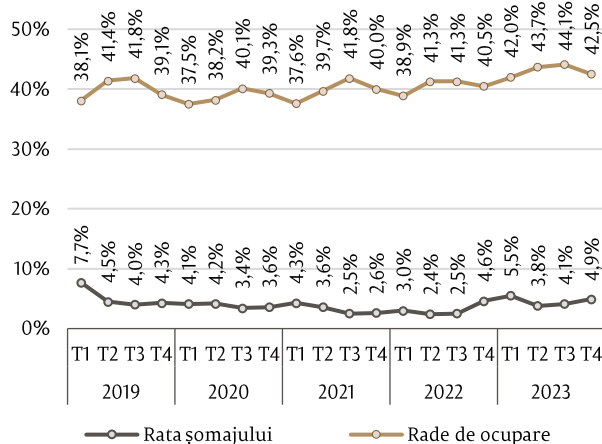
Pe parcursul anului 2023, nivelul de îndatorare a populației din Republica Moldova a fost influențat de mai mulți factori de risc, rezultați din continuarea presiunilor inflaționiste, care s-au ameliorat spre finele anului, și a distorsiunilor regionale cauzate de conflictul militar din Ucraina.

Indicatorii pieței forței de muncă denotă o creștere a ponderii șomerilor, dar și a ratei de ocupare în Republica Moldova către finele anului de raportare.

Conform datelor BNS, la finele anului 2023, rata de ocupare¹⁰ a forței de muncă s-a situat la nivelul de 42,5 la sută, în creștere cu 2,0 p.p. față de anul precedent. Totodată, rata șomajului¹¹ a înregistrat valoarea de 4,9 la sută, în creștere cu 0,3 p.p. față de anul precedent (Figura 1.5.1).

Creșterea atât a numărului de șomeri, cât și cea a ratei șomajului denotă un proces de acumulare a vulnerabilităților în rândul populației, fapt ce ar putea avea repercusiuni negative asupra băncilor prin canalul de propagare a riscului de credit aferent portofoliului de credite.

Figura 1.5.1. Indicatorii de ocupare a forței de muncă în Republica Moldova

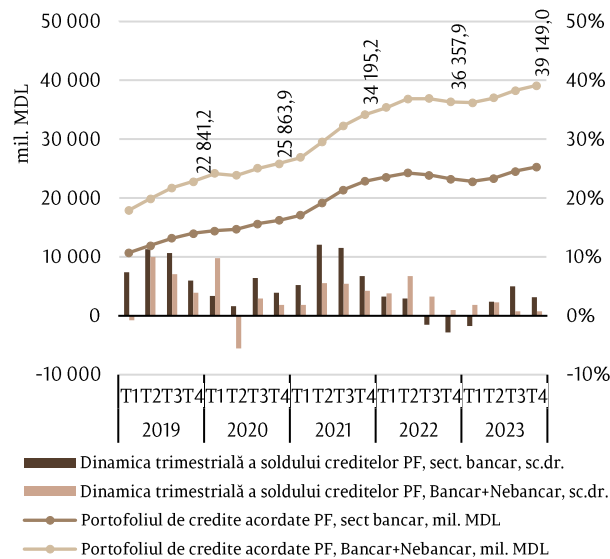

Sursa: BNS

După o reducere a creditării populației în anul 2022, se observă o tendință ascendentă în anul 2023.

La finele trimestrului IV 2023, valoarea împrumuturilor acordate persoanelor fizice de către sectorul financiar a constituit 39 148,9 mil. MDL (+7,7 la sută față de anul precedent). Dintre acestea, circa 64,6 la sută au fost acordate de sectorul bancar (+0,7 p.p. față de anul precedent). Astfel, soldul creditelor acordate de către bănci a înregistrat valoarea de 25 301,6 mil. MDL (Figura 1.5.2).

Figura 1.5.2. Evoluția soldului creditelor acordate persoanelor fizice

Sursa: BNM, CNPF

Ascendența creditării populației din anul 2023 a fost condiționată¹², în mare parte, de creșterea cererii agregate din partea populației pe fundalul relaxării condițiilor de creditare. În particular, pe parcursul anului de raportare, cererea pentru credite din partea populației a accelerat considerabil, determinată, în principal, de îmbunătățirea cadrului macroeconomic comparativ cu 2022. Nivelul general al ratelor de dobândă și perspectivele pieței locuințelor, inclusiv evoluția anticipată a prețurilor au fost principalii factori ce au contribuit la ascendența cererii.

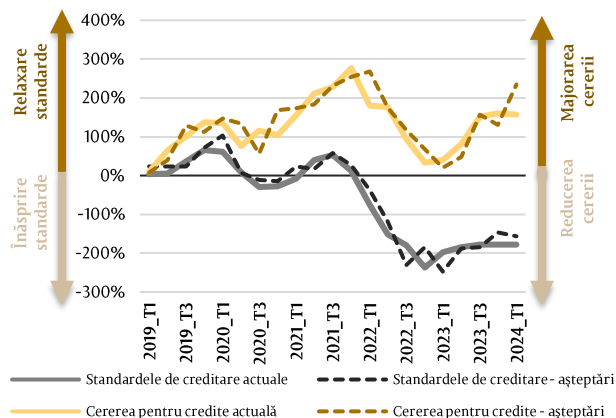
Totodată, tendința de relaxare a standardelor de creditare aplicate de bănci a fost determinată de percepția asupra diminuării riscurilor, în special din perspectiva așteptărilor privind situația economică generală, riscul asociat bonității debitorilor, în

¹⁰ Raportul dintre persoanele ocupate în vârstă de 15 ani și peste și populația totală

¹¹ Ponderea șomerilor conform criteriilor utilizate de BNS
¹² Conform rezultatelor sondajului de creditare bancară

combinație cu așteptările cu privire la evoluțiile pe piața imobiliară (Figura 1.5.3).

Figura 1.5.3. Evoluția cumulativă trimestrială a standardelor și a cererii de credite din partea populației pe piața bancară națională, 2018T4=0%

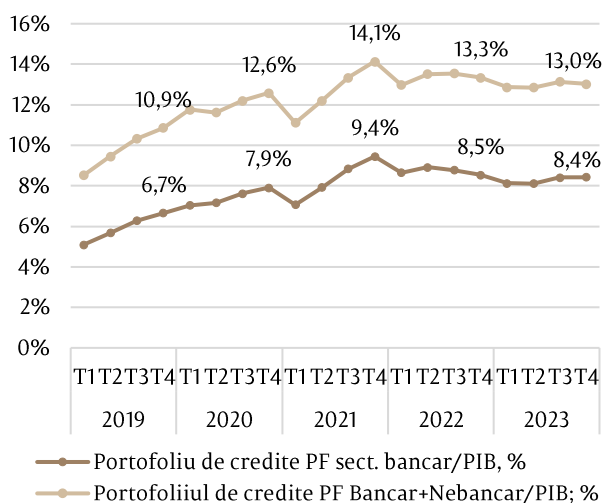

Sursa: Calcule BNM în baza sondajului privind creditarea bancară

Ponderea datoriei totale a populației în PIB continuă să aibă o valoare inferioară în cazul Republicii Moldova comparativ cu majoritatea țărilor din regiune.

La nivelul sistemului financiar, ponderea creditelor persoanelor fizice în PIB la finele anului de raportare a înregistrat valoarea de 13,0 la sută. Creditarea bancară a persoanelor fizice raportată la PIB a scăzut cu 0,1 p.p comparativ cu anul precedent, fiind la nivelul de 8,4 la sută în trimestrul IV 2023 (Figura 1.5.4).

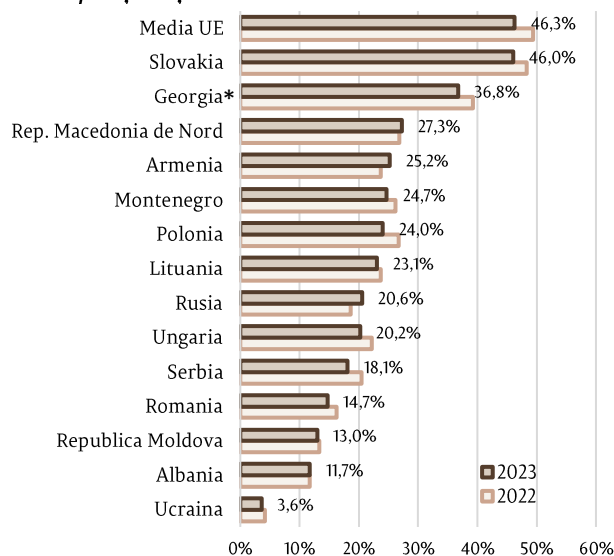
Figura 1.5.4. Ponderea portofoliului de credite acordate persoanelor fizice în PIB

Sursa: BNM, CNPF

În comparație cu alte state din regiune, precum și cu media europeană, creditarea persoanelor fizice din Republica Moldova înregistrează valoare inferioară (Figura 1.5.5), urmând tendința descrescătoare similar majorității cazurilor observate.

Figura 1.5.5. Ponderea datoriei totale¹³ a populației în PIB per țări și UE

* Date la situația din 30 martie 2023

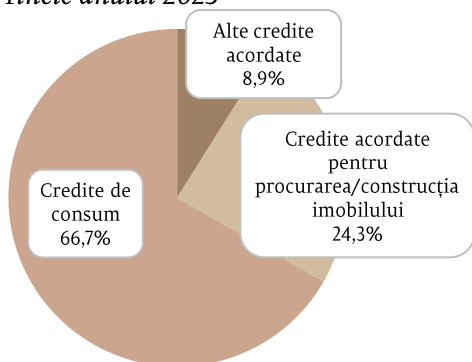
Sursa: BNM, BNS, www.ceicdata.com

Rata inflației în descreștere și scăderea ratelor de dobândă spre finele anului de raportare a reprezentat un factor important de reducere a profilului de risc al creditelor acordate persoanelor fizice.

La finele anului de raportare, ponderea creditelor acordate persoanelor fizice în portofoliul total al creditelor bancare a constituit 39,6 la sută, indicatorul similar aferent pieței nebancare fiind la nivelul de 72,4 la sută. În același timp, 24,3 la sută (-7,3 p.p. față de anul precedent) din soldul total al creditelor bancare acordate persoanelor fizice au fost destinate procurării și construcției bunurilor imobile, 66,7 la sută (+7,15 p.p. față de anul precedent) pentru consumul curent și 8,93 la sută (+0,15 p.p. față de anul precedent) pentru alte scopuri (Figura 1.5.6).

¹³ Include soldul total al creditelor acordate populației de către bănci și OCN.

Figura 1.5.6. Structura portofoliului de credite bancare acordate persoanelor fizice după destinația creditului la finele anului 2023

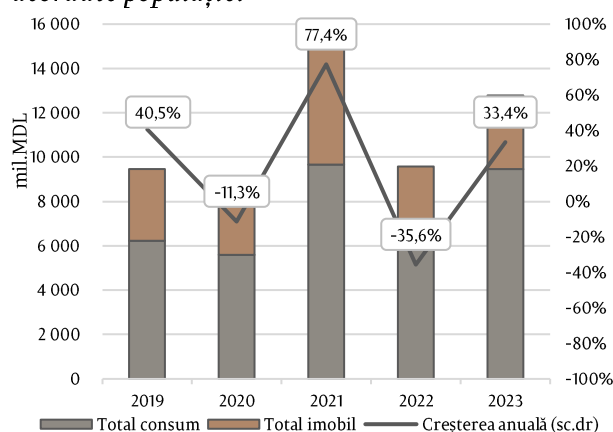

Sursa: BNM

Calitatea creditelor acordate persoanelor fizice nu înregistrează carențe semnificative la situația de la sfârșitul anului de raportare.

La finele anului de raportare, 74,0 la sută (+4,2 p.p. față de anul precedent) din volumul total al creditelor bancare noi acordate persoanelor fizice au fost credite de consum și 26,0 la sută pentru procurarea și construcția bunurilor imobile. În comparație cu anul 2022, se remarcă o dinamică pozitivă a volumului total de credite noi acordate persoanelor fizice de către bănci, cu o creștere generală de 33,4 la sută (Figura 1.5.7). Această evoluție este determinată de majorarea cu 41,4 la sută a volumului creditelor noi acordate pentru consum și cu 14,8 la sută a celor destinate procurării și construcției bunurilor imobile, comparativ cu anul precedent.

Figura 1.5.7. Volumul anual al creditelor noi acordate populației

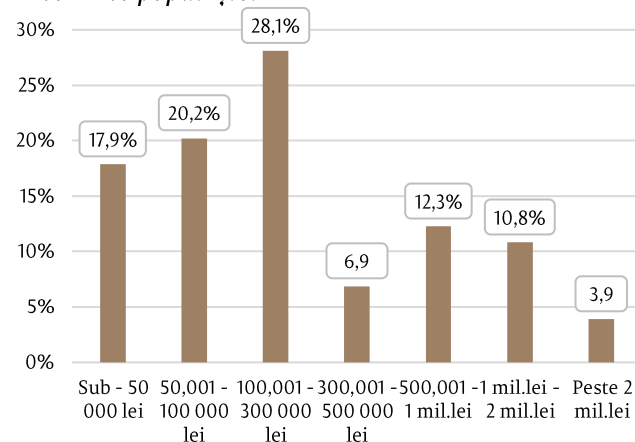
Sursa: BNM

În decursul anului 2023, se remarcă faptul că 66,2 la sută din totalul creditelor acordate populației au fost în sume inferioare sau egale cu 300 000 MDL, dintre care majoritatea

situându-se în intervalul cuprins între 100 001 și 300 000 MDL (Figura 1.5.8).

Această distribuție se explică prin cererea mai evidențiată pentru creditele destinate consumului, care, în mod caracteristic, prezintă solduri mai modeste. În ceea ce privește creditele cu solduri ce depășesc suma de 300 000 MDL, observăm o scădere semnificativă a ponderii acestora, trend care se explică în cea mai mare parte prin scăderea împrumuturilor destinate reparațiilor, construcției sau achiziției de proprietăți imobiliare.

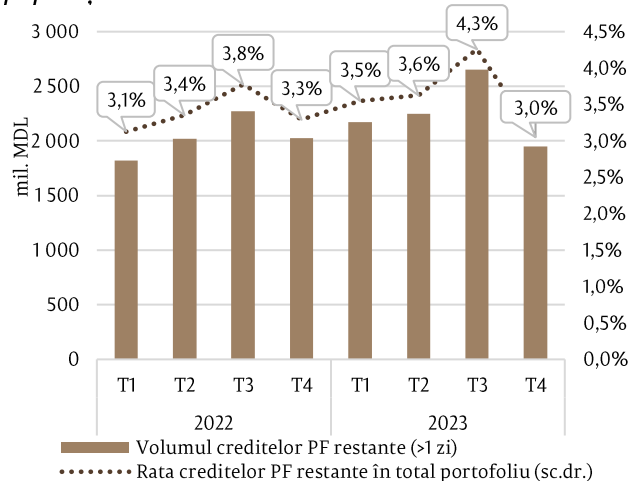
Figura 1.5.8. Distribuția după soldul creditelor noi acordate populației

Sursa: BNM

În comparație cu 2022, se remarcă o reducere a ratei creditelor restante (întârziere >1 zi) a populației până la nivelul de 3,0 la sută (Figura 1.5.9). Această tendință a fost determinată de reducerea soldului creditelor restante simultan cu creșterea totală a creditelor acordate populației.

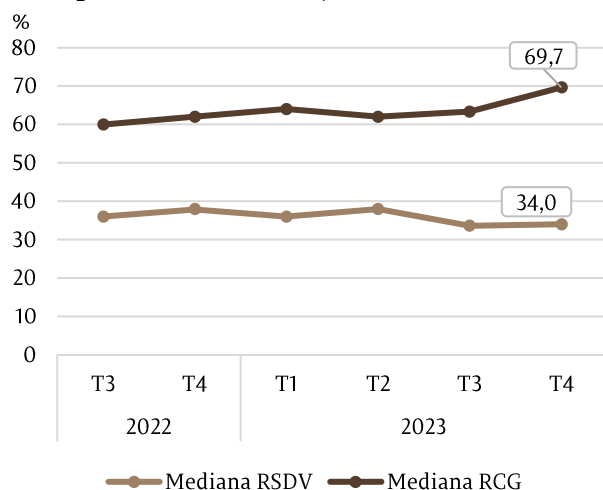
Figura 1.5.9. Evoluția creditelor restante a populației

Sursa: BNM

De la momentul aprobării Regulamentului privind creditarea responsabilă în trimestrul II 2022, mediana raportului dintre serviciul datoriei și venit (RSDV) s-a menținut în intervalul de 33-38 la sută. În același timp, a fost observată o tendință de creștere a raportului dintre credit și garanție (RCG), indicând că populația preferă tot mai mult să apeleze la sursele bancare în locul resurselor proprii pentru construcția/procurarea de imobile. O rată de 69,7 la sută la finalul anului nu este considerată ca un risc sistemic, având în vedere că limita este stabilită la 80 la sută (Figura 1.5.10).

Figura 1.5.10. Mediana creditelor noi acordate pentru procurarea/construcția imobilului

Sursa: BNM

Sondajul privind comportamentul financiar al populației

La finele anului 2023, BNM a realizat a patra rundă a sondajului cu privire la comportamentul financiar al populației din Republica Moldova, în chestionar fiind incluse 38 de întrebări menite să acopere 4 dimensiuni – aspecte generale despre respondent, veniturile și sursa acestora, accesul și sursele de finanțare, locuința.

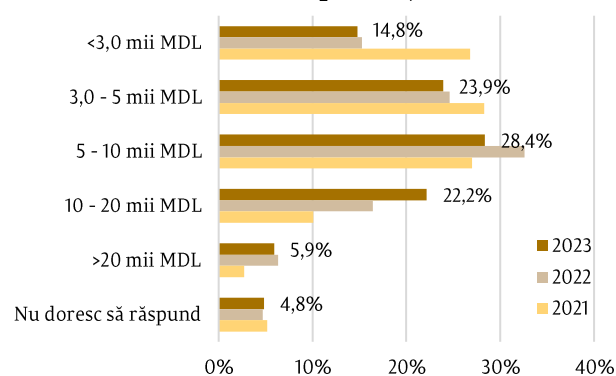
Sondajul a fost efectuat pe un eșantion de 1 015 persoane, cu reprezentarea diverselor grupe de vârstă, medii de trai, sexe și niveluri ale veniturilor.

Similar sondajului precedent, principalele surse ale veniturilor unei familii rămân a fi salariul – 60,4 la sută dintre respondenți și pensia – 39,8 la sută.

Alte surse menționate de respondenți sunt venitul din activitatea individuală (10,0 la sută), alte plăți sociale (11,5 la sută), transferuri din străinătate (9,9 la sută).

Conform datelor sondajului, repartizarea veniturilor medii lunare în limita eșantionului de respondenți este relativ uniformă: 23,9 la sută dintre respondenți indică un venit mediu lunar între 3 și 5 mii de MDL, 14,8 la sută primesc lunar un venit sub 3 mii MDL, iar 28,4 la sută – între 5 și 10 mii MDL. Un venit între 10 și 20 mii MDL recepționează 22,2 la sută dintre respondenți, inclusiv 5,9 la sută încasează venituri ce depășesc 20 mii MDL (Figura 1.5.11).

Figura 1.5.11. Distribuția după mărimea venitului mediu lunar, număr de respondenți

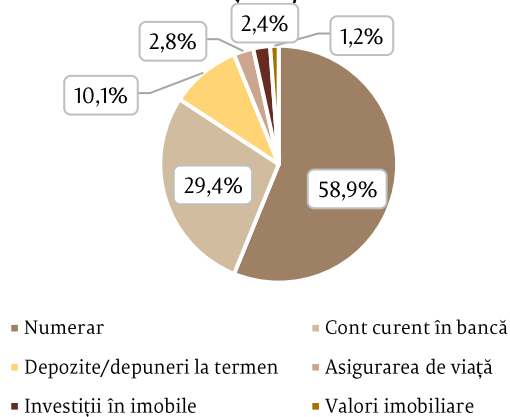

Sursa: Sondajul privind comportamentul financiar al populației

Gradul de economisire în rândul respondenților este foarte scăzut, astfel 75,2 la sută dintre respondenți declară că nu au reușit să facă economii în ultimele 6 luni. Similar rezultatelor sondajului precedent, majoritatea respondenților care totuși reușesc să economisească, își păstrează economiile în numerar (58,9 la sută) sau la cont curent în bancă (29,4 la sută).

Printre alte modalități de păstrare a economiilor au fost enumerate: depozite/depuneri la termen (10,1 la sută), asigurarea de viață (2,8 la sută), investiții în imobile (2,4 la sută), valori mobiliare (1,2 la sută) (Figura 1.5.12).

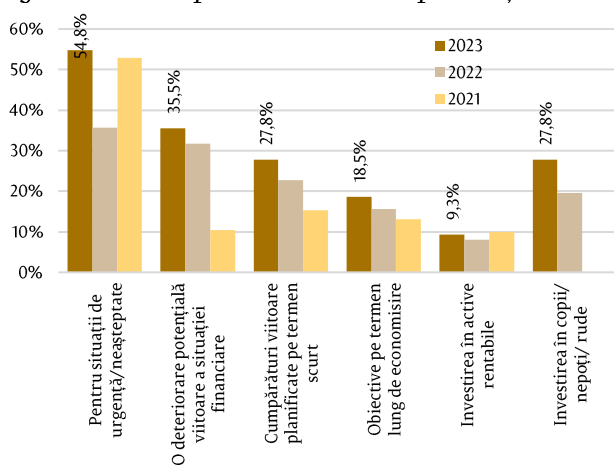
Figura 1.5.12. Modalități de păstrare a economiilor

Sursa: Sondajul privind comportamentul financiar, BNM

Principalele scopuri ale economiilor rămân a fi „pentru situații de urgență/neașteptate” (54,8 la sută) și „deteriorarea potențială a situației financiare” (35,5 la sută). Alte scopuri menționate de respondenți sunt cumpărăturile viitoare planificate pe termen scurt (27,8 la sută), investițiile în copii/nepoți (27,8 la sută), obiectivele pe termen lung de economisire (18,5 la sută), investirea în active rentabile (9,3 la sută) (Figura 1.5.13).

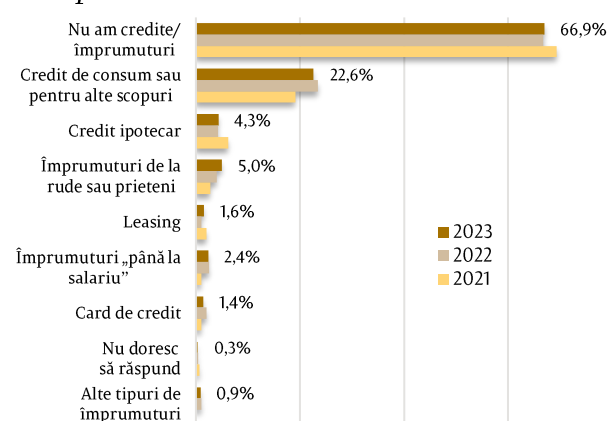
Figura 1.5.13. Scopul economiilor respondenților

Sursa: Sondajul privind comportamentul financiar al populației

La momentul efectuării sondajului, doar 29,9 la sută dintre respondenți au declarat că au apelat la surse de finanțare de la instituții de creditare, cel mai utilizat instrument fiind creditul de consum (Figura 1.5.14).

Figura 1.5.14. Distribuția respondenților după tipul de împrumut contractat

Sursa: Sondajul privind comportamentul financiar al populației

În următoarea perioadă, doar 6,6 la sută dintre respondenți se declară interesați de a apela la o instituție de credit pentru finanțare. În procesul de creditare cele mai importante aspecte sunt considerate promptitudinea luării deciziei de creditare (32,4 la sută), numărul mare de subdiviziuni (27,7 la sută), relațiile personale cu instituția (19,0 la sută), experiența familiei sau a prietenilor (14,9 la sută).

Pentru mai mult de jumătate dintre respondenți (57,7 la sută), creditele/împrumuturile contractate reprezintă o povară suportabilă. Totodată, 21,1 la sută dintre respondenți declară că s-au confruntat cu situația când nu au reușit achitarea în termen a plăților aferente creditului, principalele cauze fiind creșterea cheltuielilor pentru viață (29,4 la sută), descreșterea salariului (20,6 la sută), pierderea serviciului (14,7 la sută), pierderea capacității de lucru (9,8 la sută).

Îndatorarea societăților nefinanciare

Activitatea de creditare a sectorului societăților nefinanciare pe parcursul anului 2023 a fost descrisă de o polarizare mai activă către sectorul OCN, totuși fiind păstrată dominația sectorului bancar.

La finele anului 2023, soldul creditelor acordate de bănci societăților nefinanciare a atins valoarea de 35 836,2 mil. MDL, fiind în creștere cu 1,8 la sută față de finele anului 2022. De menționat că în cadrul creditării sectorului societăților nefinanciare, băncile dețin ponderea majoritară în comparație cu sectorul de creditare nebancaară (89,7 la sută din soldul total al creditelor acordate de sectorul financiar revin sectorului bancar). În același timp, soldul împrumuturilor acordate de OCN societăților nefinanciare în anul 2023 a marcat o creștere mai pronunțată față de sectorul bancar (+5,9 la sută în termeni anuali), având o contribuție proporțională la creșterea finanțării pentru sectorul societăților nefinanciare.

Condițiile monetare restrictive, de asemenea, prezența riscurilor și a incertitudinilor pe piață și în sectorul extern au determinat o scădere a cererii de finanțare din partea societăților nefinanciare. Totodată, relaxarea politicii monetare pe parcursul anului, precum și presiunile de concurență au determinat băncile să relaxeze condițiile de creditare pentru societățile nefinanciare.

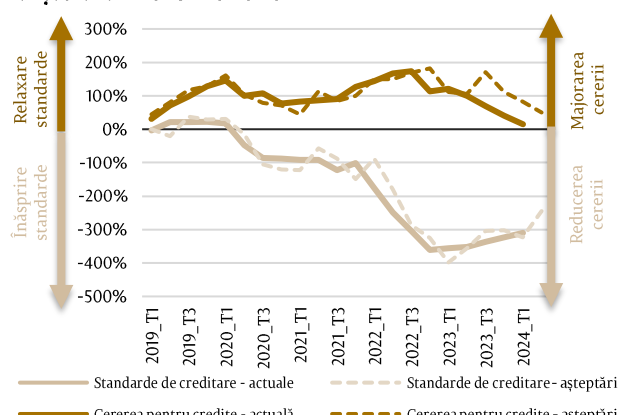
Conform datelor sondajului de creditare bancară (Figura 1.5.15), standardele de creditare bancară pentru societățile nefinanciare pe parcursul anului 2023 au avut o tendință de relaxare graduală, fiind în medie la un nivel apropiat cu cel anticipat. Totodată, în prima jumătate a anului, băncile s-au arătat mai mult orientate spre înăsprirea standardelor de creditare, cu o inversare a anticipărilor către finele anului în contextul relaxării politicii monetare și presiunii inflaționiste. Principalii factori evidențiați de către respondenți în legătură cu relaxarea standardelor de creditare au fost presiunea concurenței și constrângerile bilanțiere, temperate de către gestiunea riscurilor existente.

Pentru primul trimestru al anului 2024, respondenții anticipează continuarea tendinței de relaxare a standardelor de creditare, cu anumite corecții în primul trimestru al anului.

În ceea ce privește evoluția cererii de credite din partea societăților nefinanciare, pe parcursul anului 2023 respondenții au indicat o activizare moderată în primul trimestru al anului de raportare cu o scădere continuă către finele anului. Rezultatele respective s-au situat la nivel semnificativ mai redus comparativ cu nivelul prognozat de respondenți, indicând asupra unei recuperări economice mai lente a societăților nefinanciare în raport cu percepția experților din cadrul sectorului bancar.

Cererea de credite din partea societăților nefinanciare a scăzut din cauza interesului redus pentru investițiile în capital fix și a creșterii creditării nebancaare. Totodată, creditele de la alte bănci și nevoile de investiții în capitalul circulant, precum și nivelul general al ratelor dobânzii, au diminuat această scădere a cererii de credite. Pentru trimestrul I 2024, respondenții comunică o continuare a tendințelor setate pe parcursul anului 2023, cu prognoze optimiste pentru trimestrul II 2024 atât din partea cererii de credite, cât și din partea relaxării condițiilor de creditare.

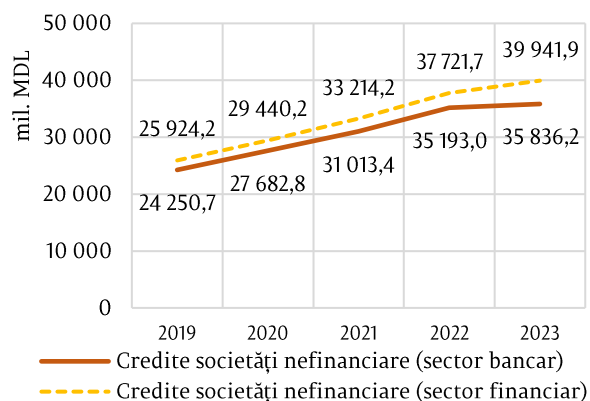
Figura 1.5.15. Evoluția cumulativă trimestrială a standardelor și a cererii de credite din partea societăților nefinanciare pe piața bancară națională 2018 T4=0%

Sursa: Calcule BNM în baza sondajului privind creditarea bancară

Tendențele aferente anului 2023 evidențiate mai sus își au reflecția în evoluția soldului creditelor acordate societăților nefinanciare de către sectorul financiar. Astfel, se observă o creștere relativ mai redusă a portofoliului de credite acordate societăților nefinanciare de către sectorul bancar (+1,82 la sută în termeni anuali) în comparație cu sectorul nebancar (+62,4 la sută în termeni anuali) (Figura 1.5.16).

Figura 1.5.16. Evoluția creditării societăților nefinanciare

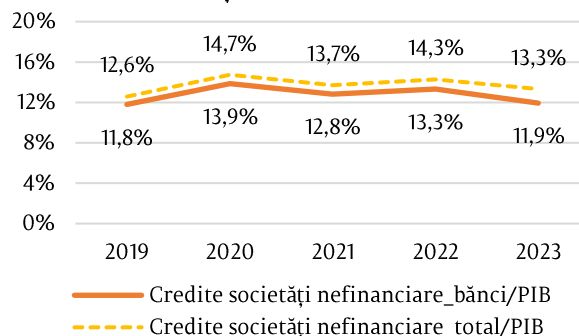
Sursa: BNM, CNPF

Pe parcursul anului 2023, creșterea economică în termeni nominali a fost mai accentuată comparativ cu activitatea de creditare a societăților nefinanciare.

La finele anului 2023, ponderea în PIB a creditelor societăților nefinanciare, acordate de sectorul financiar (bancar + nebancar) a atins nivelul de 13,3 la sută, în descreștere cu 1,0 p.p. comparativ cu finele anului 2022. În același timp, soldul creditelor acordate de sectorul bancar a înregistrat nivelul de 11,9 la sută, în descreștere cu 1,4 p.p. comparativ cu anul precedent (Figura 1.5.17). În condițiile recuperării reale mai lente a economiei evidențiate în capitolul I, se conturează impactul major al presiunii inflaționiste asupra evoluției indicatorului din contul utilizării valorilor nominale a componentelor acestuia.

Comparativ cu alte state europene și economii emergente, Republica Moldova în continuare se plasează pe o poziție inferioară la capitolul intermedierei financiare aferente sectorului societăților nefinanciare.

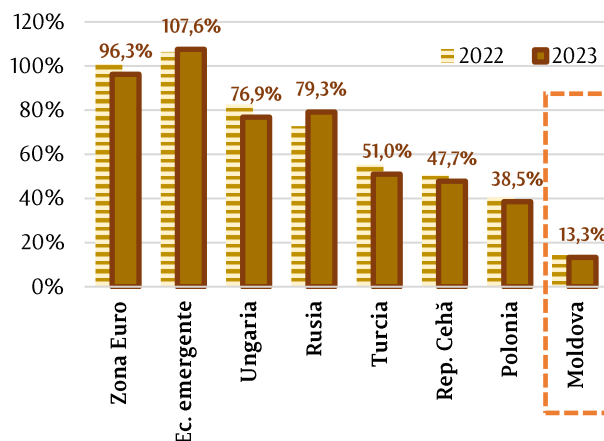
Figura 1.5.17. Ponderea în PIB a creditelor acordate de sectorul bancar și cel nebancar

Sursa: BNM, CNPF, BNS

În cadrul clasamentului internațional, ponderea intermedierei financiare pe segmentul societăților nefinanciare în Republica Moldova se plasează pe o poziție inferioară comparativ cu alte state europene, precum și, în mod considerabil, sub nivelul mediu al economiilor emergente (Figura 1.5.18).

Figura 1.5.18. Raportul dintre soldul creditelor totale acordate societăților nefinanciare și PIB pe țări

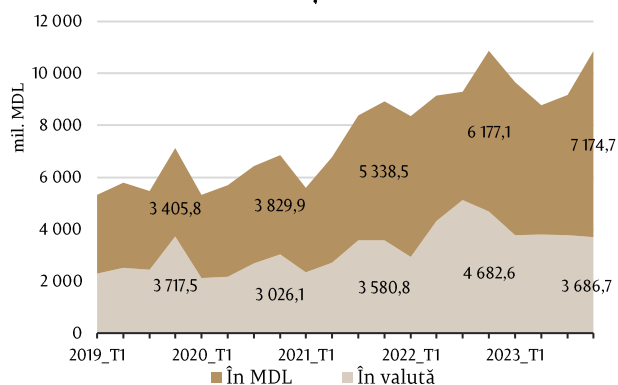

Sursa: Bank for International Settlements, calcule BNM

Activitatea de creditare a societăților nefinanciare de către sectorul bancar pe parcursul anului 2023 a înregistrat o creștere modestă de 2,1 la sută comparativ cu anul 2022. Astfel, pe parcursul anului de raportare au fost acordate credite noi în valoare de 38 462,5 mil. MDL, dintre care 39,1 la sută au fost acordate în valută (EUR și USD). De menționat că ponderea creditelor noi acordate în valută a scăzut în anul 2023 comparativ cu anul 2022 cu 6,2 p.p., pe fundalul relaxării condițiilor monetare și recuperării economice (Figura 1.5.19).

În diviziune pe trimestre, cea mai modestă activitate de creditare a societăților nefinanciare a fost observată pe parcursul trimestrului II 2023, fiind în descreștere cu 4,04 la sută comparativ cu situația similară a anului precedent.

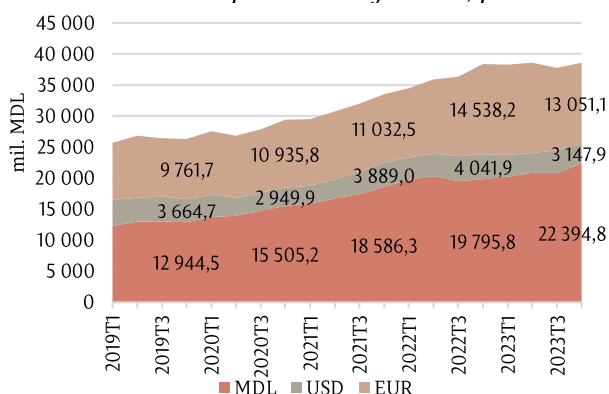
Figura 1.5.19. Evoluția trimestrială a creditelor noi acordate de bănci societăților nefinanciare

Sursa: Calcule BNM

Gradul de dolarizare a portofoliului de credite acordate societăților nefinanciare a fost în descreștere pe parcursul anului 2023. Astfel, ponderea creditelor acordate în valută în total portofoliu a atins nivelul de 42,0 la sută la finele anului 2023, fiind în descreștere cu 6,4 p.p. în termeni anuali. În același timp, în cadrul creditelor acordate în valută se observă o înclinare pronunțată către valuta EUR, aceasta reprezentând circa 80,6 la sută din total credite acordate în valută (Figura 1.5.20). Orientarea exportului către statele europene, precum și angajamentele naționale de aderare la UE reprezintă factori primari ce determină prevalența valutei EUR în portofoliul de credite acordate de băncile din Republica Moldova.

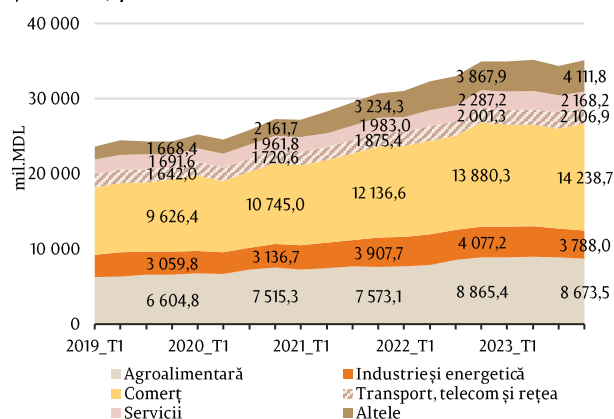
Figura 1.5.20. Evoluția trimestrială a portofoliului de credite acordate persoanelor juridice, pe valute

Sursa: BNM

Finanțarea pe ramuri ale economiei (Figura 1.5.21), denotă în continuare o prevalență a creditelor acordate în domeniul comerțului în portofoliile băncilor. Soldul creditelor acordate în ramura respectivă la situația de la finele anului 2023 cifrează la nivelul de 14 238,7 mil. MDL (sau circa 40,6 la sută din total portofoliu de credite acordate societăților nefinanciare), fiind în creștere cu 2,6 la sută în termeni anuali. Totodată, calitatea creditelor acordate ramurii respective este la un nivel superior mediei aferente portofoliului total, rata NPL fiind la nivelul de 3,9 la sută la finele perioadei de raportare.

Figura 1.5.21. Evoluția trimestrială a soldului portofoliului de credite acordate persoanelor juridice, pe ramuri

Sursa: BNM

Cea de a doua ramură după ponderea de finanțare bancară este ramura agroalimentară, care la situația de raportare a concentrat un sold 8 673,5 mil. MDL sau circa 24,7 la sută din portofoliul de credite bancare acordate societăților nefinanciare. În același timp, calitatea subportofoliului respectiv este mai scăzută comparativ cu întreg portofoliu de credite, rata NPL la finele situației de raportare fiind la nivelul de 10,5 la sută. Situația respectivă denotă anumite îngrijorări pentru performanța subportofoliului, luând în vedere caracterul ciclic al activității entităților din sector, dar și incertitudinile ce țin de evoluția condițiilor climatice. De menționat că, pe parcursul anului 2023, la nivel național, au fost implementate un șir de programe de subvenționare și instrumente de stimulare a sectorului agroalimentar, în vederea consolidării capacităților financiare a entităților angajate în activitatea respectivă,

fapt ce ar putea tempera deteriorarea calității portofoliului în perioadele ulterioare.

Sondajul privind comportamentul financiar al societăților nefinanciare

La finele anului 2023, BNM a realizat a patra rundă a sondajului cu privire la comportamentul financiar al societăților nefinanciare din Republica Moldova, în chestionar fiind incluse 36 de întrebări din 3 dimensiuni: aspecte generale despre respondent, rezultatele financiare ale societății, accesul și sursele de finanțare. Sondajul a fost efectuat pe un eșantion de 384 societăți nefinanciare, cu reprezentarea după criteriile de mărime, tipuri de activități numărul de angajați.

Conform rezultatelor sondajului, principalele provocări din ultimele 6 luni sunt: creșterea costurilor de producție (55,5 la sută), lipsa personalului calificat (47,1 la sută), scăderea puterii de cumpărare (45,3 la sută), reducerea numărului de clienți (44,3 la sută), creșterea concurenței (40,6 la sută), situația politică instabilă (39,3 la sută). Acestea corespund cu principalele provocări anticipate pentru următoarele 6 luni în anul 2022.

În opinia respondenților, un nivel înalt de presiune asupra activității societății exercită, așa factori precum: dificultățile în atragerea personalului calificat (39,3 la sută), costurile de producție (36,2 la sută), concurența (30,7 la sută), impredictibilitatea mediului fiscal (28,1 la sută).

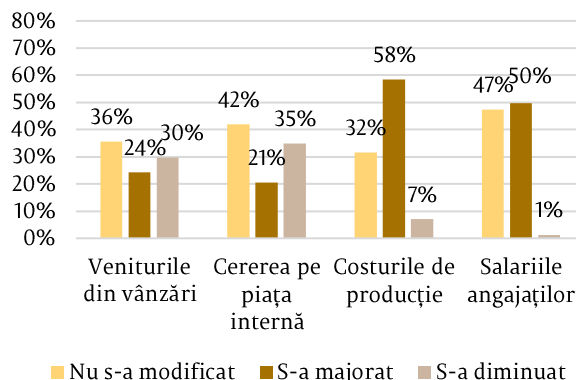
59,4 la sută dintre societățile respondente la sondaj au înregistrat profit în anul financiar precedent.

Pe parcursul anului 2023, nu s-au modificat: veniturile din vânzări în opinia a 35,7 la sută dintre societățile respondente; precum și cererea pe piața internă de produse/servicii în opinia a 41,9 la sută dintre respondenți. Totodată, costurile de producție s-au majorat în opinia a 58,3 la sută dintre societăți. În ceea ce privește salariile angajaților societăților respondente, acestea s-au majorat după cum susțin 49,7 la sută dintre respondenți (Figura 1.5.22).

În opinia respondenților, modificarea salariilor angajaților societăților a fost

determinată, preponderent, de: legislația în domeniul muncii, modificarea cifrei de afaceri, evoluțiile cererii pentru produse/servicii, inflația, politica fiscală.

Figura 1.5.22. Evoluția indicatorilor în ultimele 6 luni (prima jumătate a anului 2023)

Sursa: Sondajul privind comportamentul financiar al societăților nefinanciare

Principala sursă de finanțare în cazul a 90,6 la sută dintre societățile respondente reprezintă sursele interne ale societății; 19,0 la sută dintre societăți au apelat la creditarea bancară, 9,4 la sută – la suport financiar de la stat sau raioane, 7,6 la sută - la fonduri străine și 7,3 la sută - la crowdfunding. Totodată, 8,3 la sută au optat pentru alte surse de finanțare: creditarea nebanară, overdraft și linii de credit, leasing/factoring.

Cauzele principale care au determinat alegerea finanțării interne pentru satisfacerea necesităților societății, conform respondenților, similar iterației precedente a sondajului, sunt: suficiența resurselor interne și/sau lipsa necesității de a se împrumuta (47,1 la sută), refuzul proprietarilor de a-și asuma datorii suplimentare (20,3 la sută), costurile prea mari ale resurselor externe (15,9 la sută), neîncrederea în instituțiile de credit (7,0 la sută).

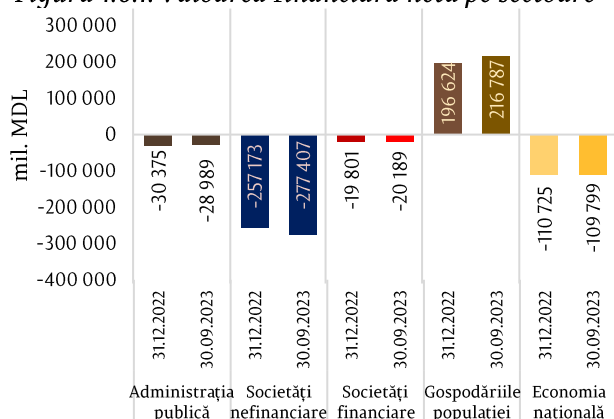
Scopul pentru care se intenționează de a apela la finanțare din partea unei societăți financiare, conform respondenților, este finanțarea unui proiect investițional (42,0 la sută), finanțarea nevoilor curente (capital circulant) (32,0 la sută) sau ambele (24,0 la sută). Mai mult ca atât, majoritatea societăților (80,7 la sută) nu intenționează să apeleze la societăți financiare pentru finanțare în următoarele 6 luni.

1.6. Bilanțurile sectoriale ale Republicii Moldova

Economia națională a rămas în continuare debitor net, preponderent pe fundalul creșterii valorii financiare nete a sectorului societăților nefinanciare, în timp ce sectorul gospodăriilor populației¹⁴ rămâne în continuare creditorul net principal al economiei naționale.

Valoarea financiară netă¹⁵ a economiei naționale s-a majorat la finele trimestrului III 2023 cu 0,8 la sută comparativ cu finele trimestrului IV 2022, constituind -109 798,6 mil. MDL. Această evoluție a fost determinată de creșterea semnificativă (+10,3 la sută) a valorii financiare nete a celui mai mare creditor al economiei naționale - sectorul gospodăriilor populației (Figura 1.6.1).

Figura 1.6.1. Valoarea financiară netă pe sectoare

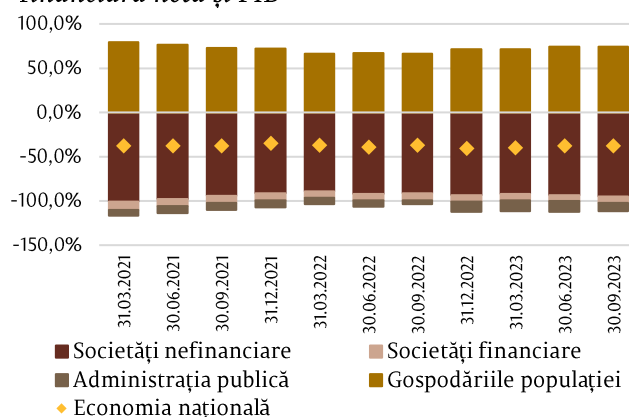

Sursa: BNM

Sectorul societăților nefinanciare, în perioada de raportare a fost cel mai mare debitor net al economiei naționale. Valoarea sa financiară netă s-a diminuat cu 7,9 la sută până la nivelul de -277 407,0 mil. MDL. Sectorul administrației publice și sectorul societăților financiare, la fel au avut valoarea financiară netă negativă (debitoare), însă mult mai mică comparativ cu cea a sectorului societăților nefinanciare, de 28 989,4 mil. MDL (-4,6 la sută) și, respectiv, 20 189,0 mil. MDL (-2,0 la sută).

Raportul dintre valoarea financiară netă și PIB a constituit -37,6 la sută (comparativ cu -40,4 la sută la finele trimestrului IV 2022) (Figura 1.6.2).

Figura 1.6.2. Evoluția raportului dintre valoarea financiară netă și PIB

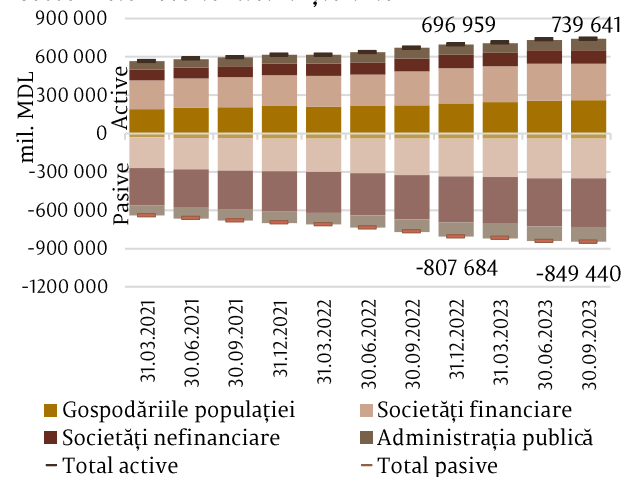

Sursa: BNM

Structura activelor financiare și angajamentelor sectoarelor economiei naționale diferă în funcție de tipul activităților principale specifice sectorului și de resursele disponibile ale acestuia.

Activele financiare și pasivele totale ale economiei naționale au înregistrat un trend ascendent pe tot parcursul perioadei analizate, și la sfârșitul trimestrului III 2023 au însumat 739 641,3 mil. MDL și, respectiv, 849 439,8 mil. MDL (Figura 1.6.3).

Figura 1.6.3. Activele financiare și pasivele sectoarelor economiei naționale

Sursa: BNM

În același timp, ritmul de creștere al activelor financiare față de finele trimestrului IV 2022 (+6,1 la sută) a fost mai mare decât cel al pasivelor (+5,2 la sută).

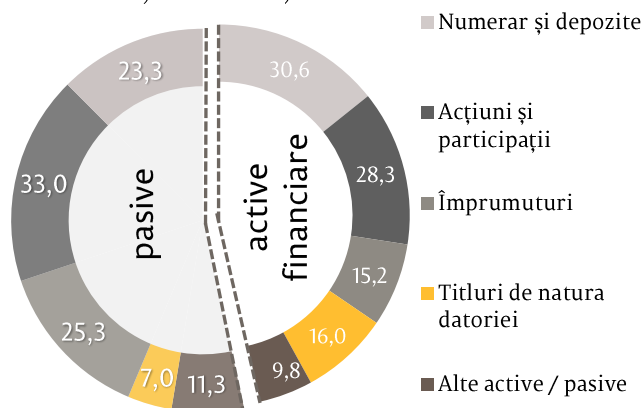
În structura activelor financiare, partea majoră îi revine numerarului și depozitelor (30,6 la sută), în timp ce în structura pasivelor predomină acțiunile și participațiile în

¹⁴ Sectorul gospodăriilor populației include și instituțiile fără scop lucrativ în serviciul acestora.

¹⁵ Valoarea financiară netă reprezintă diferența dintre totalul activelor financiare și totalul pasivelor, înregistrate de un anumit sector al economiei naționale.

capitalul propriu al persoanelor juridice înregistrate în Republica Moldova (33,0 la sută) (Figura 1.6.4).

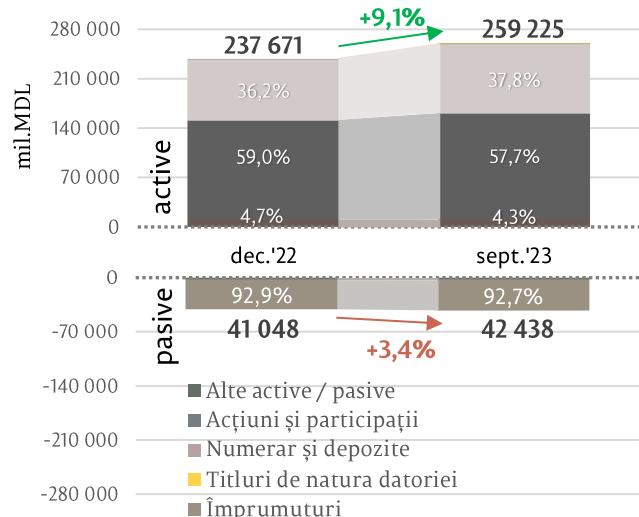
Figura 1.6.4. Structura activelor financiare și a pasivelor sectoarelor economiei naționale pe instrumente, 30.09.2023, %

Sursa: BNM

La situația din 30.09.2023, sectorul gospodăriilor populației a deținut active financiare în valoare de 259 224,7 mil. MDL (+9,1 la sută față de anul precedent). Creșterea activelor s-a datorat majorării soldului numerarului și depozitelor (+13,8 la sută), ponderea acestora constituind 37,8 la sută din activele financiare ale acestui sector (Figura 1.6.5).

Figura 1.6.5. Structura activelor financiare și a pasivelor ale gospodăriilor populației

Sursa: BNM

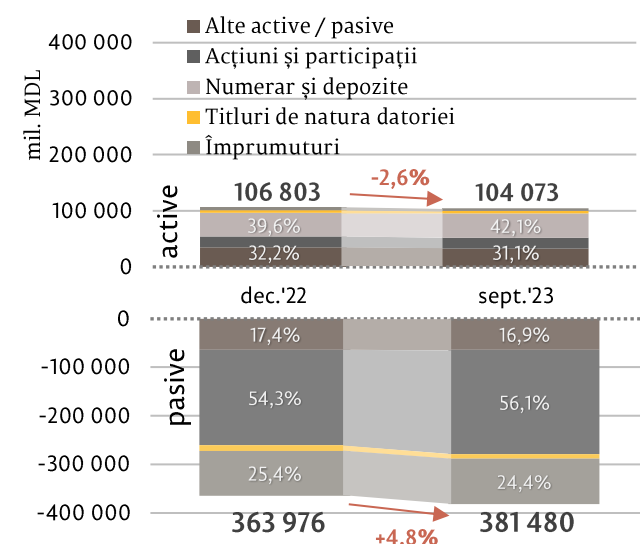
În același timp, valoarea acțiunilor și participațiilor s-a majorat cu 6,8 la sută, ponderea fiind de 57,7 la sută, contribuind la creșterea acestora cu 4,0 p.p.

Angajamentele sectorului gospodăriilor populației au însumat 42 437,8 mil. MDL (+3,4 la sută), fiind constituite preponderent din împrumuturi contractate (92,7 la sută din totalul pasivelor).

Sectorul societăților nefinanciare reprezintă cel mai mare sector al economiei naționale din perspectiva angajamentelor sale.

Sectorul societăților nefinanciare la finele trimestrului III 2023 deținea active financiare în valoare de 104 072,6 mil. MDL, cu 2,6 la sută mai puțin comparativ cu finele trimestrului IV 2022 (Figura 1.6.6).

Figura 1.6.6. Activele financiare și pasivele societăților nefinanciare

Sursa: BNM

În structura acestora, ponderea majoră a fost deținută de numerar și depozite (42,1 la sută din totalul activelor financiare), urmate de alte conturi de primit (31,1 la sută din total).

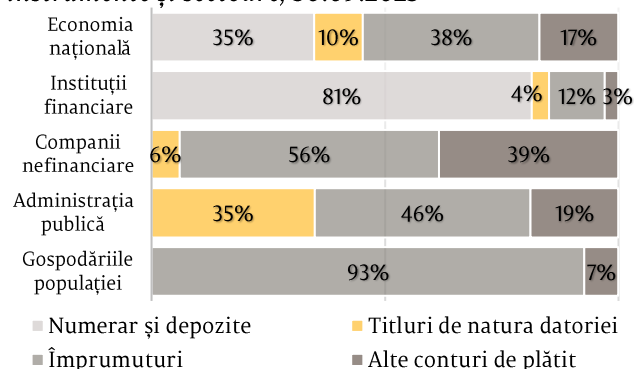
În același timp, obligațiunile sectorului respectiv au constituit 381 479,5 mil. MDL (+4,8 la sută comparativ cu finele trimestrului IV 2022). Acestea au fost formate, în mare parte, din capitalul propriu (56,1 la sută din totalul pasivelor sectorului dat) și împrumuturile contractate (24,4 la sută).

Datoria totală

Cea mai mare pondere, de circa 37,8 la sută în datoria totală a economiei naționale, revine împrumuturilor contractate, urmate de numerar și depozite cu 34,8 la sută (Figura 1.6.7).

Valoarea datoriei totale pe economia națională la finele trimestrului III 2023 a constituit 568 887,3 mil. MDL.

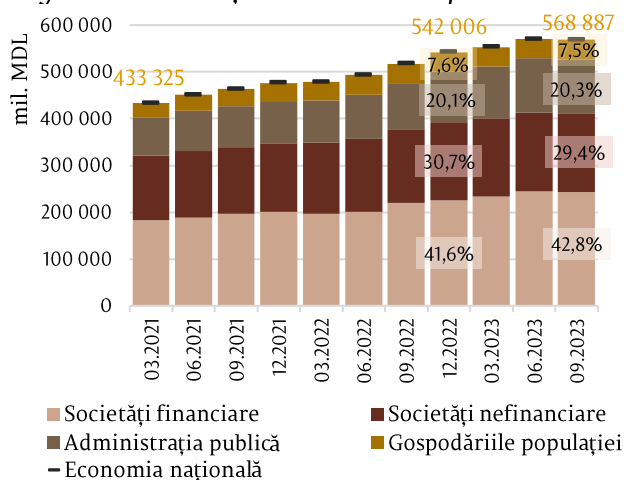
Figura 1.6.7. Structura datoriei totale pe instrumente și sectoare, 30.09.2023

Sursa: BNM

În valori absolute, datoria totală a sectoarelor economiei naționale a fost într-o continuă creștere pe tot parcursul perioadei trimestrul I 2021 - trimestrul III 2023 (Figura 1.6.8). La finele trimestrului III 2023, acest indicator a înregistrat o creștere de 5,0 la sută comparativ cu finele trimestrului IV 2022.

Figura 1.6.8. Evoluția datoriei totale pe sectoare

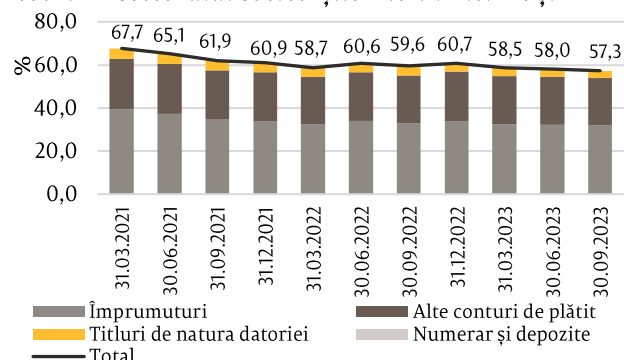
Sursa: BNM

Cel mai mare nivel al datoriei totale, conform situației din 30.09.2023, fiind cauzat de specificul activităților sale de intermediar financiar, a fost înregistrat la sectorul societăților financiare.

Acestui sector i-a revenit o datorie de 243 508,6 mil. MDL, sau 42,8 la sută din datoria totală a economiei naționale. Din perspectiva instrumentelor, cea mai mare pondere în datoria totală a sectorului o deține numerarul și depozitele (81,4 la sută).

Sectorului societăților nefinanciare i-a revenit 29,4 la sută din datoria totală a economiei naționale. Datoria totală a acestui sector la finele trimestrului III 2023 a înregistrat o valoare de 167 286,5 mil. MDL. Valoarea acestui indicator raportat la PIB a scăzut cu 3,4 p.p. față de sfârșitul anului precedent, până la nivelul de 57,3 la sută (Figura 1.6.9).

Figura 1.6.9. Evoluția raportului dintre datoria totală a sectorului societăților nefinanciare și PIB

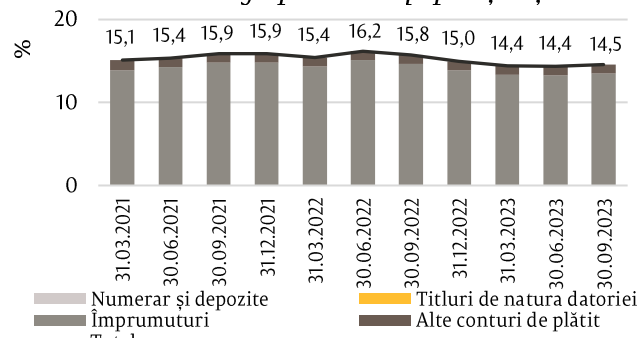

Sursa: BNM

În structura datoriei totale a acestui sector partea majoră (55,5 la sută) revine împrumuturilor contractate, urmate de alte conturi de plătit (38,5 la sută).

Cel mai mic nivel al datoriei totale se atestă la sectorul gospodăriilor populației, căruia îi revine 7,5 la sută (42 437,8 mil. MDL) din datoria totală a economiei naționale. Datoria totală a sectorului gospodăriilor populației raportată la PIB a înregistrat o diminuare cu 0,5 p.p. față de sfârșitul anului precedent (Figura 1.6.10).

Figura 1.6.10. Evoluția raportului dintre datoria totală a sectorului gospodăriilor populației și PIB

Sursa: BNM

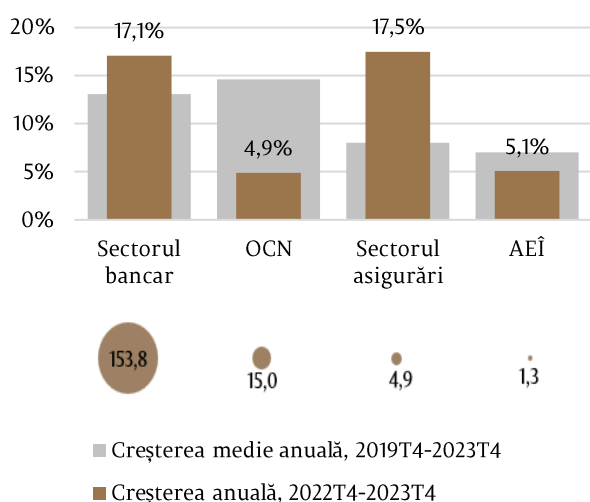
1.7. Structura sistemului financiar

Sistemul financiar al Republicii Moldova este în continuă creștere, fiind preponderent dominat de sectorul bancar, din perspectiva tranzacțiilor financiare și activelor deținute de către entitățile din sector.

Conform situației din 31.12.2023, valoarea totală a activelor deținute de către entitățile din sectorul financiar constituia 175,1 mld. MDL (58,3 la sută din PIB), fiind în creștere cu 15,9 la sută față de anul 2022.

Sectorul bancar, care deține cea mai mare pondere (87,9 la sută) din totalul activelor sectorului financiar, a înregistrat o creștere de 17,1 la sută în anul 2023, comparativ cu anul precedent, depășind cu 4 p.p. media creșterii anuale din ultimii cinci ani (Figura 1.7.1).

Figura 1.7.1. Ratele de creștere a segmentelor sistemului financiar

Notă: Dimensiunile cercurilor arată proporțional valoarea activelor segmentelor la situația din 31.12.2023, în miliarde MDL.

Sursa: BNM

Sectorul asigurărilor a înregistrat o creștere de 17,5 la sută în perioada de raportare, cu 9,4 p.p. mai mult decât rata medie de creștere a volumului activelor deținute de către societățile de asigurare în ultimii cinci ani.

Rata creșterii volumului activelor deținute de către organizațiile de creditare nebancaară a constituit 4,9 la sută în anul 2023, cu 9,7 p.p. sub nivelul ratei medii anuale din ultimii cinci ani.

Similar, sub nivelul creșterii medii din ultimii cinci ani s-au poziționat și asociațiile de economii și împrumut, înregistrând o creștere de 5,1 la sută în anul 2023, comparativ cu rata medie de creștere anuală a sectorului de 7,0 la sută.

Potrivit datelor din registrele naționale, la situația din 31.12.2023, în sistemul financiar național activau 364 de entități licențiate (cu 5 mai puține decât în anul 2022), dintre care 11 bănci comerciale, 128 de organizații de creditare nebancaară active, 216 asociații de economii și împrumut și 9 societăți de asigurare (Tabelul 1.7.1).

Tabelul 1.7.1. Numărului entităților din cadrul sistemului financiar al Republicii Moldova

Entități licențiate active	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023
Bănci	11	11	11
Organizații de creditare nebancaară	143	127	128
Asociații de economii și împrumut	226	221	216
Societăți de asigurare	11	10	9
TOTAL	391	369	364

Sursa: BNM

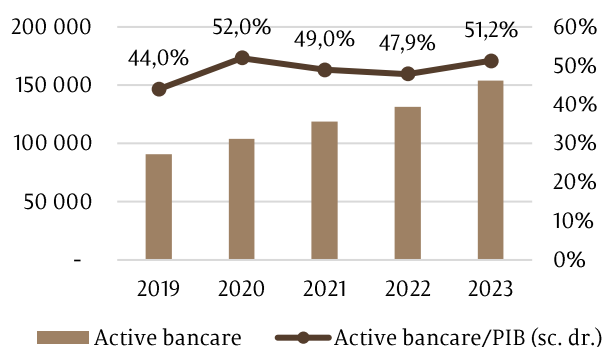
2. RISCURILE SECTORULUI BANCAR

2.1. Sectorul bancar¹⁶

Pe parcursul anului 2023, sectorul bancar a demonstrat o performanță financiară solidă, menținând niveluri ridicate de profitabilitate și solvabilitate.

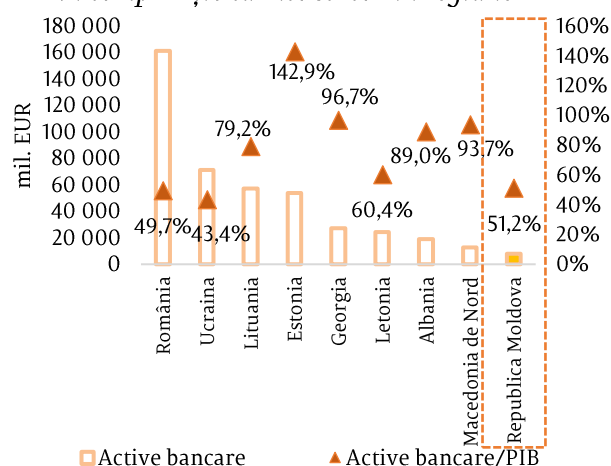
La sfârșitul anului 2023, volumul activelor totale ale sectorului bancar a consemnat 153 854,6 mil. MDL, fiind în creștere cu 17,0 la sută față de 2022. Raportat la PIB, însă, volumul activelor bancare a înregistrat o creștere semnificativă, constituind astfel 51,2 la sută (2022: 47,9 la sută) (Figura 2.1.1, Figura 2.1.2).

Figura 2.1.1. Raportul dintre activele bancare și PIB

Sursa: BNM

Figura 2.1.2. Raportul dintre activele bancare și PIB în comparație cu alte state din regiune

Sursa: Eurostat, paginile oficiale ale băncilor centrale¹⁷

¹⁶ Din momentul elaborării raportului unele date bancare aferente anului 2023 au fost sau urmează a fi modificate ca rezultat al auditului extern. Datele aferente anilor precedenți reprezintă datele finale urmare a auditului extern.

¹⁷ Datele aferente activelor bancare au fost colectate de pe paginile oficiale ale băncilor centrale din țările enumerate. Totodată, datele aferente activelor bancare (România,

În vederea limitării impactului sistemic, BNM, anual, determină băncile care sunt societăți de importanță sistemică și aplică pentru acestea cerințe suplimentare de capital (detalii în subcapitolul 4.1). Cele mai mari 4 bănci rămân în continuare să reprezinte societăți de importanță sistemică (Tabelul 2.1.1). Din perspectiva volumului de active, grupa băncilor de importanță sistemică deține 82,1 la sută din totalul activelor bancare.

Tabelul 2.1.1. Clasamentul băncilor care sunt societăți de importanță sistemică

Locul în baza scorului	Denumirea băncii
1	BC „MAIB” S.A.
2	BC „Moldindconbank” S.A.
3	B.C. „VICTORIABANK” S.A.
4	„OTP Bank” S.A.

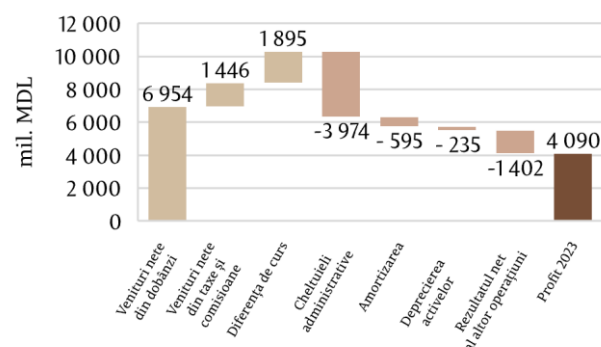
Sursa: BNM

În anul 2023, indicele de concentrare (IHH) a pieței bancare după volumul de active a înregistrat valoarea de 2 006,2, în creștere cu 87,7 puncte de referință față de anul 2022, astfel, piața bancară fiind moderat-concentrată¹⁸.

Majorarea profiturilor bancare în anul 2023, în mare parte, a fost determinată de condițiile monetare de pe piață.

Sectorul bancar a încheiat anul 2023 cu un profit agregat de 4 090,1 mil. MDL, în creștere cu 11,6 la sută față de anul 2022 (Figura 2.1.3).

Figura 2.1.3. Profitabilitatea sectorului bancar

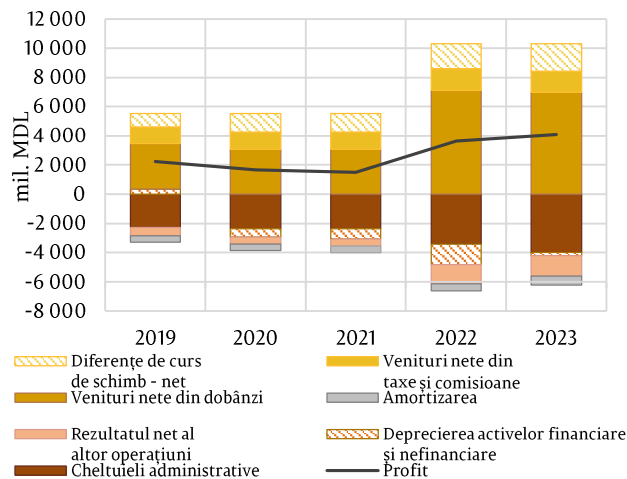
Sursa: BNM

Georgia) și PIB (Georgia) au fost convertite în EUR conform cursului oficial stabilit de băncile centrale în data de 31.12.2023.

¹⁸ Nivelul de concentrare se stabilește conform scalei: IHH<100 – concurență perfectă, 100<IHH<1 500 – o piață neconcentrată, 1 500<IHH<2 500 – o concentrație moderată, IHH>2 500 – o concentrație ridicată.

Creșterea profitului a fost determinată în mare parte de diminuarea cheltuielilor cu deprecierea activelor financiare și nefinanciare cu 1 146,5 mil. MDL (-83,0 la sută), concomitent cu majorarea venitului net din diferențe de curs de schimb cu 175,5 mil. MDL (+10,2 la sută) (Figura 2.1.4).

Figura 2.1.4. Structura profitului bancar

Sursa: BNM

Principalele componente ale veniturilor din dobânzi au fost veniturile din dobânzi aferente creditelor acordate persoanelor fizice (27,6 la sută), urmate de veniturile din dobânzi aferente societăților nefinanciare (25,9 la sută) și alte venituri din dobânzi încasate de la BNM (13,5 la sută).

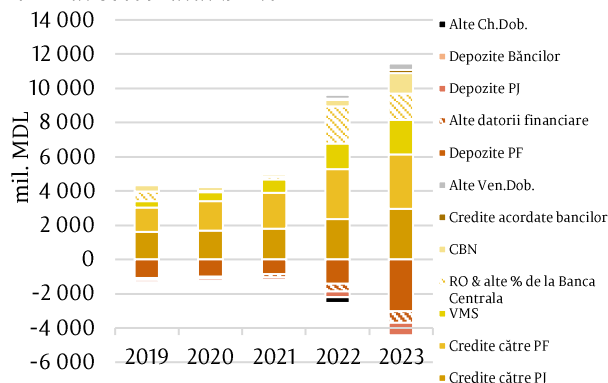
În anul 2023, veniturile din dobânzi au constituit 11 463,2 mil. MDL, înregistrând o creștere de 19,0 la sută (+1 829,1 mil. MDL) față de anul 2022, iar rezultatul înregistrat la veniturile nete din dobânzi a fost în descreștere cu 2,1 la sută față de 2022 (-150,4 mil. MDL). Această dinamică a fost determinată de majorarea cheltuielilor din dobânzi aferente depozitelor, și anume: depozitelor persoanelor fizice (+1 607,4 mil. MDL) și depozitelor persoanelor juridice¹⁹ (+831,3 mil. MDL) (Figura 2.1.5).

Structura veniturilor din dobânzi reflectă că strategiile de afaceri ale băncilor se concentrează în continuare atât pe creditare, cât și pe activități de investire care asigură concomitent lichiditate, dar și un grad suficient

¹⁹ Societăți, societăți nefinanciare, IMM, non-IMM

de siguranță, capabil să atenueze șocurile negative.

Figura 2.1.5. Structura veniturilor și cheltuielilor în cadrul sectorului bancar

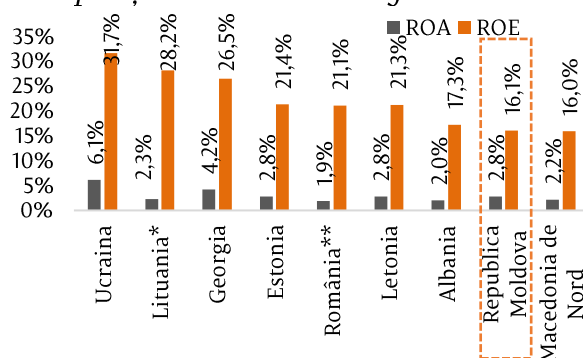

Sursa: BNM

În ce privește cheltuielile aferente activității operaționale, în anul 2023, principalul factor care a atenuat creșterea profitului aferent exercițiului a fost majorarea cheltuielilor administrative cu 16,3 la sută (sau +555,6 mil. MDL). De asemenea, în structura cheltuielilor neaferele dobânzilor cele mai semnificative creșteri au marcat cheltuielile privind onorarii și comisioane (21,9 la sută sau 333,8 mil. MDL) și cheltuielile privind amortizarea (21,6 la sută sau 105,8 mil. MDL) față de anul 2022.

Indicatorii de rentabilitate ai sectorului bancar s-au plasat în mare parte sub valorile indicatorilor înregistrate în statele emergente din regiune și UE (Figura 2.1.6).

Figura 2.1.6. Rentabilitatea capitalului și activelor în comparație cu alte state din regiune

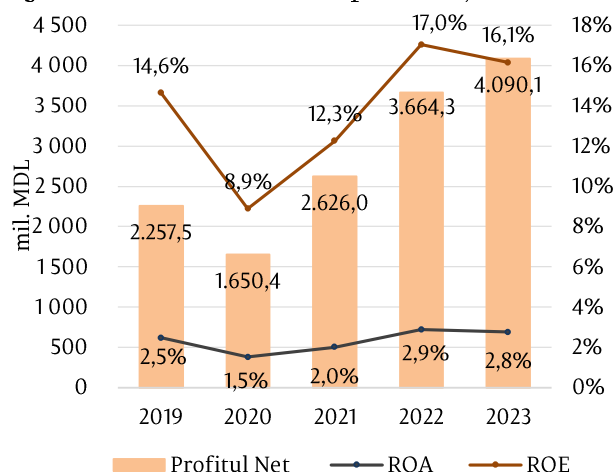
* datele pentru T3, 2023, **datele pentru T2, 2023

Sursa: Financial Soundness Indicators (FSIs), FMI

Pe parcursul anului 2023, s-au diminuat valorile principalilor indicatori de rentabilitate ai sectorului bancar ROA și ROE,

constituind 2,8 la sută și, respectiv, 16,1 la sută (Figura 2.1.7).

Figura 2.1.7. Rentabilitatea capitalului și activelor

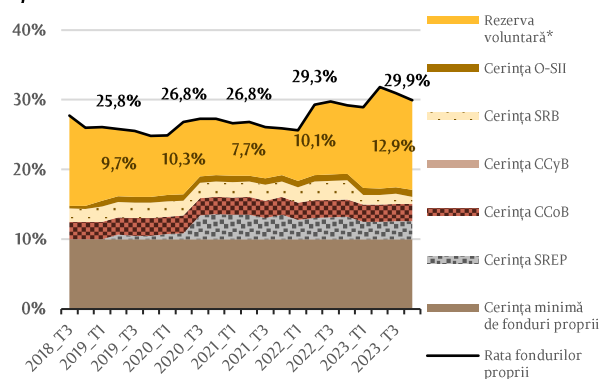
Sursa: BNM

Sectorul bancar este caracterizat de un nivel consistent al solvabilității, care depășește semnificativ nivelul minim reglementat, iar indicatorul efectului de levier s-a situat în continuare cu mult peste nivelul minim aplicabil în statele UE.

La sfârșitul anului 2023, fondurile proprii totale pe sectorul bancar au constituit 20 901,7 mil. MDL, în creștere cu 13,9 la sută față de anul precedent din contul capitalizării profiturilor obținute de bănci.

Rezerva voluntară de fonduri proprii reflectă reziliența suplimentară a sectorului bancar în cazul unor potențiale pierderi și asigură continuitate activității de creditare. La finele anului 2023, comparativ cu situația de la finele anului precedent, sectorul bancar a consolidat poziția de capital prin majorarea rezervei voluntare cu 3,1 p.p. până la nivelul de 12,9 la sută, raportată la cuantumul total al expunerii la risc (Figura 2.1.8). De menționat că băncile și-au majorat rezerva din contul relaxării de către BNM a cerinței aferente amortizorului de risc sistemic în trimestrul I 2023. Totodată, menținerea unei rezerve voluntare semnificative induce costuri de capital adiționale, semnalând inclusiv asupra gradului scăzut de intermediere financiară și a toleranței scăzute la risc.

Figura 2.1.8. Decompoziția fondurilor proprii a sectorului bancar, raportate la cuantumul total al expunerii la risc

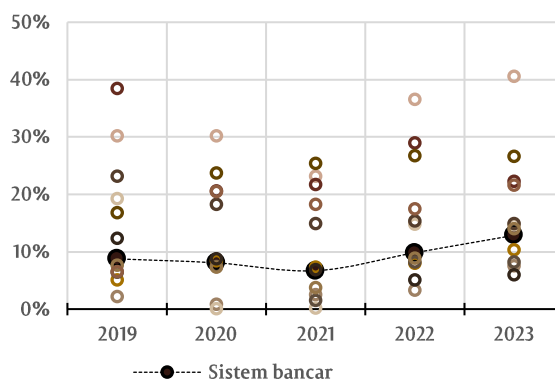

Sursa: BNM

* Rezerva voluntară reprezintă excedentul de fonduri proprii menținute de bănci față de cerințele prudențiale în vigoare, raportat la cuantumul total al expunerii la risc

La nivel de bănci individuale, pe parcursul ultimilor 5 ani se poate observa un grad înalt de volatilitate a rezervei voluntare, aceasta fiind cuprinsă în intervalul 0,0 – 41,0 la sută, indicând asupra unui caracter neomogen în gestiunea capitalului de către bănci (Figura 2.1.9).

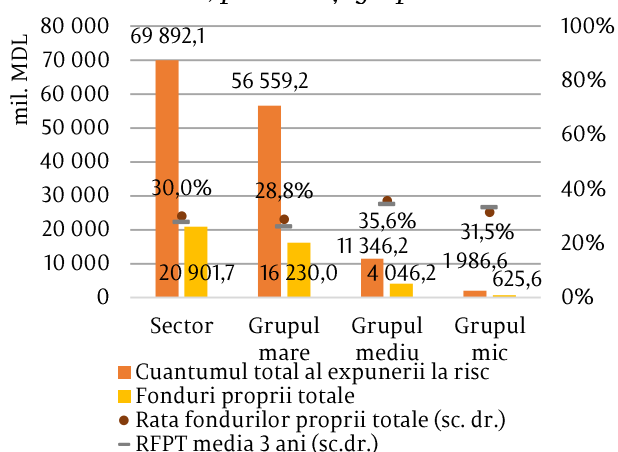
Figura 2.1.9. Distribuția în dinamică a rezervei voluntare per bănci și sistem bancar

Sursa: BNM

Rata fondurilor proprii totale pe sectorul bancar la sfârșitul anului de referință a constituit 29,9 la sută, înregistrând o creștere față de anul 2022 (+0,9 p.p.), pe fundalul creșterii volumului de fonduri proprii totale atribuite de bănci (Figura 2.1.10).

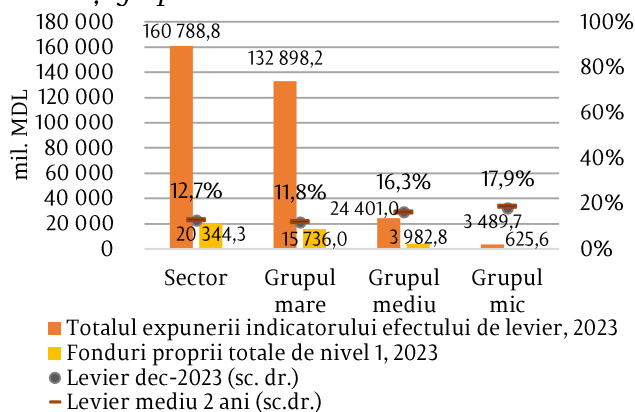
Figura 2.1.10. Indicatorul de capitalizare a sectorului bancar, pe sector și grupuri de bănci

Sursa: BNM

Pentru anul 2023 indicatorul efectului de levier al sectorului bancar a înregistrat valoarea de 12,7 la sută, în descreștere cu 0,3 p.p. față de anul precedent (Figura 2.1.11).

Figura 2.1.11. Indicatorul efectului de levier, pe sector și grupuri de bănci

Sursa: BNM

Nivelul general de vulnerabilitate a sectorului bancar, determinat în baza evoluțiilor principalilor indicatori economico-financiar ai băncilor s-a menținut sub pragul de vulnerabilitate²⁰.

Pe parcursul anului 2023, sectorul bancar a consemnat o evoluție favorabilă a indicelui general de vulnerabilitate²¹.

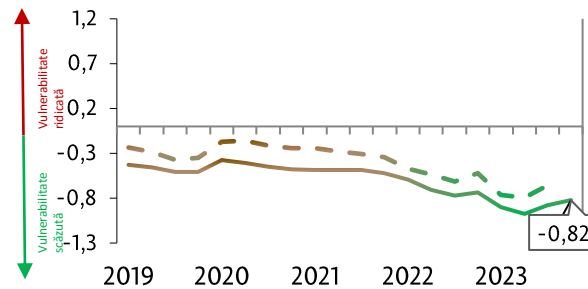
La sfârșitul anului, sectorul bancar a acumulat un indice general de vulnerabilitate de (-0,82), un nivel mai scăzut față de cel din 2022 (Figura 2.1.12). Acesta a fost determinat de tendința

²⁰ Valoarea indicelui general de vulnerabilitate egală cu 0, astfel valorile negative denotă un nivel redus al vulnerabilității financiare, în timp ce o valoare pozitivă a indicelui denotă o vulnerabilitate financiară mai mare.

²¹ Indicator agregat, calculat ca suma ponderată în baza scorurilor indicatorilor de soliditate financiară.

pozitivă de consolidare a poziției de capital a băncilor, îmbunătățirii calității activelor și diminuării gradului de sensibilitate față de riscul de piață. În același timp, evoluția indicilor de profitabilitate a contribuit în sens advers la evoluția indicatorului de vulnerabilitate, ritmul de creștere a veniturilor nete fiind sub nivelul de creștere a activelor sau fondurilor proprii ale băncilor.

Figura 2.1.12. Dinamica indicelui general de vulnerabilitate

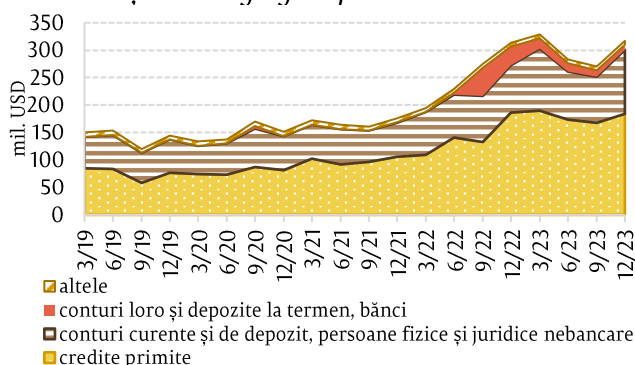

Sursa: BNM

Vulnerabilitățile sectorului bancar față de nerezidenți

În anul 2023, datoriile valutare ale băncilor în raport cu nerezidenții au scăzut ușor²² în sold, diminuându-se atât mijloacele atrase de la instituțiile financiare străine, cât și creditele externe primite de sectorul bancar. Astfel, tragerile băncilor de credite externe s-au diminuat cu 62,2 la sută față de anul 2022, iar plățile băncilor de deservire a datoriei externe au crescut de 2,9 ori. În consecință, soldul creditelor primite de bănci a scăzut cu 5,4 la sută²³ până la 183,5 mil. USD (Figura 2.1.13).

Figura 2.1.13. Mijloacele valutare atrase de la nerezidenți în dezagregare pe articole

Sursa: BNM

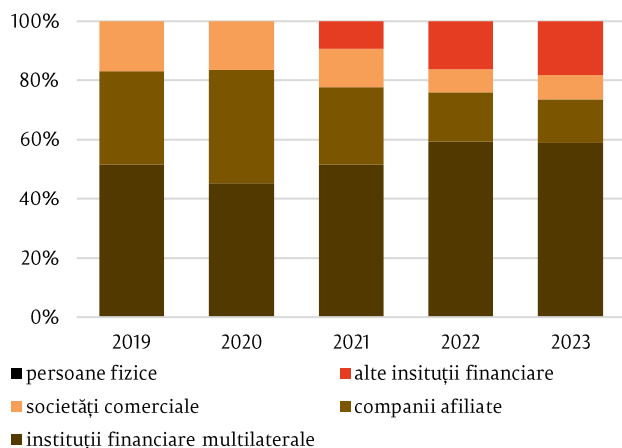
²² Cu 2,4 la sută prin excluderea influenței cursului de schimb. La curs efectiv, soldul datoriilor valutare ale băncilor în raport cu nerezidenții, fiind în principal denominat în EUR, a crescut cu 1,1 la sută.

²³ Prin excluderea influenței cursului de schimb. La curs efectiv, soldul creditelor externe primite a scăzut cu 1,4 la sută.

Structura pe tip de creditor nu s-a modificat esențial față de anul precedent. Soldul creditelor primite de la instituțiile financiare multilaterale a înregistrat o ușoară scădere comparativ cu anul precedent, însă a continuat să dețină cea mai mare pondere în structura creditelor externe (Figura 2.1.14).

Totodată, s-a redus finanțarea interbancară (în principal, intragrup sub formă de depozite) de care au beneficiat băncile locale. Astfel, la finele anului 2023 soldul finanțării interbancare a constituit 9,4 mil. USD comparativ cu 34,0 mil. USD la sfârșitul anului 2022, atingând un sold maxim de 33,9 mil. USD pe parcursul anului. Soldul conturilor curente și de depozit în valută ale clienților non-bancari nerezidenți s-a majorat cu 28,6 mil. USD sau 32,2 la sută²⁴, până la 117,3 mil. USD, ca urmare a creșterii celor ale persoanelor juridice.

Figura 2.1.14. Structura creditelor primite de bănci, pe tip de creditor

Sursa: The Debt Management and Financial Analysis System

Alte tipuri de datorii în raport cu nerezidenții au continuat să fie neglijabile atât ca nivel, cât și ca evoluție.

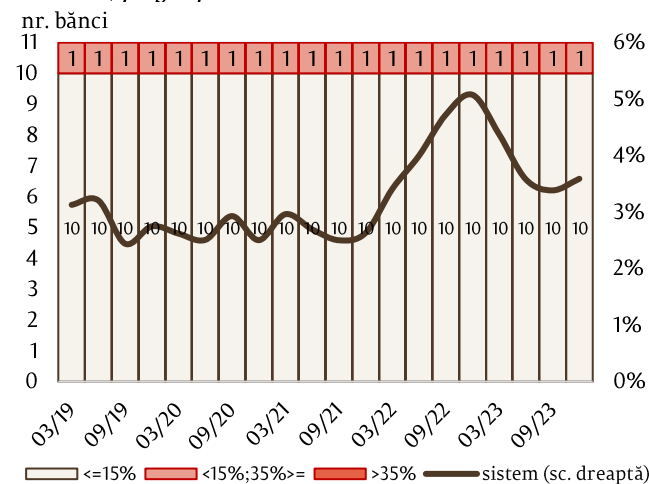
În aceste condiții, expunerea băncilor locale prin mijloace valutare atrase de la nerezidenți s-a restrâns comparativ cu anul 2022, plasându-se la niveluri scăzute (Figura 2.1.15).

La finele anului de referință, expunerea a constituit 3,6 la sută în raport cu total capital și datorii (comparativ cu 2022: 4,6 la sută, 2021: 2,6 la sută; 2020: 2,5 la sută, 2019: 2,7 la sută).

²⁴ Prin excluderea influenței cursului de schimb. La curs efectiv, soldul conturilor curente și de depozit ale clienților non-bancari nerezidenți a crescut cu 35,0 la sută.

Potrivit situației de la finele anului de raportare, 10 dintre bănci rămân a fi expuse prin mijloacele valutare atrase de la nerezidenți în total capital și datorii în proporții rezonabile de până la 15 la sută (minim – 0,2 la sută, maxim – 8,1 la sută). Între 15 la sută și 35 la sută se clasează doar o bancă fondată de investitori străini.

Figura 2.1.15. Expunerea față de nerezidenți prin mijloacele valutare în raport cu total capital și datorii, pe grupuri de bănci

Sursa: BNM

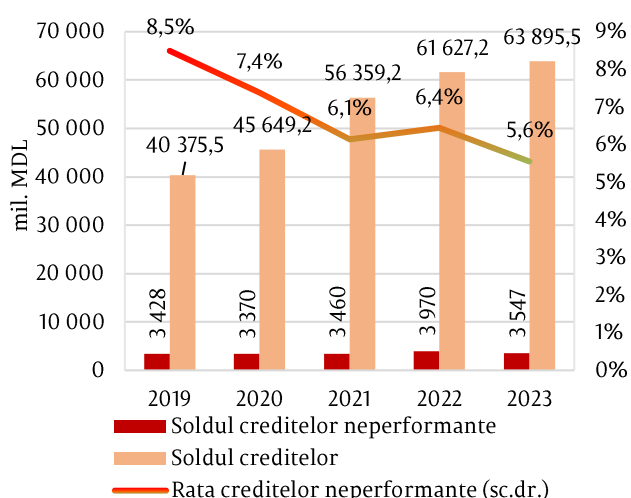
2.2. Riscul de credit

Riscul de credit s-a ameliorat în 2023, în principal datorită revenirii situației macroeconomice la condiții favorabile.

Portofoliul de credite pe sectorul bancar a continuat tendința de încetinire a ritmului de creștere. În anul 2023, băncile și-au majorat portofoliile de credite cu 2 268,3 mil. MDL (+3,7 la sută; 2022: +9,3 la sută), la finele perioadei soldul total însumând 63 895,5 mil. MDL.

Totodată, calitatea creditelor bancare a marcat o dinamică favorabilă, ajungând la nivelul minim din ultimii 10 ani. Stocul creditelor neperformante s-a redus cu 10,7 la sută în raport cu 2022, ceea ce a determinat diminuarea ratei creditelor neperformante cu 0,9 p.p. până la nivelul de 5,6 la sută agregat pe sectorul bancar (Figura 2.2.1).

Figura 2.2.1. Evoluția soldului creditelor și a ratei creditelor neperformante în totalul creditelor

Sursa: BNM

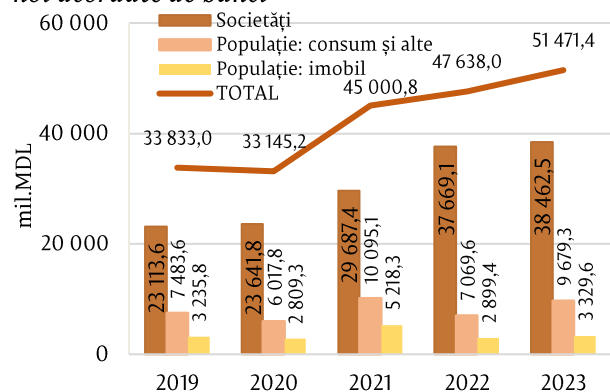
Scăderea ratelor la credite a influențat accelerarea creditării a populației începând cu trimestrul III, dar și migrarea preferințelor societăților pentru creditarea în moneda națională.

Valoarea contractelor de credit noi încheiate de bănci (Figura 2.2.2) pe parcursul anului a înregistrat o creștere de 5,9 la sută în raport cu 2022 (2022/2021: +5,8 la sută), în principal ca urmare a recuperării ritmului de creștere a creditării în trimestrul III-IV pe fondul scăderii ratelor.

La această tendință pozitivă a contribuit, în principal, creșterea semnificativă a volumului creditelor noi acordate populației de 30,5 la sută față de anul 2022.

Structura pe monede a creditelor noi acordate a fost caracterizată prin creșterea volumului creditelor noi în moneda națională, care a atins o rată de creștere anuală de 22,1 la sută, și prin scăderea cererii pentru creditele în valută (și/sau atașate la cursul valutei) (-7,7 la sută). Această tendință a fost influențată de scăderea ratelor ce a rezultat în accelerarea creditării persoanelor fizice începând cu trimestrul III și în migrarea preferințelor societăților de la creditarea în valută la cea în MDL.

Figura 2.2.2. Evoluția volumului total al creditelor noi acordate de bănci

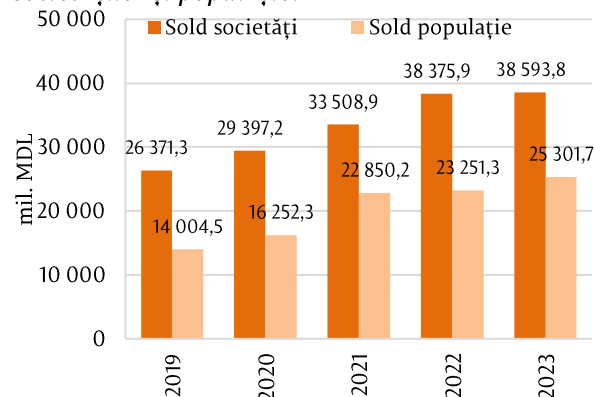
Sursa: BNM

În analiza separată a portofoliului de credite, anul 2023 s-a remarcat prin încetinirea considerabilă a creditării societăților, concomitent cu redresarea tendinței ascendente a creditelor acordate persoanelor fizice.

Ritmul de creștere anuală a soldului creditelor acordate societăților a încetinit semnificativ în 2022, soldul total fiind practic nivelul similar de la finele anului 2022 (+0,6 la sută).

Totodată, soldul creditelor acordate de bănci persoanelor fizice a marcat o redresare, ritmul de creștere anuală (+8,8 la sută) însă plasându-se sub media anilor precedenți. Prin urmare, cota creditelor acordate persoanelor fizice în portofoliul total de credite al băncilor s-a majorat până la 39,6 la sută (dec-2022: 37,7 la sută) (Figura 2.2.3).

Figura 2.2.3. Evoluția soldului creditelor acordate societăților și populației

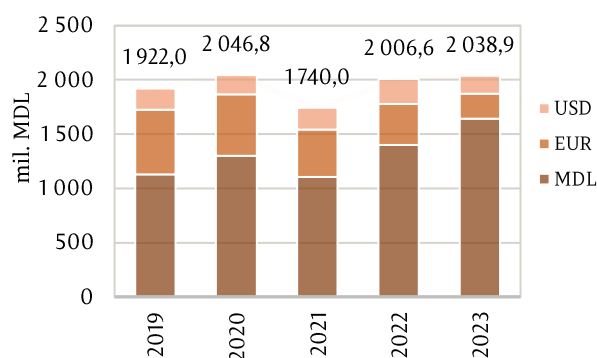

Sursa: BNM

Indicatorii ce caracterizează calitatea creditelor au avut o dinamică favorabilă pe segmentele portofoliului bancar aferente persoanelor fizice și creditelor denominate în EUR.

În perioada analizată, creditele expirate au înregistrat o creștere ușoară, suma creditelor cu întârzieri la plată de peste 30 de zile fiind cu 1,6 la sută mai mare față de finele anului 2022, și dețin o pondere de 3,2 la sută din portofoliul bancar. În dezagregare pe monede, creditele în EUR înregistrează cea mai scăzută rată a creditelor expirate – 1,7 la sută, fiind urmate de creditele în MDL – 3,5 la sută (Figura 2.2.4).

Figura 2.2.4. Evoluția soldului creditelor expirate, pe monede

Sursa: BNM

În 2023 standardele de creditare, după înăsprirea considerabilă din 2022, s-au relaxat atât pentru sectorul populației, cât și pentru societăți nefinanciare.

Conform opiniei respondenților sondajului privind creditarea bancară²⁵, tendința favorabilă a standardelor de creditare pentru populație a fost determinată de marjele de dobândă, termenii și condițiile generale, dar și de atenuarea percepției riscului aferent acestui sector de debitori. Totodată, cererea de creditare din partea populației a marcat o ascensiune rapidă, ceea ce, în combinație cu relaxarea standardelor de creditare, a rezultat în accelerarea creditării a persoanelor fizice de către bănci.

Standardele de creditare la acordarea creditelor societăților nefinanciare au avut, de asemenea, o tendință de relaxare în 2023, determinată, în principal, de presiunea concurenței, dar afectată semnificativ de percepția și toleranța riscului. În particular, cele mai expuse sectoare economice la riscul de credit, conform opiniei respondenților, sunt sectoarele: agricultură, energetic,

construcții, dar și debitorii IMM. În același timp, cererea pentru credite din partea societăților nefinanciare s-a inversat spre un trend descrescător.

Calitatea creditelor a avut o dinamică favorabilă în 2023 atât a celor acordate societăților, cât și a celor acordate populației.

Cea mai negativă tendință a avut portofoliul de credite acordat societăților care activează în domeniul energetic, care în 2023 a înregistrat o creștere a ratei NPL cu 10,4 p.p., astfel 12,1 la sută din creditele acordate acestui sector fiind clasificate de către bănci în categorii neperformante. De menționat că această creștere a fost una temporară, influențată de situația unui singur client al unei bănci.

Tabloul 2.2.1. Rata creditelor neperformante pe tipuri de credite și ramuri de activitate

Denumirea ramurii debitorilor	Sold 2023, mil. MDL	Rata NPL	
		2023	2022
Agricultura	4 521,8	15,4%	14,7%
Industria alimentară	4 151,7	5,1%	5,9%
Domeniul construcțiilor	1 186,5	5,5%	10,1%
Credite de consum	11 199,9	4,9%	7,0%
Industria energetică	749,1	12,1%	1,8%
UAT/instituții subordonate UAT	926,9	0,0%	0,0%
Industria productivă	2 601,5	12,2%	16,9%
Domeniul comerțului	14 238,7	3,9%	4,5%
Mediul financiar nebanca	2 757,6	0,3%	1,6%
Procurarea imobilului	13 282,3	2,3%	2,1%
Persoane fizice care practică activitate	1 714,4	12,3%	7,2%
Transport, telecomunicații și dezvoltarea rețelei	2 106,9	6,9%	5,7%
Domeniu prestării serviciilor	2 168,2	8,1%	13,1%
Alte credite acordate	2 290,2	9,3%	11,5%
Total	63 895,5	5,6%	6,4%

Sursa: BNM

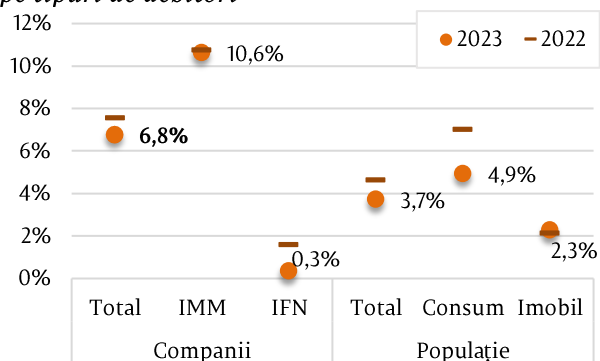
²⁵ Banca Națională a Moldovei derulează Sondajul privind creditarea bancară trimestrial, în scopul determinării condițiilor de finanțare și profilului de risc al sistemului

financiar-bancar din Republica Moldova, cu participarea a 11 bănci respondente.

De asemenea, creditele acordate persoanelor fizice care practică activitate de întreprinzător au înregistrat o deteriorare a calității, ajungând la o rată NPL de 12,3 la sută. În același timp, dinamici favorabile au consemnat ratele NPL ale creditelor acordate societăților de construcție (-4,9 p.p.), domeniului prestării serviciilor (-5,9 p.p.), creditelor de consum (-2,1 p.p.), altor credite (-2,3 p.p.), dar și mediului financiar nebanca (-1,3 p.p.). Aceste patru categorii însumează 22 203,8 mil. MDL sau 34,8 la sută din portofoliul bancar de credite (Tabelul 2.2.1).

Totodată, calitatea creditelor acordate către IMM, care reprezintă cca 30 la sută din portofoliul total de credite bancare, s-a menținut practic la același nivel comparativ cu 2022, însă având în continuare o performanță inferioară mediei pe sectorul societăților (Figura 2.2.5).

Figura 2.2.5. Rata creditelor bancare neperformante pe tipuri de debitori

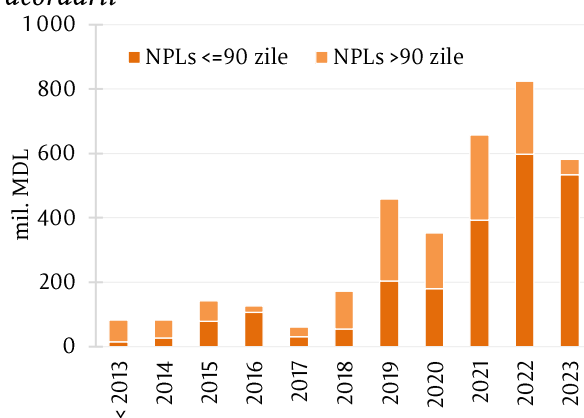
Sursa: BNM

Expunerile neperformante din perioada dezechilibrelor economice și a crizei bancare din 2014-2015 s-au redus semnificativ în raport cu portofoliul la situația de la finele anului 2023. Din stocul total al creditelor neperformante 16,4 la sută constituie creditele cu data acordării în 2023.

Defalcarea creditelor neperformante în funcție de data acordării arată că peste 2/3 din soldul total al creditelor neperformante, existente în bilanțurile băncilor la situația din decembrie 2023, reprezintă creditele acordate în 2020-2023. Este de remarcat că acestea au fost clasificate drept neperformante de către bănci, în mare parte, în baza altor criterii decât numărul de zile restante, ceea ce indică o abordare mai prudentă și anticipativă în

procesul de evaluare a calității creditelor (Figura 2.2.6).

Figura 2.2.6. Defalcarea creditelor neperformante la situația din decembrie 2023, în funcție de data acordării

Sursa: BNM

Rata medie de intrare în stare de nerambursare a fost mai nefavorabilă în 2023 comparativ cu 2022, atât pentru portofoliul societăților, cât și pentru populație, iar cele mai înalte rate din 2023 au fost înregistrate în trimestrul IV pentru populație și trimestrul I pentru societăți.

Cota societăților (A-D) nou-intrate în categoria de 90+ zile restanță (E) într-un interval de 12 luni a fost de 1,8 la sută în 2023 (2022: 1,6 la sută), iar în cazul populației acest indicator a constituit 3,5 la sută (2021: 3,2 la sută) (Tabelul 2.2.2).

O rată de nerambursare semnificativ mai înaltă au înregistrat creditele cu întârzieri la plată între 30 și 90 zile (C și D) ale societăților, care în 2023 au migrat în proporție de 20,2 la sută (2022: 16,5 la sută) în categoria E, iar pentru populație această rată s-a îmbunătățit considerabil până la valoarea de 13,4 la sută (2022: 23,4 la sută). O evoluție nefavorabilă în raport cu 2022 a înregistrat rata de „însănătoșire” a debitorilor din categoria E care a constituit 4,1 la sută în cazul societăților și 5,4 la sută pentru populație.

Tabelul 2.2.2. Matricea de migrare²⁶ a debitorilor după numărul de zile de întârziere la plată²⁷ (dec 2022–dec 2023)

Societăți	A	B	C	D	E
A	97,1%	1,2%	1,0%	0,3%	0,3%
B	52,7%	18,5%	11,3%	4,3%	13,1%
C	34,3%	6,2%	13,6%	16,6%	29,4%
D	14,0%	1,6%	4,2%	10,4%	69,9%
E	2,9%	0,2%	0,5%	0,3%	96,1%
Populație	A	B	C	D	E
A	96,7%	1,1%	1,0%	0,5%	0,7%
B	36,1%	27,4%	7,5%	6,7%	22,3%
C	31,3%	5,9%	12,4%	24,2%	26,3%
D	10,0%	5,0%	10,0%	5,3%	69,7%
E	3,1%	0,6%	1,2%	0,5%	94,6%

Sursa: BNM

Structura creditelor neperformante pe categorii de risc arată diminuare a soldului creditelor clasificate în categoriile de risc „dubios” și „compromis”, ceea ce a rezultat în scăderea totală a stocului creditelor neperformante.

Astfel, la 31 decembrie 2023, creditele neperformante în continuare au fost concentrate, preponderent, în categoria de risc „substandard” (Figura 2.2.7), cu o pondere de 53,0 la sută din totalul creditelor neperformante pe sector.

Modalitatea de determinare și definirea a „creditelor performante” diferă între state, la fel ca și reglementările privind casarea creditelor neperformante din bilanțul băncilor.

De menționat că în Republica Moldova se aplică o abordare mai conservatoare, la clasificarea creditelor neperformante fiind considerați un șir de factori calitativi²⁸ suplimentar la numărul de zile restante.

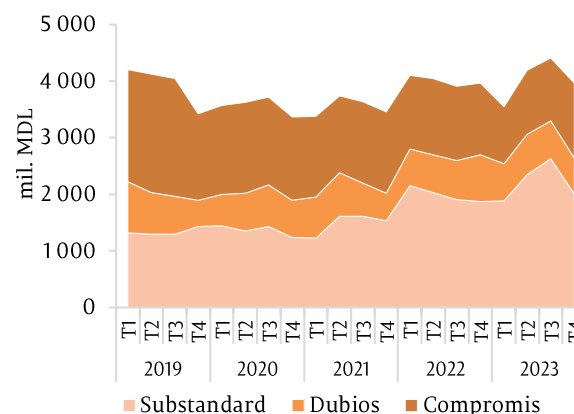
²⁶ Interpretare: Spațiile din dreapta axei diagonale reprezintă migrările debitorilor în categorii mai nefavorabile (mai multe zile restante), procentul din axa diagonală reflectă cota creditelor rămase în aceeași categorie, iar spațiile din stânga – migrări în categorii mai favorabile.

²⁷ Rata medie trimestrială de migrare a debitorilor unici între categoriile: A – întârziere de maxim 15 zile inclusiv, B – întârziere între 16 și 30 zile inclusiv, C – întârziere între 31 și 60 zile inclusiv, D – întârziere între 61 și 90 zile inclusiv, E – întârziere de peste 90 de zile.

²⁸ În băncile din Republica Moldova clasificarea creditelor se realizează în conformitate cu Regulamentul cu privire la clasificarea activelor și angajamentelor condiționale, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al BNM nr. 231/2011 (prevederile cărui se consideră a avea o abordare mai conservatoare în raport cu practicile altor state), care stipulează că la evaluarea activelor și angajamentelor condiționale banca va ține cont, cel puțin, de următoarele:

a) situația financiară curentă a contrapărții evaluată din punctul de vedere al capacității de onorare a angajamentelor;

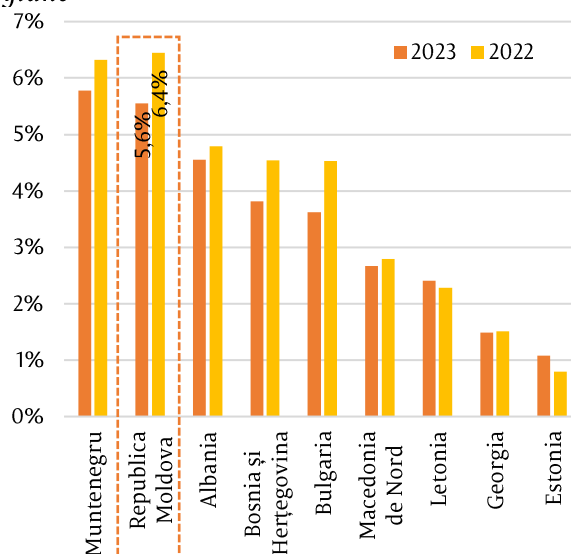
Figura 2.2.7. Structura creditelor neperformante pe categorii de risc în dinamică

Sursa: BNM

Astfel, rata creditelor neperformante în sectorul bancar autohton s-a situat la un nivel mai ridicat în raport cu ratele țărilor din regiune (Figura 2.2.8), cu excepția la Muntenegru.

Figura 2.2.8. Rata creditelor neperformante în Republica Moldova în raport cu ratele în țările din regiune

Sursa: BNM, FMI

- b) respectarea condițiilor contractuale;
- c) capacitatea de plată a contrapărții bazată pe evoluția istorică financiară și estimările viitoare ale fluxului mijloacelor bănești;
- d) valoarea curentă de comercializare a obiectului gajului și gradul de lichiditate a acestuia pe piața Republicii Moldova;
- e) mediul de afaceri al contrapărții, starea sectorului economic în care activează și poziția în cadrul acestui sector;
- f) istoria de credit privind respectarea de către contraparte a obligațiilor asumate prin contractele de credit;
- g) respectarea business-planului sau argumentării tehnico-economice (inclusiv cu modificările și completările ulterioare);
- h) situația financiară și capacitatea de plată a persoanei care constituie o garanție personală (fidejusiune) sau a asigurătorului;
- i) alți factori care pot afecta respectarea de către contraparte a condițiilor contractuale.

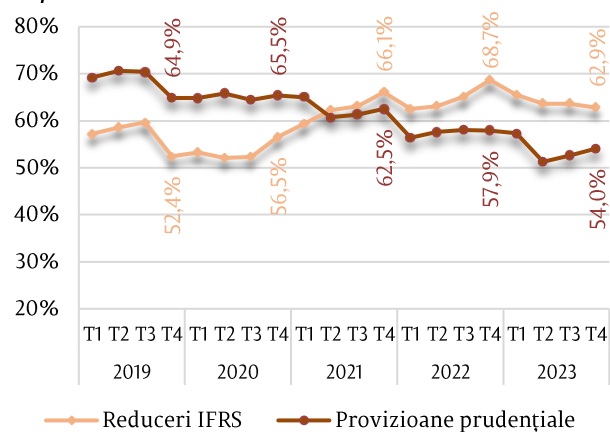
Gradul de acoperire a creditelor neperformante cu provizioane, deși s-a diminuat, rămâne a fi suficientă protejarea solvabilității băncilor de eventualele pierderi de nerambursare a creditelor.

La finele anului analizat, 54,0 la sută din credite au fost acoperite cu provizioane prudențiale, înregistrând o descreștere de 3,9 p.p. pe parcursul anului 2023. Această dinamică se datorează, în principal, reducerii creditelor clasificate în categoria „compromis” și a provizioanelor aferente. Concomitent, rata de acoperire a creditelor și a avansurilor clasificate drept active depreciate (în Stadiul 3 conform IFRS 9) cu provizioane contabile s-a redus pe parcursul anului, dar s-a menținut peste nivelul prudențial de acoperire și a înregistrat 62,9 la sută la finele anului (Figura 2.2.9), astfel, aproape 2/3 din suma creditelor și avansurilor fiind acoperite cu depreciere acumulată, ceea ce permite protejarea solvabilității băncilor de eventualele pierderi în cazul nerambursării acestor credite.

Rezultatele simulărilor la stres arată că sectorul bancar este rezilient, băncile rezistând simulărilor de criză în scenariile macroeconomice adverse.

BNM efectuează periodic testări la stres cu scopul de a cuantifica reziliența sectorului bancar.

Figura 2.2.9. Evoluția ratei de acoperire a creditelor neperformante

Sursa: BNM

Solvabilitatea băncilor este testată prin simulări de crize macroeconomice cu estimarea impactului asupra ratei fondurilor proprii. Rezultatele testărilor la stres nu reprezintă o previziune, ci o simulare a scenariilor pentru a răspunde la întrebarea „ce ar fi dacă?”.

În scenariul de stres advers care simulează o criză economică severă caracterizată de stagflație și de reducere a PIB-ului, toate băncile s-ar conforma cu cerințele reglementate aferente ratei fondurilor proprii.

Caseta 1. Creditarea în valută

Creditarea în valută a scăzut în 2023. Creditele în MDL au înregistrat creșterea, în principal, din contul creditării populației.

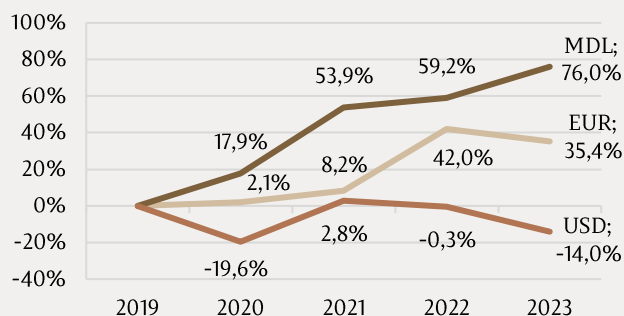
Creditele denominate în EUR au consemnat o descreștere pentru prima dată în ultimii 8 ani. Soldul portofoliului în EUR s-a redus cu 4,7 la sută față de perioada similară a anului 2022, însumând 688,3 mil. EUR total pe sectorul bancar sau 20,9 la sută din portofoliul total de credite. Creditele în USD au continuat scăderea înregistrată pe parcursul ultimilor 8 ani (cu excepția 2021). Astfel, credite în USD au fost tot mai puțin solicitate de clienții băncilor, stocul acestora în 2023 micșorându-se cu 13,8 la sută, iar ponderea în total portofoliu bancar de credite ajungând la 5,0 la sută (2022: +6,6 la sută) (Figura 2.2.10).

Cererea din partea societăților pentru creditele în valută s-a redus în 2023.

În 2023, volumul creditelor noi acordate în valută și atașate la cursul valutei a egalat 30 la sută din suma totală a contractelor noi încheiate de bănci sau 15 343,8 mil. MDL (-12,7 la sută față de anul precedent, echivalent în MDL) (Figura 2.2.11). Această evoluție se explică inclusiv prin reducerea cererii pentru creditele în valută din partea societăților, chiar și în condițiile continuării înăsprii a standardelor de creditare a băncilor.

La situația de la finele anului 2023, creditele în valută dețineau o pondere de 25,8 la sută din portofoliul total (2022: 30,5 la sută). Creditele în MDL atașate la cursul valutei constituiau 3,1 la sută din totalul portofoliului brut de credite (1 980,0 mil. MDL).

Figura 2.2.10. Rata de creștere cumulativă a soldului creditelor pe monede (2019 = 0 la sută)

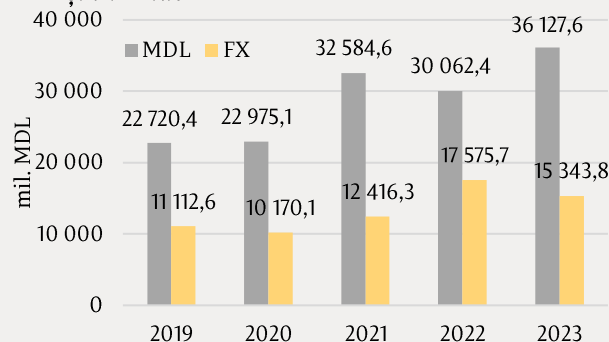

Sursa: BNM

Profilul de risc al creditării în valută s-a ameliorat comparativ cu perioadele precedente, pe fondul general al scăderii creditării în valută în 2023, rata NPL coborând sub cea a creditelor în MDL.

Rata creditelor neperformante denumite în valută a continuat tendința favorabilă și a scăzut în 2023 până la 4,9 la sută, dintre care rata creditelor în EUR a constituit 5,8 la sută și cea a creditelor în USD – 7,2 la sută (Tabelul 2.2.3). Această tendință favorabilă s-a datorat reducerii soldului creditelor neperformante atât în EUR, cât și în USD (Figura 2.2.12).

Figura 2.2.11. Dinamica volumului creditelor noi în MDL și în valută

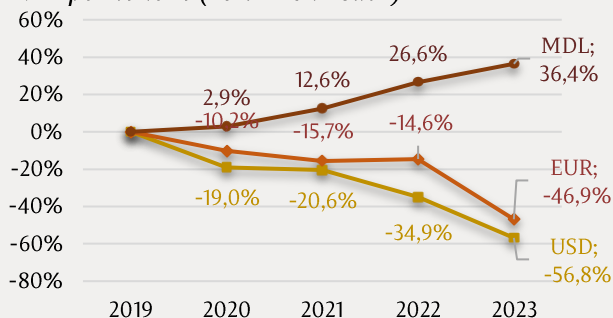
Sursa: BNM

Tabelul 2.2.3. Rata de neperformanță pe tipuri de debitori și monede

Debitor/Moneda	Societăți		Populație		TOTAL
	Rata NPL	Sold, mil.MDL	Rata NPL	Sold, mil.MDL	
MDL	8,2%	20 912,7	3,8%	24 490,1	5,8%
EUR	3,9%	13 051,1	3,2%	271,7	3,9%
USD	7,1%	3 147,9	10,8%	41,9	7,2%
Atașate	10,6%	1 482,1	1,4%	497,9	8,3%
TOTAL	6,8%	38.593,8	3,7%	25.301,7	5,6%

Sursa: BNM

Figura 2.2.12. Rata de creștere cumulativă a soldului NPL pe monede (2019 = 0 la sută)

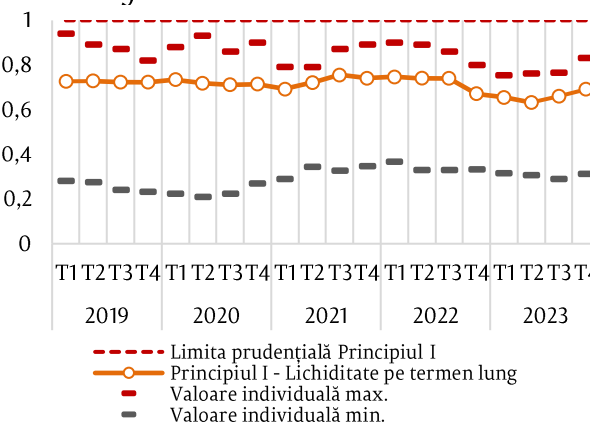
Sursa: BNM

2.3. Riscul de lichiditate

Pe parcursul anului 2023, băncile au înregistrat o poziție favorabilă de lichiditate, indicatorii de lichiditate înregistrând niveluri superioare în raport cu cerințele reglementate.

Indicatorul lichidității pe termen lung (principiul I) calculat pentru sectorul bancar s-a majorat pe parcursul anului de la 0,67 la 0,69 (limita reglementată $\leq 1,0$) (Figura 2.3.1), iar la nivel individual, nicio bancă nu a înregistrat valoarea acestui indicator peste limita stabilită.

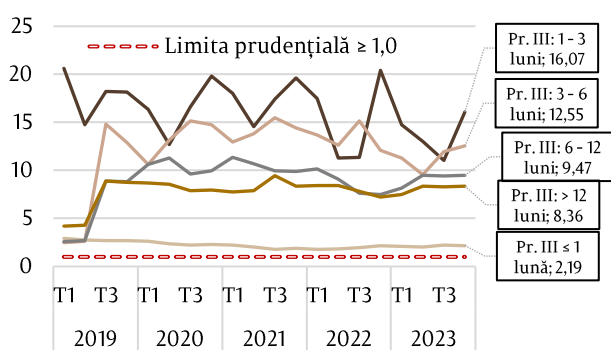
Figura 2.3.1. Evoluția indicatorului de lichiditate pe termen lung

Sursa: BNM

Valorile indicatorului de lichiditate pe benzi de scadență (principiul III) s-au plasat peste limita minimă pentru fiecare interval de scadență, fiind în descreștere față de anul precedent pe toate intervalele, cu excepția intervalului 1-3 luni (Figura 2.3.2). Agregat pe sectorul bancar, cea mai restrânsă bandă de lichiditate este ≤ 1 lună (2,19), dar care se menține în continuare la un nivel suficient peste limita minimă reglementată.

Figura 2.3.2. Dinamica indicatorului lichidității pe benzi de scadență

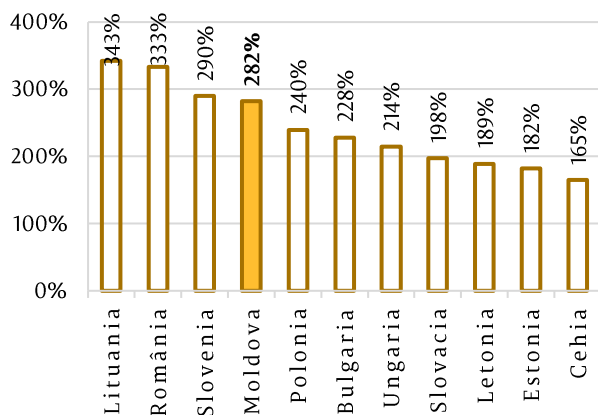
Sursa: BNM

Băncile dispun de rezerve și intrări solide de lichiditate în raport cu ieșirile de lichiditate.

Valoarea agregată a indicatorului de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR) pe sectorul bancar autohton a înregistrat 282,3 la sută la finele anului 2023 (+46,8 p.p. față de anul precedent). Toate băncile mențin un nivel al indicatorului peste limita minimă reglementată.

În raport cu țările din regiune, nivelul agregat al LCR pe sectorul bancar autohton se plasează peste media statelor UE din regiune (Figura 2.3.3).

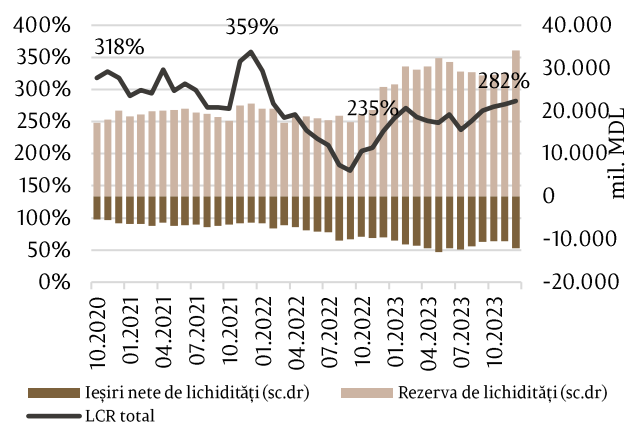
Figura 2.3.3. Indicatorul LCR în raport cu țările UE

Sursa: BNM

Creșterea accentuată a indicatorului LCR pe parcursul anului 2023 are la bază, în principal, creșterea considerabilă a rezervei de lichiditate. (Figura 2.3.4).

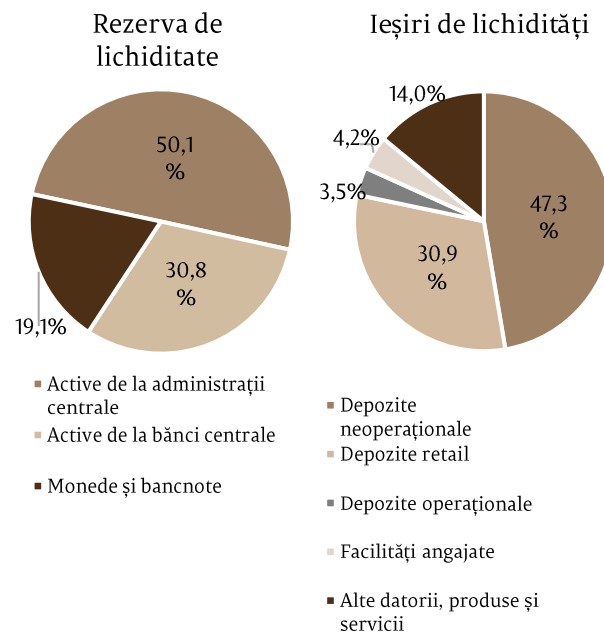
Figura 2.3.4. Evoluția indicatorului LCR

Sursa: BNM

O pondere semnificativă în totalul rezervei de lichiditate din cadrul LCR o au activele de la administrația centrală (50,1 la sută), urmate de activele de la bănci centrale (30,8 la sută) și monede și bancnote (19,1 la sută), iar ieșirile de lichidități sunt generate de depozitele neoperaționale (47,3 la sută) și depozitele retail (30,9 la sută) (Figura 2.3.5).

Figura 2.3.5. Structura rezervei și a ieșirilor de lichiditate din cadrul indicatorului LCR la 31.12.2023

Sursa: BNM

Depozitele constituie în continuare principala sursă de finanțare a sectorului bancar din Republica Moldova.

Soldul depozitelor a înregistrat o creștere superioară celei din anii precedenți și a constituit 113 861,3 mil. MDL (+19,9 la sută față de anul precedent). În același timp, ponderea depozitelor în totalul activelor a constituit 74,0 la sută, creștere cu 1,7 p.p în comparație cu anul precedent. Din punctul de vedere al monedei în care sunt constituite, ponderea depozitelor în MDL înregistrează nivelul de 63,1 la sută din totalul depozitelor, în creștere cu 3,1 p.p. față de anul precedent, iar depozitele în valută – 36,9 la sută corespunzător. Totodată, la finele anului 2023, depozitele la vedere au însumat 59,5 la sută din totalul depozitelor, iar depozitele la termen – constituie 40,5 la sută. De menționat că ritmul de creștere a depozitelor la vedere (24,7 la sută față de anul precedent) și a depozitelor la termen (13,5 la sută față de anul precedent) este în creștere comparativ cu finele anului 2022.

Indicatorul „credite/depozite” s-a micșorat cu 8,8 p.p. față de anul precedent și se menține la un nivel scăzut, ceea ce denotă o reducere a intermedierei financiare pe fondul atragerii mai accelerate a depozitelor în raport cu creșterea mai lentă a creditării.

În diviziune pe principalele valute prezente în bilanțurile băncilor, cea mai mare descreștere a indicatorului „credite/depozite” a fost înregistrată pentru EUR (-11,3 p.p. față de anul precedent), în condițiile descreșterii soldului creditelor și, totodată, ale creșterii soldului depozitelor în EUR. În același timp, raportul dintre creditele și depozitele în MDL și în USD a înregistrat o diminuare cu 8,6 p.p. și, respectiv, 9,2 p.p. față de finele anului 2022, în mare parte ca urmare a creșterii pronunțate a soldului depozitelor comparativ cu evoluția mai temperată a soldului creditelor în moneda națională și USD pe parcursul anului 2023 (Figura 2.3.6).

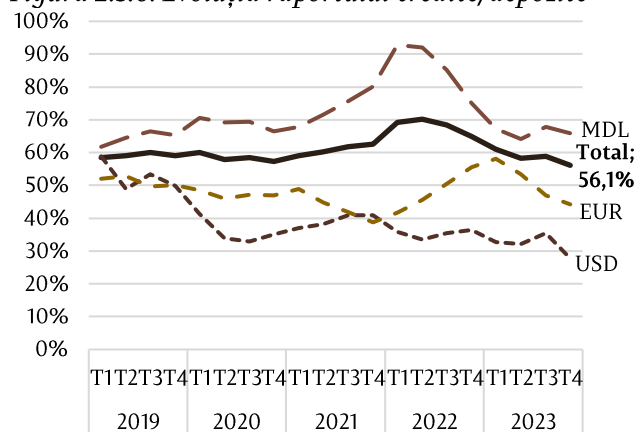
Populația și-a menținut în continuare poziția netă de creditor al sectorului bancar.

Conform analizei separate pe categorii de clienți, raportul „credite/depozite” pe segmentul persoanelor fizice a consemnat o

descreștere de la 39,4 la sută până la 34,3 la sută pe parcursul anului 2023, ca urmare a temperării creditării și creșterii semnificative a soldului depozitelor persoanelor fizice.

De remarcat că pe parcursul anului 2023 sectorul societăților nefinanciare a devenit creditor net al băncilor. Astfel, raportul „credite/depozite” pe segmentul societăților nefinanciare s-a micșorat de la 107,7 la sută la 79,7 la sută, în condițiile descreșterii soldului creditelor acordate societăților nefinanciare.

Figura 2.3.6. Evoluția raportului credite/depozite

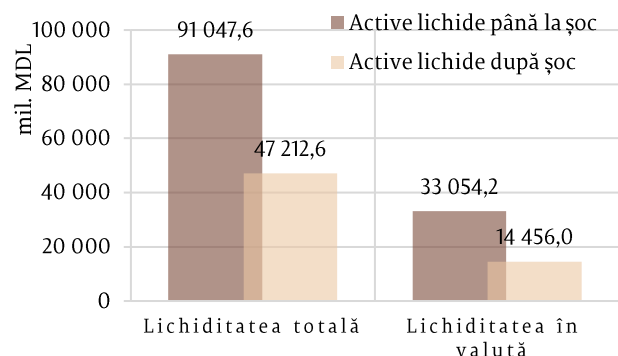
Sursa: BNM

Exercițiile de testare la stres a lichidității nu au identificat probleme de lichiditate în bănci.

Pe parcursul anului 2023, au fost efectuate simulări periodice ale scenariilor de stres orientate spre evaluarea capacității băncilor de a-și onora obligațiunile. În acest sens, s-au calculat intrările de active lichide pe orizontul de o lună, concomitent cu retragerile neuniforme ale depozitelor după tipul deponenților (persoane fizice, persoane juridice, bănci).

Rezultatele obținute nu au identificat deficite de lichiditate înregistrate la nivelul băncilor individuale sau la nivel agregat pe sectorul bancar (Figura 2.3.7). În condițiile respective, riscul de lichiditate al sectorului bancar autohton actualmente este redus, iar poziția de lichiditate denotă un amortizor suficient pentru a face față unor retrageri semnificative de depozite atât în moneda națională, cât și în valută.

Figura 2.3.7. Impactul șocului de lichiditate asupra activelor lichide ale băncilor la situația din 31.12.2023

Sursa: BNM

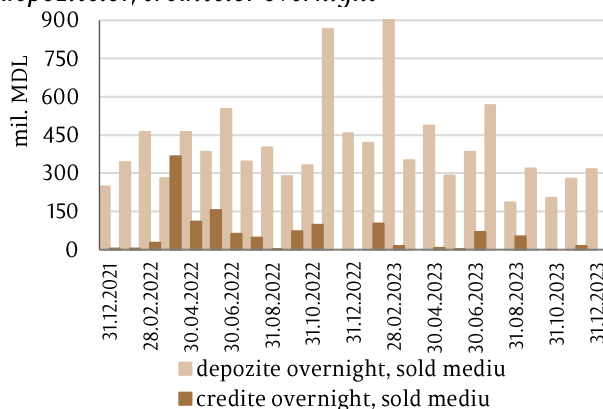
Creditele/depozitele overnight

Apelul băncilor la facilitatea de depozit overnight oferită de BNM a consemnat o scădere ușoară față de anul precedent, băncile utilizând în mod obișnuit facilitatea de depozit overnight spre finele perioadelor de aplicare a rezervelor obligatorii, pe măsură ce își îndeplineau obligația de menținere a acestora.

Volumul total al depozitelor overnight a însumat 96 914,9 mil. MDL (2022: 110 901,5 mil. MDL), stocul mediu zilnic situându-se la 395,4 mil. MDL, în scădere față de nivelul de 429,9 mil. MDL din anul precedent.

Soldul mediu lunar al plasamentelor overnight ale băncilor a înregistrat valori neuniforme pe parcursul anului, maxima (996,6 mil. MDL) revenindu-i lunii februarie (băncile au anticipat scăderi importante ale ratelor de dobândă și au plasat în depozite overnight chiar de la începutul perioadei de rezervare), iar minima (184,7 mil. MDL) lunii august (Figura 2.3.8).

Figura 2.3.8. Evoluția soldului mediu lunar al depozitelor/creditelor overnight

Sursa: BNM

Referitor la facilitatea de credit overnight, în anul 2023 băncile au împrumutat mai puțin de la BNM prin intermediul creditelor overnight, pe fondul excesului sporit de lichiditate înregistrat în piață pe parcursul anului. Suma totală a creditelor overnight acordate de BNM în anul 2023 s-a cifrat la 6 507,0 mil. MDL, în scădere de circa 2,2 ori comparativ cu anul precedent (14 074,0 mil. MDL). Maxima lunară a creditelor overnight acordate în 2023 s-a înregistrat în ianuarie, cu un sold de 101,9 mil. MDL.

Operațiunile de piață monetară ale BNM

În contextul amplului excedent de lichiditate de pe piața monetară, alimentat și de intervențiile consistente ale BNM pe piața valutară în prima jumătate a anului în volum de 277,4 mil. USD (circa 5 164,6 mil. MDL), soldul zilnic al CBN a continuat trendul alert ascendent inițiat la finele anului anterior și a atins maxima de 17 553,7 mil. MDL la mijlocul anului 2023.

Soldul zilnic al CBN și-a stopat ascensiunea în următoarea perioadă și s-a antrenat apoi într-o mișcare descendentă, o parte din lichidități migrând spre piața valorilor mobiliare de stat, luând în considerație politica de relaxare a condițiilor monetare promovată de BNM și necesarul în creștere de finanțare a deficitului bugetar din contul emiterii VMS (Ministerul Finanțelor a efectuat cele mai mari emisiuni în această perioadă). În luna decembrie stocul zilnic al CBN a înregistrat iarăși o creștere mai accentuată, înregistrând 11 169,9 mil. MDL la finele anului 2023.

BNM a derulat licitațiile de plasare a CBN cu frecvență săptămânală, scadența de 14 zile și cu anunțarea ratei maxime a dobânzii (rata de bază a BNM). În anul 2023 parametrii cantitativi (volumul lichidităților drenate prin intermediul certificatelor emise și media anuală a stocului plasamentelor CBN) s-au majorat de peste 4 ori comparativ cu anul anterior. Soldul mediu anual al certificatelor BNM a constituit 10 923,6 mil. MDL.

În decursul întregului an 2023, BNM a menținut desfășurarea operațiunilor repo, furnizând un sprijin adițional băncilor pentru administrarea lichidităților.

Operațiunile repo s-au derulat săptămânal prin procedura licitațiilor fără plafon, pe termen de 14 zile și la rata fixă (rata de bază a BNM plus o marjă de 0,25 puncte procentuale). Reinstalarea și menținerea până la finele anului a unui excedent net de lichiditate considerabil pe piața monetară s-a materializat în apelul sporadic și nesemnificativ al băncilor la operațiunile de livrare a lichidităților. Astfel, volumul de lichiditate livrat (125,0 mil. MDL) a fost net inferior celui din anul anterior (41 370,0 mil. MDL).

2.4. Riscul de piață

Evoluția ratei de bază și a ratelor de dobândă aplicate de bănci

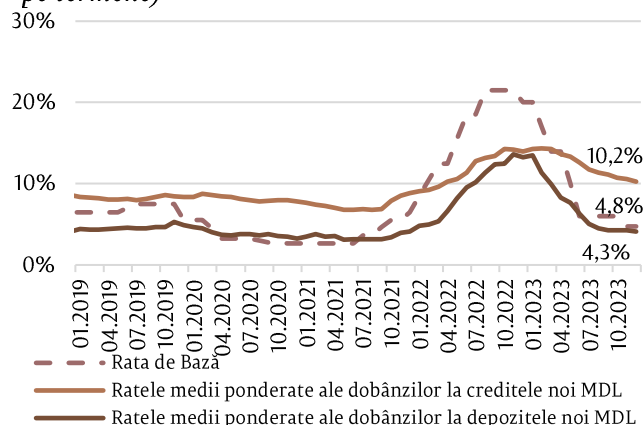
În perioada analizată, rata de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară ale BNM a scăzut semnificativ, ca răspuns la scăderea trendului inflaționist pe parcursul anului.

Sistemul coridorului ratelor de dobândă aferente facilităților permanente utilizat de BNM pe parcursul anului 2023 a semnalat în continuare orientarea generală a politicii monetare, contribuind la relaxarea ratelor dobânzilor pe piața monetară, în condițiile în care relația strânsă dintre rata de politică monetară și ratele dobânzilor pe piață reprezintă un factor important pentru transmisia monetară.

Pe parcursul anului 2023, au fost efectuate cinci modificări ale ratei de bază. La finele anului 2023, rata de bază a constituit 4,8 la sută, cu 15,3 p.p. mai mică comparativ cu finele anului precedent.

Ratele dobânzilor aplicate la creditele și depozitele noi au reacționat corespunzător, însă dinamica scăderii lor a fost mai slabă comparativ cu instrumentul de politică monetară. Ratele medii ponderate lunare ale dobânzilor la depozitele noi atrase și la creditele noi acordate au scăzut puternic în prima jumătate a anului 2023, stabilizându-se ulterior, în concordanță cu dinamica ratei de bază (Figura 2.4.1).

Figura 2.4.1. Evoluția ratei de bază și a ratelor de dobândă medii ponderate ale creditelor și depozitelor noi în MDL (total pe sector bancar, total pe termene)

Sursa: BNM

În general, se menține strategia băncilor mici de a oferi rate mai mari la depozite, în timp ce percep dobânzi mai mari la creditele acordate, comparativ cu media de pe piața bancară.

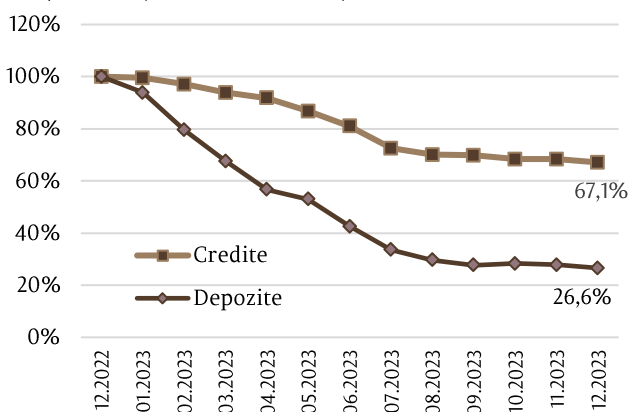
Rata medie ponderată a dobânzii aplicată pe parcursul anului 2023 la creditele noi acordate în moneda națională la nivel de sector bancar a constituit 12,7 la sută în cazul creditelor acordate persoanelor fizice și 11,7 la sută în cazul celor acordate persoanelor juridice. La nivelul băncilor individuale, la finele anului ratele medii efective aplicate la creditele noi în moneda națională au variat între 8,1 și 14,2 la sută în cazul creditelor acordate persoanele juridice, și între 8,5 și 12,5 la sută în cazul creditelor acordate persoanelor fizice.

În același timp, rata medie ponderată a dobânzii aplicată pe parcursul anului 2023 la depozitele noi atrase în MDL la nivel de sector bancar a constituit 7,4 la sută în cazul depozitelor atrase de la persoanele fizice, și 5,4 la sută în cazul depozitelor atrase de la persoanele juridice. Ratele medii efective aplicate de bănci la finele anului au variat între 3,4 și 5,4 la sută în cazul persoanelor fizice, și între 2,3 și 5,2 la sută în cazul persoanelor juridice.

Analiza în dinamică a ratelor la creditele și depozitele noi acordate de bănci persoanelor fizice pe parcursul anului 2023 a indicat o tendință descendentă pentru ratele de creditare și depozitare în MDL, o scădere a ratelor pentru depozitele în valută și o creștere a ratelor la creditele în valută.

Rata dobânzii la creditele noi acordate în MDL persoanelor fizice la finele anului 2023 a fost cu 32,9 la sută mai mică comparativ cu finele anului precedent. Cea mai pronunțată scădere a avut loc în lunile iulie și iunie, când rata medie ponderată a creditelor noi acordate a scăzut cu 8,5 și, respectiv, 5,7 la sută în raport cu luna precedentă (Figura 2.4.2).

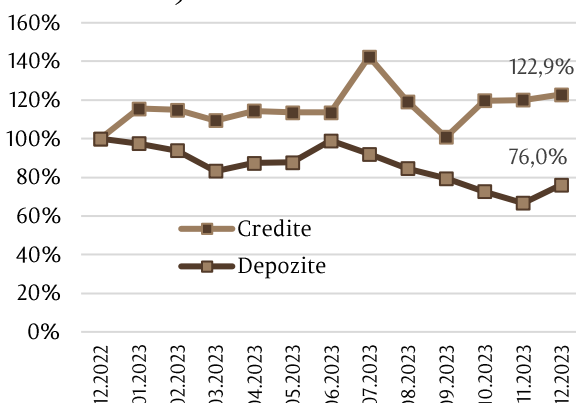
Figura 2.4.2. Evoluția ratelor medii la credite și depozite noi acordate persoanelor fizice, în moneda națională (dec.2022 = 100%)

Sursa: BNM

În cazul creditelor noi atașate la cursul valutei acordate persoanelor fizice, în 2023 acestea au înregistrat o creștere a ratei medii ponderate cu 22,9 la sută. Evoluția acestei rate a reflectat reacția altor bănci centrale din țările dezvoltate la șocurile inflaționiste (Figura 2.4.3).

Figura 2.4.3. Evoluția ratelor medii la credite și depozite noi acordate persoanelor fizice, în valută (dec.2022 = 100%)

Sursa: BNM

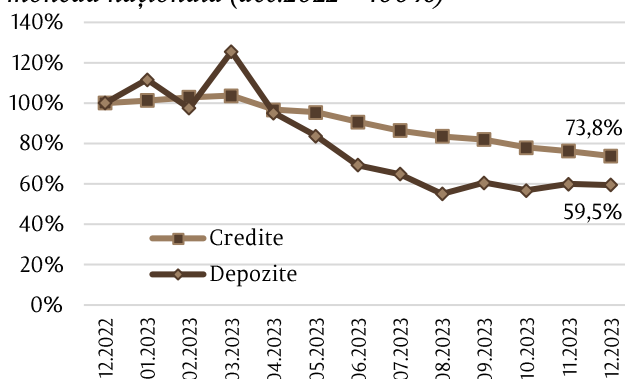
În cazul depozitelor noi în moneda națională atrase de la persoanele fizice pe parcursul anului 2023, rata medie ponderată a dobânzilor a scăzut puternic, cu 73,4 la sută. Cele mai pronunțate scăderi au avut loc în

lunile februarie și aprilie, când rata medie ponderată a dobânzilor a scăzut cu 14,4 și, respectiv, 10,9 la sută, în raport cu sfârșitul anului 2022. Pentru cele în valută, scăderea a fost mai moderată, de 24,0 la sută, fiind înregistrată o dinamică ascendentă spre sfârșitul anului.

Ratele la creditele noi acordate în monedă națională au manifestat o tendință descendentă în ceea ce privește segmentul persoanelor juridice, în timp ce ratele creditelor denumite în valută pentru aceeași categorie de clienți au crescut. În ceea ce privește depozitele atrase în monedă națională, ratele au înregistrat o scădere atât pentru persoanele fizice cât și pentru persoanele juridice. Ratele depozitelor în valută au scăzut pentru persoanele fizice și au crescut pentru persoanele juridice.

Rata medie ponderată la creditele noi acordate în moneda națională persoanelor juridice a scăzut în raport cu sfârșitul anului 2022, dinamica acesteia ajungând la un nivel de 73,8 la sută, în raport cu perioada de referință (Figura 2.4.4).

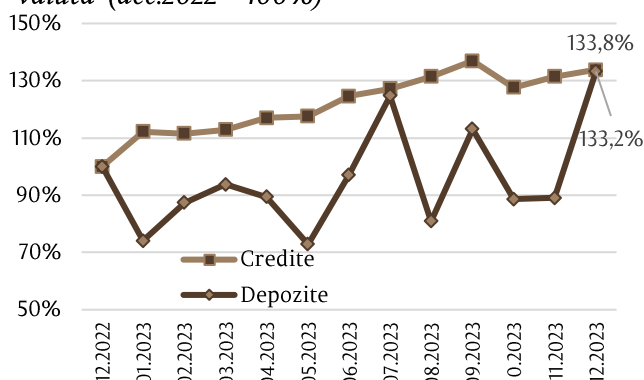
Figura 2.4.4. Evoluția ratelor medii la credite și depozite noi acordate persoanelor juridice, în moneda națională (dec.2022 = 100%)

Sursa: BNM

Rata medie ponderată la creditele noi acordate în valută persoanelor juridice a avut o tendință contrară. La sfârșitul anului 2023, aceasta a atins nivelul de 133,8 la sută în raport cu anul 2022, fiind ușor superioară față de rata medie ponderată a creditelor noi în valută acordate persoanelor fizice (Figura 2.4.5).

Figura 2.4.5. Evoluția ratelor medii la credite și depozite noi acordate persoanelor juridice, în valută (dec.2022 = 100%)

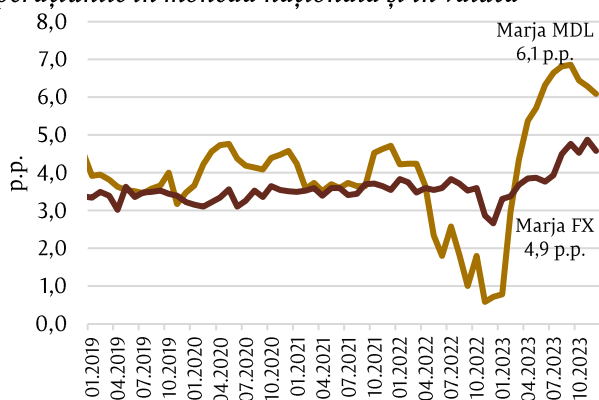
Sursa: BNM

O evoluție similară a fost observată și la ratele medii ale depozitelor noi în valută atrase de la persoanele juridice. Acestea au crescut la 133,2 la sută pe parcursul anului de raportare. Este de remarcat că această creștere este foarte apropiată de dinamica înregistrată în valută, și cu mult superioară evoluției depozitelor noi acordate persoanelor juridice în moneda națională.

În perioada de referință, ratele la depozite au avut o scădere mai accentuată față de cele la credite, cu excepția ratelor la creditele și depozitele noi în valută pentru persoanele juridice, ceea ce a dus la o lărgire a marjei de dobândă.

Astfel, marja de dobândă la operațiunile în moneda națională a crescut cu 5,4 p.p. față de decembrie 2022, constituind 6,1 p.p., iar marja de dobândă la operațiunile în valută a crescut cu 1,9 p.p. față de decembrie 2022, constituind 4,9 p.p. (Figura 2.4.6).

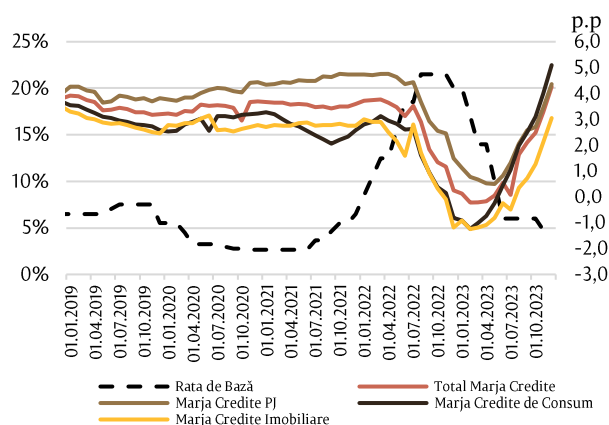
Figura 2.4.6. Evoluția marjei de dobândă la operațiunile în monedă națională și în valută

Sursa: BNM

De asemenea, pe parcursul anului 2023 se observă o creștere a marjei totale a creditelor, pe fondul unei scăderi mai puternice a ratei depozitelor, comparativ cu cea a creditelor. Pe tipuri de credite, cel mai mult a crescut marja creditelor de consum, care a constituit 5,1 p.p. la finele anului, urmată de marja pentru creditele acordate persoanelor juridice cu o valoare de 4,4 p.p., și creditele imobiliare cu o valoare de 3,1 p.p. (Figura 2.4.7).

Figura 2.4.7. Evoluția marjei de dobândă pentru diferite tipuri de credite

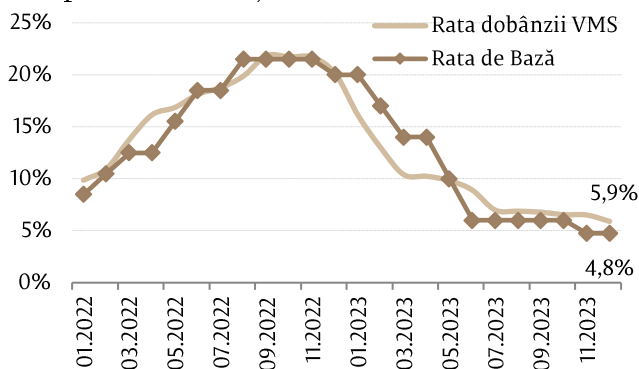
Sursa: BNM

Emisiunile de VMS: ratele dobânzilor

Ratele dobânzilor aferente VMS au continuat să își accentueze declinul, sub impulsul accelerării ciclului de diminuare a ratei dobânzii de politică monetară.

Ratele de dobândă pe piața VMS și-au prelungit mișcarea gradual descendentă amorșată la finele anului anterior, dar în condițiile încetinirii acesteia în a doua parte a intervalului de analiză. Astfel, valoarea minimă de 5,9 la sută înregistrată la finele perioadei a fost cu peste 10 p.p. inferioară valorii maxime din debutul anului (Figura 2.4.8).

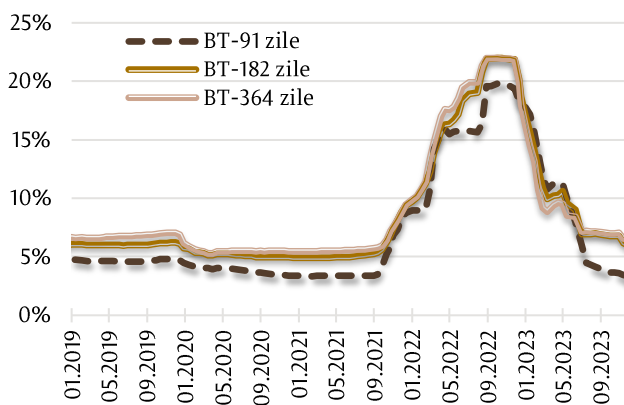
Figura 2.4.8. Dinamica ratei dobânzii la VMS comparativ cu evoluția ratei de bază

Sursa: BNM

În a doua parte a perioadei, ratele dobânzilor au înregistrat o evoluție relativ plată, asociată și de o distanțare a ratelor dobânzilor aferente titlurilor de 182 zile și 364 zile față de cele cu scadența la 91 zile, care s-au menținut în proximitatea ratei dobânzii la facilitatea de depozit (Figura 2.4.9). Acest fapt se explică prin majorarea de către Ministerul Finanțelor în anul gestionar a volumului indicativ al emisiunilor la VMS cu scadențe mai lungi.

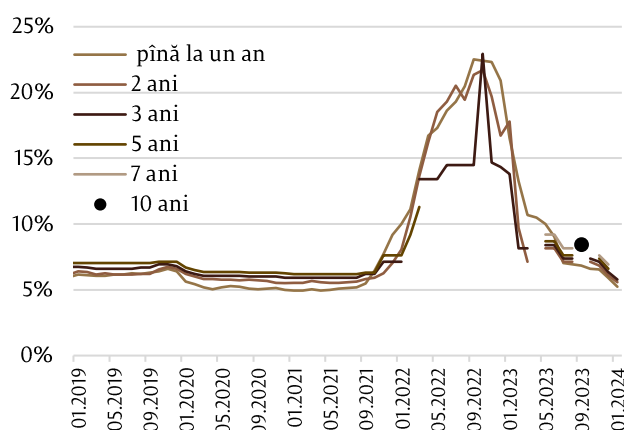
Figura 2.4.9. Dinamica ratelor dobânzilor la VMS cu scadența până la un an

Sursa: BNM

Suplimentar titlurilor cu scadențe uzuale, Ministerul Finanțelor a emis în premieră în luna septembrie obligațiuni cu maturitatea de 10 ani. Pe acest fond, volumul total al VMS puse în circulație în anul 2023 a fost cel mai ridicat din perspectivă istorică (34 743,7 mil. MDL) (Figura 2.4.10).

Figura 2.4.10. Dinamica ratelor dobânzilor la VMS cu scadența de la un an și mai mult

Sursa: BNM

Scăderea ratei de bază pe parcursul anului 2023 a influențat puternic rata VMS cu scadența până la un an, aceasta atingând valoarea de 8,6 la sută pe durata anului 2023, comparativ cu 17,8 în 2021. Un trend similar se observă și la dinamica VMS cu scadența de un an și mai mult. Acest fapt se explică prin majorarea de către Ministerul Finanțelor în anul gestionar a volumului indicativ al emisiunilor la VMS cu scadențe mai lungi

Amplitudinea scăderilor a fost diferită, în funcție de maturitatea titlurilor. Astfel, cea mai puternică scădere a fost înregistrată pentru bonurile de trezorerie cu termenul de circulație de 364 de zile, constituind 10,22 la sută, fiind urmate de bonurile cu termenul de circulație de 182 zile, și cele cu termen de circulație de 91 de zile, care au înregistrat scăderi de 8,9 și, respectiv, 6,5 la sută. Pentru VMS cu scadența de mai mult de un an, cea mai puternică scădere a fost înregistrată pentru VMS cu termenul de circulație de 2 ani, constituind 10,26 la sută. Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la VMS comercializate pe parcursul ultimilor doi ani la licitațiile pe piața primară, în diviziune pe scadențe, sunt prezentate în Tabelul 2.4.1.

Tabelul 2.4.1. Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la VMS, pe scadențe (%)

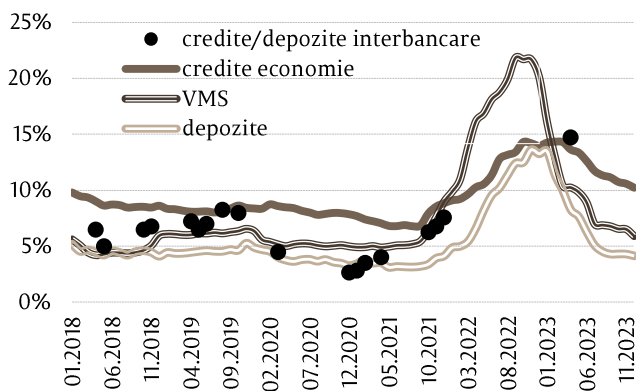
	BT 91 zile	BT 182 zile	BT 364 zile	VMS >1 an	OS 2 ani	OS 3 ani	OS 5 ani	OS 7 ani	OS 10 ani
2023	9,21	8,80	8,15	8,62	9,31	8,56	7,36	8,60	8,42
2022	15,69	17,69	18,37	17,76	19,57	14,57	9,98	10,25	-

Notă: pentru OS sunt prezentate ratele efective ale dobânzilor
Sursa: BNM

În ierarhia randamentelor pe piața financiară întâietatea a revenit dobânzilor la creditele acordate în economie. Marcate de o diminuare de amploare în debutul anului 2023, ratele dobânzilor aferente VMS au coborât spre mijlocul coridorului format de ratele aferente creditelor acordate și depozitelor atrase în economie, oscilând în interiorul acestuia până la finele anului.

La începutul anului, ratele dobânzilor la creditele noi au devansat dobânzile aferente VMS și s-au menținut în această poziție până la finele anului, distanțându-se semnificativ de acestea (Figura 2.4.11).

Figura 2.4.11. Evoluția ratelor dobânzilor pe piața financiară

Sursa: BNM

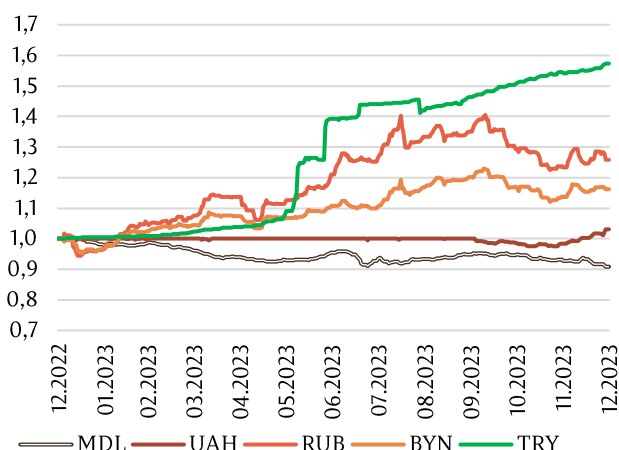
Riscul valutar: evoluția cursului de schimb al MDL

În anul 2023, MDL s-a apreciat în valori medii în raport cu USD cu 3,9 la sută, iar în raport cu EUR a înregistrat o dinamică similară, apreciindu-se cu 1,3 la sută.

Potrivit cursului de la finele anului, MDL s-a apreciat cu 9,1 la sută față de USD și cu 5,0 la sută în raport cu EUR.

Pe parcursul perioadei de referință, monedele țărilor din regiune s-au depreciat față de USD, pe fundalul situației geopolitice și cel al presiunilor inflaționiste. În același timp, volatilitatea cursului a fost mai slabă, comparativ cu anul trecut. Deprecieri mai ample față de USD au consemnat monedele naționale ale Turciei, Federației Ruse și a Republicii Belarus (Figura 2.4.12).

Figura 2.4.12. Evoluția monedelor partenerilor principali din CSI, Ucraina și Turcia în raport cu USD, 31.12.2022=1, (+) depreciere; (-) apreciere

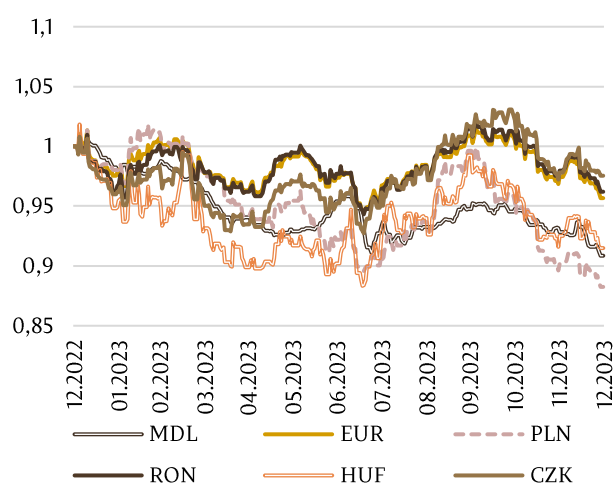

Sursa: BNM

Valutele țărilor-principali parteneri comerciali ai Republicii Moldova din UE au avut o dinamică inversă, în medie, întărindu-se în raport cu USD din cauza anticipărilor privind reducerea ratelor dobânzilor de către Rezerva Federală (Figura 2.4.13).

În aceste condiții, leul s-a întărit în medie cu 10,5 la sută, față de coșul valutei partenerilor comerciali principali, ponderate la cotele acestora în comerțul exterior al RM.

Figura 2.4.13. Evoluția monedelor unor parteneri comerciali principali din UE în raport cu USD, 31.12.2022=1, (+) depreciere; (-) apreciere

Sursa: BNM

După un an 2022 volatil, în 2023 leul moldovenesc s-a apreciat față de USD și moneda unică europeană, datorită unui excedent de valută pe piața internă. Deficitul balanței comerciale s-a redus, iar încrederea în moneda națională s-a întărit în 2023, spre deosebire de anul precedent, când a existat un deficit de

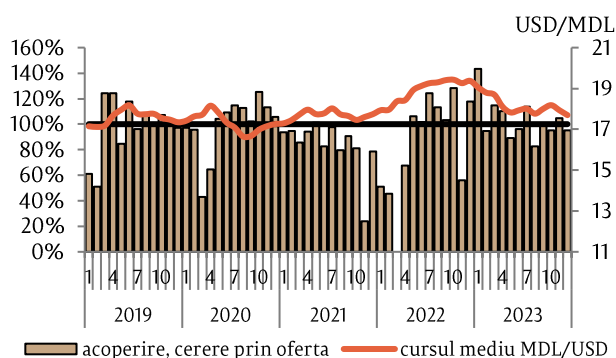
schimb valutar provocat de șocurile externe, tulburările geopolitice și recesiunea economică.

Cifrându-se la 2 873,6 mil. USD, oferta netă de valută din partea persoanelor fizice a crescut în termeni anuali cu 16,4 la sută. Spre deosebire de tendințele observate în 2022, dedolarizarea economiilor în numerar a contribuit la o creștere a ofertei de valută din partea persoanelor fizice, chiar dacă transferurile nete din străinătate către persoanele fizice au scăzut cu 6,8 la sută.

Gradul de acoperire a cererii nete prin oferta netă de valută s-a cifrat la 101,7 la sută comparativ cu 78,9 la sută în anul precedent (Figura 2.4.14).

Totodată, cererea netă de valută din partea agenților economici s-a diminuat cu 6,1 la sută față de anul precedent, până la 2 825,5 mil. USD, pe fondul scăderii cu 5,4 la sută a deficitului balanței comerciale de mărfuri. În special, s-a redus cererea de valută de la importatorii de resurse energetice datorită iernii blânde, acumulării rezervelor strategice de gaze naturale și diversificării surselor de aprovizionare cu gaze, care au fost finanțate din împrumuturi de la partenerii de dezvoltare. Distribuția neuniformă a surplusului de valută pe parcursul anului a determinat necesitatea BNM de a interveni pe piața valutară prin procurări de valută în sumă de 347,7 mil. USD, dintre care circa 80 la sută au fost realizate în prima jumătate a anului.

Figura 2.4.14. Gradul de acoperire a cererii nete de valută de la agenții economici prin oferta netă de valută de la persoanele fizice și evoluția cursului MDL

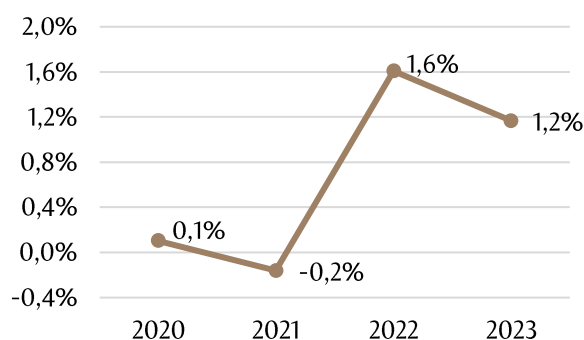
Sursa: BNM

Riscul valutar: PVD a sectorului bancar

Raportul dintre PVD și fondurile proprii ale sectorului bancar din Republica Moldova s-a încadrat în limitele prudențiale, iar impactul expunerii directe a sectorului la volatilitatea cursului de schimb a fost redus.

La sfârșitul anului 2023, mărimea PVD pe sector pentru toate valutele a constituit 1,2% din fondurile proprii totale ale băncilor (+239,7 mil. MDL), față de 1,6% (+294,7 mil. MDL) în 2022 (Figura 2.4.15).

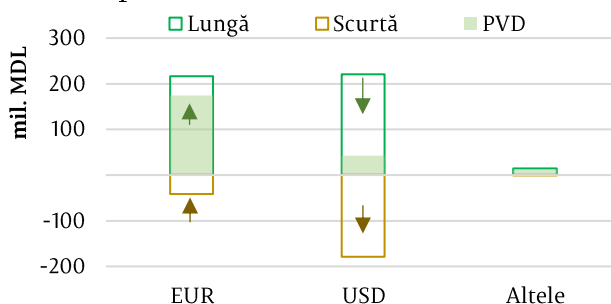
Figura 2.4.15. Evoluția ponderii poziției valutare deschise în fonduri proprii pe sistemul bancar

Sursa: BNM

Această scădere a fost cauzată de mărirea poziției scurte și scăderea poziției lungi aferente USD, observată, în special, în cazul băncilor mari (Figura 2.4.16). De asemenea, a fost înregistrată o puternică majorare a poziției lungi aferente EUR în cazul unei bănci mari, în raport cu finele anului 2022.

Figura 2.4.16. Poziția valutară deschisă la 31.12.2023, pe valute

Notă: Acest grafic arată PVD pentru anul 2023, precum și suma pozițiilor lungi și scurte ale băncilor la finele anului curent (t), precum și a celui precedent (t-1). Săgețile indică direcția de evoluție a pozițiilor băncilor față de anul precedent.

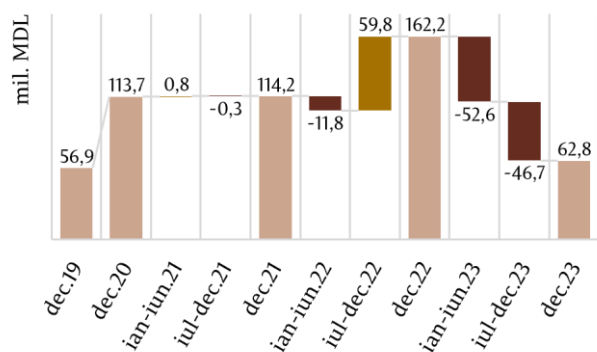
Sursa: BNM

2.5. Riscul de contagiune

Pe parcursul anului 2023, în sectorul bancar autohton s-a menținut un nivel scăzut al riscului de contagiune din punctul de vedere al plasărilor interbancare și expunerilor față de sectorul financiar nebanca.

Plasările interbancare nete²⁹ ale băncilor licențiate din Republica Moldova în sectorul bancar autohton la finele anului 2023 au însumat 62,8 mil. MDL (Figura 2.5.1). Rezultatele testării la stres nu au identificat cazuri de contagiune directă între bănci, datorită nivelului redus al plasărilor interbancare nete ale băncilor.

Figura 2.5.1. Evoluția soldului plasărilor nete ale băncilor locale în sectorul bancar autohton

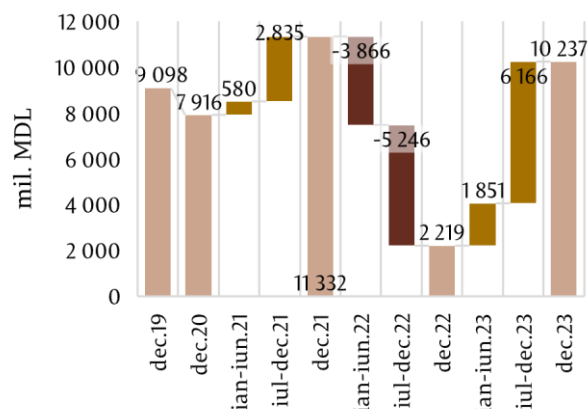
Sursa: elaborat de BNM

Efectele potențiale de contagiune externă provin din cinci țări în care sunt concentrate plasările băncilor.

Volumul plasărilor nete ale băncilor autohtone în bănci străine a crescut de 2,6 ori comparativ cu finele anului precedent, până la nivelul de 8 017,5 mil. MDL (Figura 2.5.2).

Creșterea plasărilor nete a fost înregistrată preponderent din contul băncilor de importanță sistemică.

Figura 2.5.2. Evoluția soldului plasărilor nete ale băncilor locale în băncile din străinătate

Sursa: elaborat de BNM

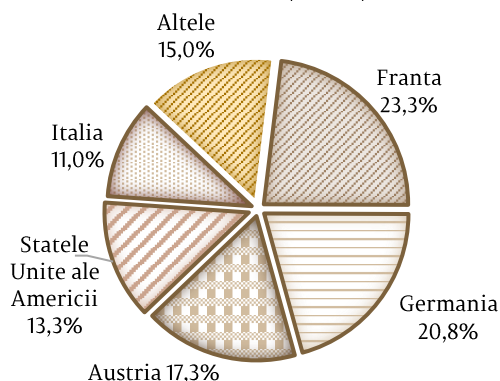
Plasările interbancare brute ale băncilor autohtone sunt concentrate în băncile din SUA, Franța, Germania, Austria și Italia cu pondere de 85,6 la sută (Figura 2.5.3).

Totuși, Băncile din Republica Moldova rămân într-o poziție net creditoare în raport cu contrapărțile străine, ceea ce le expune mai mult la riscurile contagiunii externe în comparație cu capacitatea lor de a influența contrapărțile din alte țări.

Rețelele interbancare ale băncilor sunt, preponderent, diversificate.

Plasările nete în cadrul sectorului bancar autohton sunt concentrate în două bănci de importanță sistemică și într-o bancă de mărime mică.

Figura 2.5.3. Repartizarea plasărilor brute ale băncilor autohtone, în funcție de țări

Sursa: elaborat de BNM

În ceea ce privește plasările băncilor în străinătate, numărul contrapărților străine la finele anului 2023 s-a redus la 40 bănci

²⁹ Plasările interbancare nete reprezintă suma mijloacelor plasate de bănci, la nivel individual, mijloacele plasate de o

bancă fiind compensate cu mijloacele atrase de bancă de la aceeași contraparte.

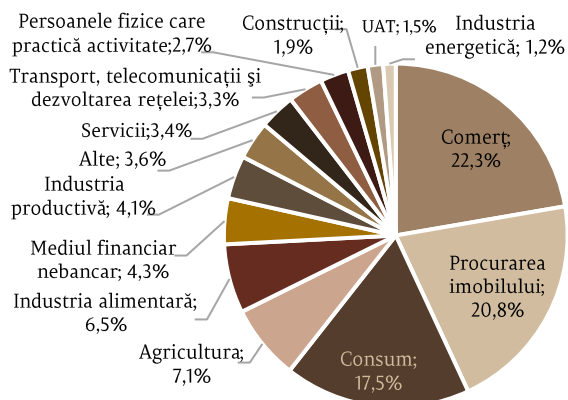
corespondente din 18 state ale lumii. De menționat că băncile străine ce dețin marea parte a plasărilor băncilor autohtone, dețin rating investițional înalt acordat de către autoritățile internaționale, ceea ce diminuează potențialul risc de contagiune prin calea plasărilor respective.

Concentrarea expunerilor sectoriale

Creditele acordate societăților nefinanciare în domeniul comerțului, creditele imobiliare și creditele de consum concentrează mai mult de jumătate din expunerile bancare, iar ponderea ultimelor 2 tipuri de credite a înregistrat cel mai însemnat avans în structura portofoliului bancar de credite.

Cel mai mare volum de credite din portofoliile băncilor a fost acordat societăților care activează în domeniul comerțului (22,3 la sută), urmat de creditele acordate persoanelor fizice pentru procurarea și/sau construcția imobilului (20,8 la sută) și de creditele de consum (17,5 la sută). Expunerile către celelalte ramuri sunt semnificativ mai joase și nu depășesc o pondere de 8,0 la sută din portofoliul de credite al băncilor (Figura 2.5.4).

Figura 2.5.4. Repartizarea portofoliului de credite bancar pe ramuri de activitate a debitorilor, 31.12.2023

Sursa: elaborat de BNM

Ponderea creditelor acordate persoanelor fizice înregistrează o creștere în portofoliile băncilor ca urmare a accelerării creditării acestui segment de debitori, ca rezultat al scăderii ratelor dobânzii.

³⁰ Amplificatorul de risc nu evaluează volatilitatea fiecărui sector în raport cu economia țării, ci consideră existența unui risc ținând cont de structura sectorială a portofoliilor băncilor.

Pe parcursul anului 2023 se atestă o descreștere a ponderii creditelor acordate către majoritatea sectoarelor economice (Tabelul 2.5.1), cea mai pronunțată fiind descreșterea ponderii creditelor acordate industriei alimentare (-0,6 p.p.). În același timp, creditele acordate persoanelor fizice și-au majorat cota în portofoliul de credite bancare după scăderea din 2022, în particular creditele de consum (+1,3 p.p.), dar și creditele acordate pentru procurarea / construcția imobilului (+0,8 p.p.).

Tabelul 2.5.1. Dinamica ponderii creditelor acordate de bănci pe ramuri, comparativ cu anul precedent

Ramura	31.12.2023	2019-2023
Agricultura	▼	
Industria alimentară	▼	
Construcții	▼	
Credite de consum	▲	
Industria energetică	▼	
UAT /instituții subordonate UAT	▲	
Industria productivă	▼	
Comerț	▼	
Mediul financiar nebanca	▲	
Credite imobiliare	▲	
Persoanele fizice care practică activitate	▲	
Transport, telecomunicații și	▲	
Domeniul serviciilor	▼	
Alte credite	▼	

Sursa: elaborat de BNM

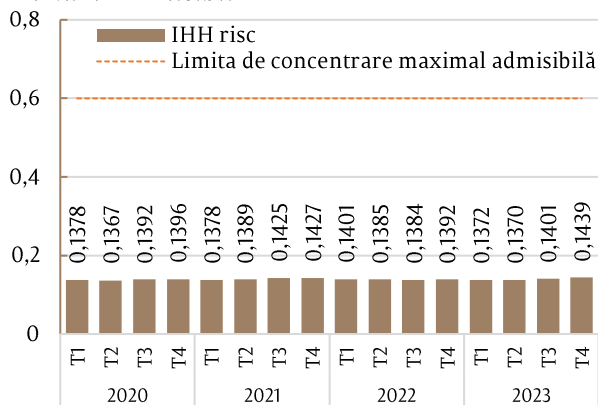
Portofoliile băncilor sunt caracterizate de o diversificare sectorială relativ înaltă.

Din perspectiva expunerilor comune față de sectoarele economice, s-a evaluat nivelul concentrării sectoriale a portofoliilor băncilor, considerând și riscurile aferente fiecărui sector prin aplicarea amplificatorului de risc³⁰ caracteristic fiecărui sector. Indicatorul de concentrare ajustat la risc (Figura 2.5.5) acumulează valori scăzute. La nivel individual au fost identificate niveluri de concentrare³¹ mai ridicate, însă chiar și cel

³¹ Nivelul de concentrare s-a determinat prin amplificarea variabilei, care reprezintă nivelul concentrării (indicele Herfindahl-Hirschman) într-un sector, cu nivelul creditelor neperformante corespunzătoare acestui sector.

mai concentrat portofoliu se află cu mult sub limita de concentrare maximă admisibilă estimată³².

Figura 2.5.5. Evoluția indicatorului de concentrare ajustat la risc în raport cu limita de concentrare maximă admisibilă

Sursa: elaborat de BNM

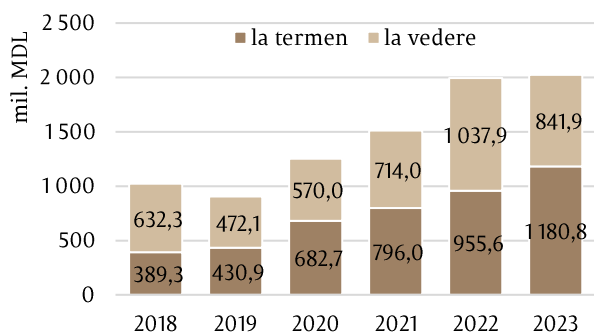
Contagiunea intersectorială

Interacțiunile sectorului bancar cu sectorul financiar nebanca, deși sunt în creștere, prezintă un risc de contagiune nesemnificativ.

Expunerea directă a sectorului bancar față de sectorul nebanca înregistrează creșterea valorilor față de anul precedent. Conform informației raportate de bănci, soldul depozitelor IFN în bănci la finele anului 2023 a constituit 2 022,8 mil. MDL sau 1,8 la sută din soldul depozitelor atrase de bănci.

Repartizarea acestora după scadență este aproape egală, 41,6 la sută dintre depozite fiind plasate la vedere (grad mai înalt de volatilitate), iar 58,4 la sută – la termen (Figura 2.5.6). În structură pe monede, 50,2 la sută din depozitele IFN sunt denuminate în MDL și 49,8 la sută – în valută.

Figura 2.5.6. Evoluția soldului depozitelor atrase de la IFN în structură după scadență

Sursa: elaborat de BNM

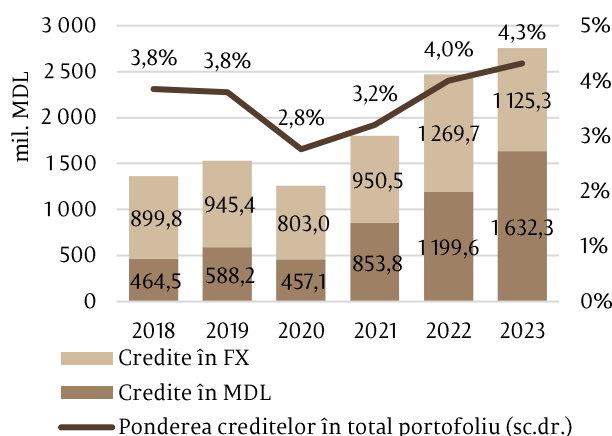
³² Limita de concentrare maximă admisibilă reprezintă valoarea maximă a nivelului de concentrare înregistrată de

La capitalul active, expunerile directe ale băncilor față de IFN înregistrează valori scăzute și nu prezintă riscuri semnificative pentru stabilitatea financiară prin canalul contagiunii directe.

Ponderea maximă a deținerilor individuale ale băncilor în capitalurile IFN nu depășește 3,0 la sută din fondurile proprii ale băncii, nefiind o sursă de contagiune pentru sectorul bancar.

Creditele acordate de bănci mediului financiar nebanca la finele anului 2023 au constituit doar 4,3 la sută din portofoliul de credite (Figura 2.5.7), iar calitatea acestora (rata creditelor neperformante de 1,7 la sută) este semnificativ mai favorabilă în raport cu valoarea ratei creditelor neperformante agregată pe portofoliul bancar total (5,6 la sută).

Figura 2.5.7. Ponderea creditelor acordate de către bănci către IFN

Sursa: elaborat de BNM

2.6. Riscul aferent tehnologiilor informaționale și comunicațiilor

În contextul actual, în care tehnologiile informaționale și comunicațiile (TIC) sunt omniprezente, acestea au transformat fundamental modul în care ne conectăm, facem schimb de informații și ne desfășurăm activitățile cotidiene. Schimbările respective aduc cu sine atât avantaje, cât și provocări semnificative, mai ales, în domeniul securității informației.

Pe măsură ce informațiile personale și financiare sunt din ce în ce mai digitalizate,

bancă, care nu s-a soldat cu proceduri de redresare sau rezoluție.

crește importanța implementării măsurilor de protecție împotriva amenințărilor online.

Pe același fond, domeniul bancar a evoluat semnificativ, adoptând tehnologii noi pentru a răspunde schimbărilor în reglementări, sporind în același timp securitatea pentru a face față acestor riscuri în creștere. Această evoluție continuă subliniază rolul crucial al inovației în tehnologie pentru a oferi un mediu de gestionare financiară sigur și eficient.

Pe parcursul anului 2023, conform studiului ALLIANZ Risk Barometer, incidentele cibernetice (34%) și cele de întrerupere a activității (34%) au fost în topul riscurilor din întreaga lume. Incidentele cibernetice, cum ar fi întreruperile IT sau atacurile ransomware, se clasează drept cel mai important risc la nivel global al doilea an consecutiv³³.

În urma evaluărilor efectuate, s-au identificat principalele riscuri asociate cu domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații

în cadrul băncilor licențiate, acestea referindu-se la:

- folosirea sistemelor de operare care nu mai beneficiază de suport din partea furnizorilor;
- deficiența de personal specializat în securitatea informațiilor, necesar pentru asigurarea unui grad corespunzător de protecție împotriva amenințărilor cibernetice;
- deficiențe aferent procesului de asigurare a continuității activității;
- deficiențe privind gestiunea riscurilor TIC.

Ca urmare a controalelor efectuate și a deficiențelor identificate de către BNM, băncile au fortificat capacitățile de reziliență și cele pentru asigurarea protecției împotriva amenințărilor și atacurilor cibernetice. Riscul aferent tehnologiilor informaționale și comunicațiilor (TIC) a reprezentat pentru bănci o preocupare majoră în anul 2023, pe fondul progresului tehnologic și al creșterii dependenței de sistemele informatice.

---

³³<https://commercial.allianz.com/content/dam/onemarketing/commercial/commercial/reports/Allianz-Risk-Barometer-2023.pdf>

3. RISCURILE SECTORULUI NEBANCAR

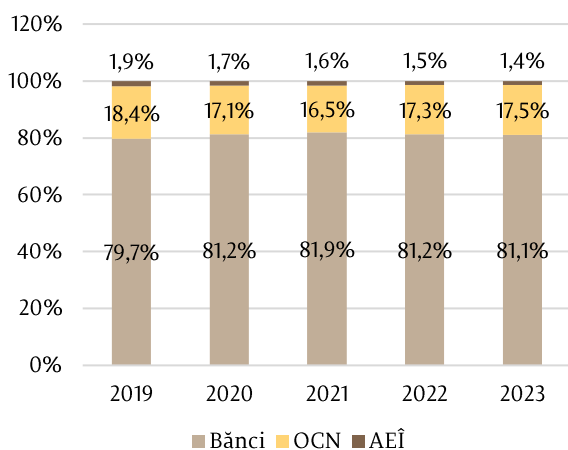
3.1. Sectorul de creditare nebanară

Banca Națională a preluat supravegherea sectorului de creditare nebanară din iulie 2023. Activitatea de creditare nebanară este desfășurată prin intermediul Organizațiilor de Creditare Nebanară (OCN) și Asociațiilor de Economii și Împrumut (AEÎ).

Sectorul de creditare nebanară, pe parcursul anului 2023, și-a consolidat poziția în cadrul sectorului financiar, fiind înregistrată o creștere a portofoliului de active.

După valoarea creditelor acordate, sectorul de creditare nebanară menține o cotă aproximativ de 19,0 la sută în total credite acordate în sectorul financiar bancar și nebanar, cu o ușoară creștere în perioada 2022-2023 (Figura 3.1.1.).

Figura 3.1.1. Cota portofoliilor de credite și a împrumuturilor acordate de bănci, OCN și AEÎ³⁴

Sursa: elaborat de BNM

În decursul perioadei 2019-2023 sectorul de creditare nebanară și-a consolidat poziția în cadrul sectorului financiar, fiind înregistrată o creștere de 38,2 la sută a activelor de la 11 804,5 mil. MDL în 2019 până la 16 193,0 mil. MDL în 2023, concomitent cu reducerea numărului de entități financiare nebanare cu drept de activitate.

La 31.12.2023 a fost înregistrată o creștere a activelor cu 4,2 la sută în comparație cu sfârșitul anului 2022.

³⁴ Ponderea în totalul creditelor și împrumuturilor acordate de bănci, AEÎ și OCN

Asociațiile de economii și împrumut

Sectorul AEÎ rămâne relativ mic după active și numărul de beneficiari, totodată, este cel mai fragmentat în comparație cu celelalte componente ale sistemului financiar.

În anul 2023, sectorul AEÎ a continuat să se consolideze, unui număr mai mic de asociații revenindu-i un volum mai mare de active. Cota de piață a celor mai mari 10 AEÎ este 57,8 la sută, iar cota de piață maximă deținută de 1 AEÎ este 23,2 la sută.

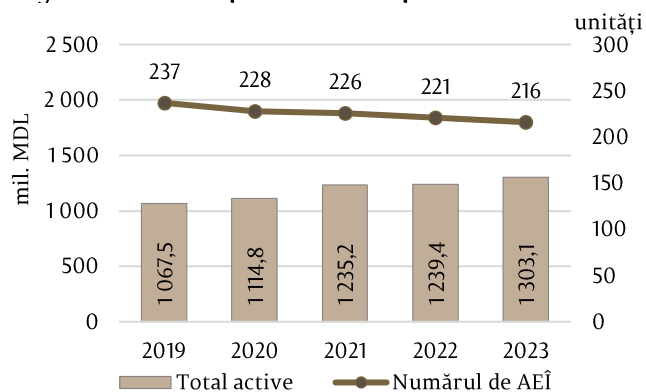
Conform situației la 31.12.2023, 216 de asociații dețin licențe pentru desfășurarea activității AEÎ. În ultimii 5 ani, numărul asociațiilor s-a redus cu 21 de unități.

Pe parcursul anului 2023, numărul beneficiarilor de împrumuturi (29 968) a înregistrat o scădere de 11,9 la sută, iar a depunătorilor (6 945) nu a suportat modificări semnificative și a rămas aproximativ la nivelul de sfârșit de an 2022.

Activitatea AEÎ pe parcursul anului 2023 a avut evoluții nefavorabile manifestate prin reducerea portofoliului de credite și creșterea ratei creditelor neperformante.

La 31.12.2023, volumul activelor totale ale AEÎ a însumat 1 303,1 mil. MDL, în creștere cu 5,1 la sută comparativ cu finele anului 2022 (Figura 3.1.2). În structura activelor AEÎ, 88,7 la sută revine împrumuturilor acordate.

Figura 3.1.2. Evoluția numărului și activelor AEÎ

Sursa: elaborat de BNM

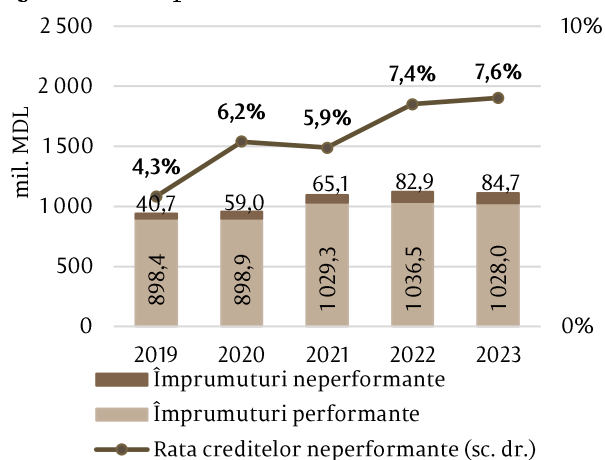
Valoarea totală a împrumuturilor acordate membrilor a însumat 1 112,7 mil. MDL (Figura 3.1.3), în descreștere cu 0,6 la sută față de anul precedent.

Riscul de credit

Calitatea împrumuturilor acordate de AEÎ s-a înrăutățit ușor în 2023 și rămâne nefavorabilă în raport cu perioada de până la 2022.

Rata împrumuturilor neperformante la finele perioadei de raportare a fost de 7,6 la sută, în creștere cu 0,2 p.p. față de anul precedent (Figura 3.1.3).

Figura 3.1.3. Împrumuturile acordate de AEÎ

Sursa: elaborat de BNM

Riscul de finanțare

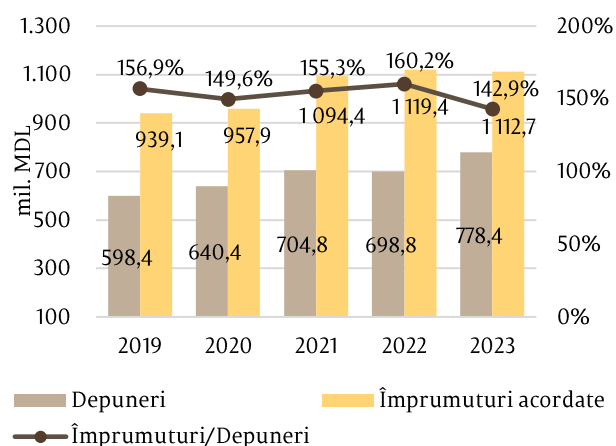
Sursele de finanțare ale AEÎ rămân a fi preponderent fondurile proprii, în cazul AEÎ de categoria A, și depunerile de economii, în cazul AEÎ de categoria B.

AEÎ de categoria A se finanțează în proporție de 19,7 la sută din contul împrumuturilor primite, iar cota capitalului propriu reprezintă 77,6 la sută din totalul activelor.

În același timp, pentru AEÎ de categoria B, în structura surselor de finanțare, 58,9 la sută constituie depunerile de economii, 5,2 la sută – împrumuturi primite, iar cota capitalului propriu reprezintă 33,3 la sută.

Valoarea consolidată a depunerilor de economii atrase de la membrii AEÎ a constituit 778,4 mil. MDL (Figura 3.1.4), în creștere cu 10,1 la sută față de valoarea depunerilor înregistrată la finele anului 2022.

Figura 3.1.4. Raportul între împrumuturile acordate de AEÎ și depunerile atrase

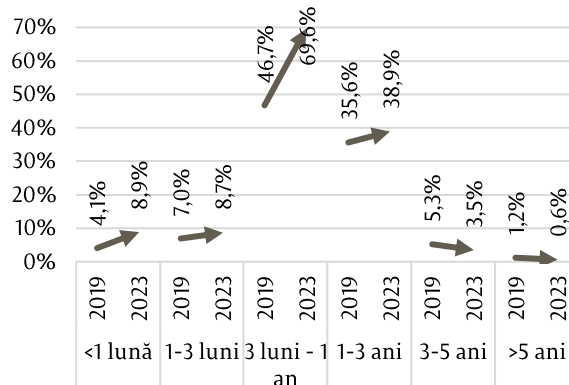

Sursa: elaborat de BNM

Depunerile de economii pe termen scurt reprezintă peste jumătate din depunerile atrase, iar caracterul potențial mai volatil al acestora creează riscuri în gestionarea lichidității.

La situația din 31.12.2023 depunerile până la 1 an înregistrează creștere cu 27,3 la sută față de anul precedent și au constituit 87,2 la sută din totalul depunerilor de economii atrase (Figura 3.1.5). Această majorare ar putea crea pentru AEÎ dificultăți în gestionarea eficientă a lichidităților.

Figura 3.1.5. Evoluția ponderii depunerilor de economii în funcție de scadență

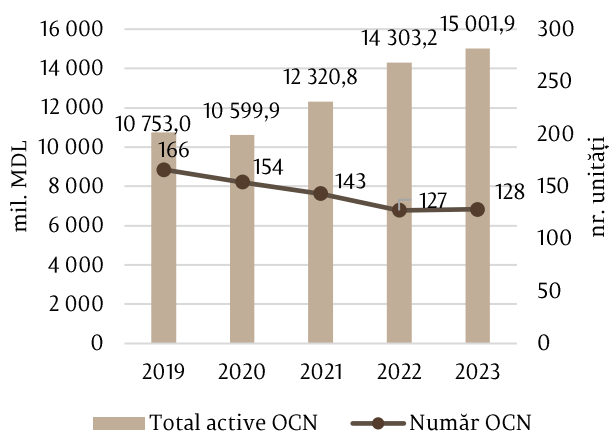
Sursa: elaborat de BNM

Organizațiile de creditare nebancaară

Gradul înalt de concentrare a pieței OCN persistă în continuare, cotele pe piață ale celor mai mari 10 OCN menținându-se practic la același nivel comparativ cu anul precedent.

La finele anului 2023, pe piața de creditare nebancaară activau 148 OCN (Figura 3.1.6), dintre care 20 organizații cu activitate suspendată.

Figura 3.1.6. Evoluția activelor și numărului OCN

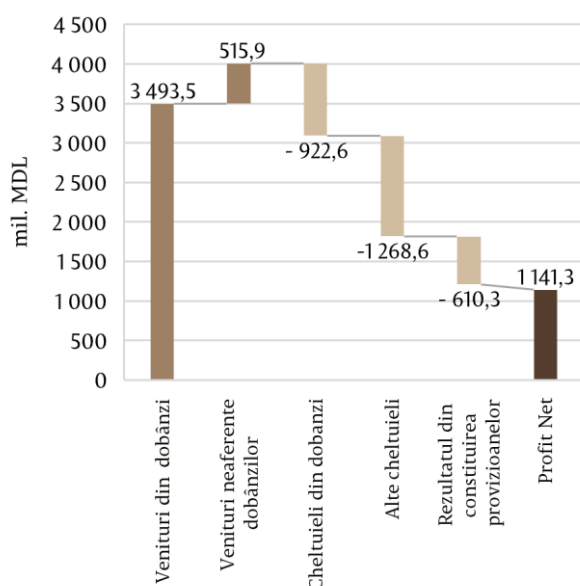

Sursa: elaborat de BNM

Ritmul de creștere a activelor OCN a scăzut considerabil în raport cu tendința înregistrată în 2021-2022.

Sectorul OCN a raportat profit net de 1 141,3 mil. MDL în anul 2023 (Figura 3.1.7), în creștere cu 18,1 la sută față de anul 2022. Majorarea profiturilor în anul 2023, în mare parte, a fost determinată de creșterea veniturilor din dobânzi, micșorarea altor cheltuieli operaționale și costurilor de risc.

Figura 3.1.7. Profitabilitatea sectorului OCN

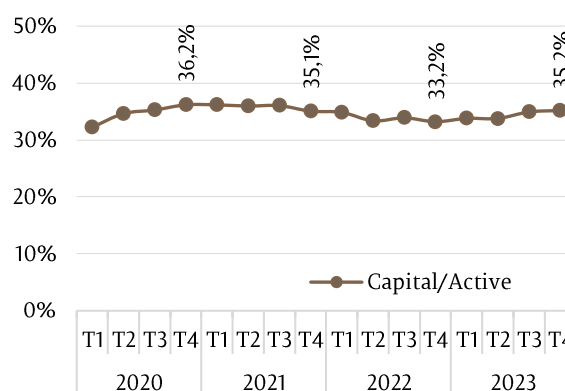
Sursa: elaborat de BNM

Pe parcursul anului 2023, s-a majorat rentabilitatea activelor (ROA) și cea a

capitalului propriu (ROE). ROA a atins valoarea de 7,6 la sută și ROE – 21,6 la sută.

La finele trimestrului IV al anului de referință, raportul „Capital/Active” a înregistrat valoarea de 35,2 la sută, fiind în creștere cu 2,0 p.p. în comparație cu aceeași perioadă a anului precedent (Figura 3.1.8).

Figura 3.1.8. Evoluția raportului agregat capital/active al OCN

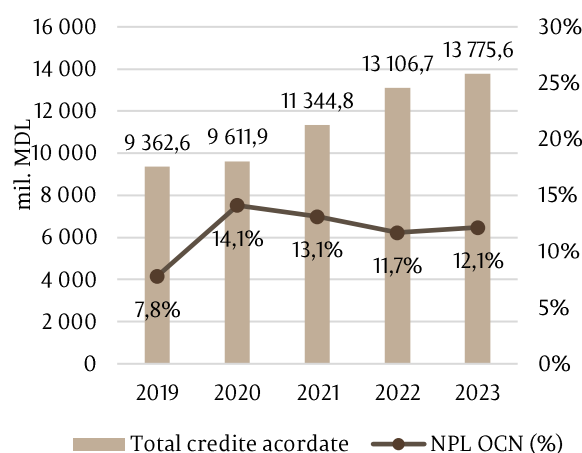

Sursa: elaborat de BNM

Riscul de credit

Riscul de credit reprezintă o componentă esențială în activitatea OCN. În anul 2023, calitatea creditelor acordate de OCN a marcat o evoluție nefavorabilă ca urmare a acumulării mai rapide a creditelor neperformante în portofoliul total (Figura 3.1.9). Dinamica nefavorabilă din anul 2023 a inversat tendința, deși lentă, dar de recuperare a calității portofoliului OCN după pandemie.

Figura 3.1.9. Dinamica creditelor neperformante OCN

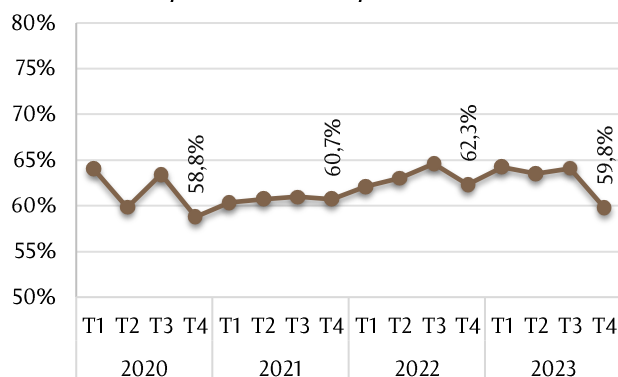

Sursa: elaborat de BNM

După scăderea de la finele anului 2022, rata de acoperire cu provizioane a înregistrat o dinamică ascendentă pe parcursul primelor 2

trimestre ale anului 2023, totodată, în trimestrul IV 2023 rata de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante a marcat o descreștere de 4,3 p.p. față de trimestrul precedent și a înregistrat nivelul de 59,8 la sută (Figura 3.1.10).

Figura 3.1.10. Dinamica ratei de acoperire a creditelor neperformante cu provizioane

Sursa: elaborat de BNM

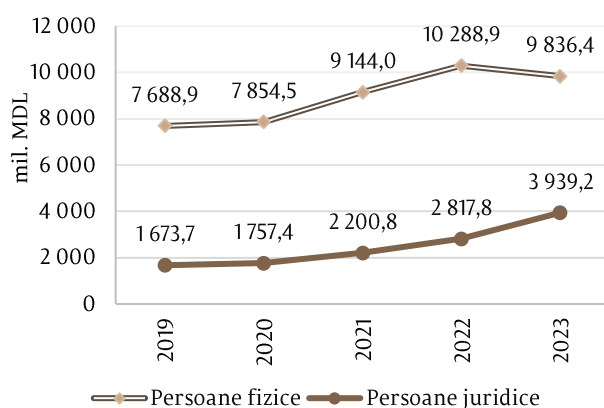
La finele trimestrului IV al anului de referință, valoarea activelor totale ale OCN a constituit 15 001,9 mil. MDL, dintre acestea 91,8 la sută reprezentând portofoliul de împrumuturi. Astfel, valoarea portofoliului de împrumuturi a însumat 13 775,5 mil. MDL, fiind în creștere cu 668,9 mil. MDL (+5,1 la sută) în raport cu finele anului 2022.

Extinderea portofoliului de credite acordate de OCN se datorează creșterii împrumuturilor acordate persoanelor juridice.

Soldul creditelor acordate persoanelor juridice în trimestrul IV a constituit 3 939,2 mil. MDL, înregistrând o ascensiune de 39,8 la sută față de finele anului 2022 (Figura 3.1.11).

După intrarea în vigoare a Regulamentului privind cerințele de creditare responsabilă aplicate OCN-urilor, ritmul de creștere anuală a portofoliului de credite acordate persoanelor fizice de OCN a stagnat, înregistrând valoarea de 9 836,4 mil. MDL, în descreștere cu 4,4 la sută față de aceeași perioadă a anului precedent.

Figura 3.1.11. Dinamica împrumuturilor acordate de OCN pe tip de debitor

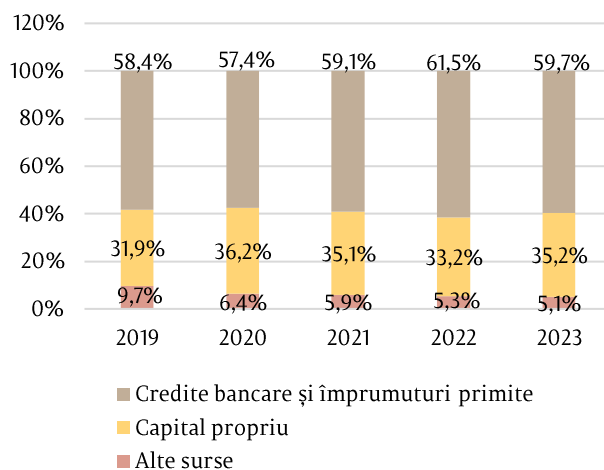
Sursa: elaborat de BNM

Riscul de finanțare

Structura surselor de finanțare a OCN nu a înregistrat schimbări semnificative pe parcursul anului analizat, fiind compusă, preponderent, din credite bancare și împrumuturi de la nerezidenți.

OCN-urile sunt finanțate în proporție de 35,2 la sută din capitalul propriu, 59,7 la sută din credite și împrumuturi și 5,1 la sută din mijloacele atrase din alte surse (Figura 3.1.12).

Figura 3.1.12. Surse de finanțare OCN

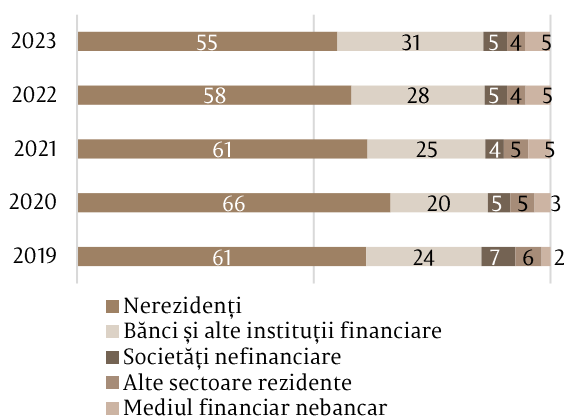

Sursa: elaborat de BNM

La finele trimestrului IV 2023, cota finanțării atrase de la nerezidenți a constituit 54,6 la sută din totalul creditelor și împrumuturilor atrase sau 4 887,5 mil. MDL, dintre care în valută – 89,5 la sută sau 4 374,4 mil. MDL.

De asemenea, OCN se împrumută activ de la bănci, soldul creditelor contractate înregistrând o creștere pe parcursul anului 2023 (Figura 3.1.13).

Figura 3.113. Structura creditelor/împrumuturilor primite de către OCN, %

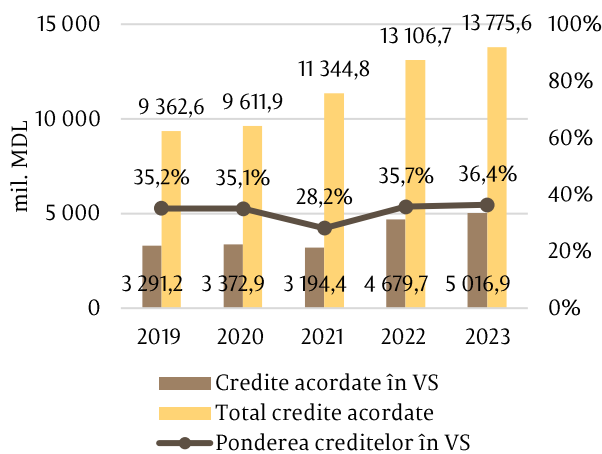

Sursa: elaborat de BNM

Riscul valutar

La finele trimestrului IV 2023 împrumuturile acordate de OCN atașate la cursul valutei au constituit 5 016,9 mil. MDL sau 36,4 la sută din total împrumuturi acordate, înregistrând o creștere de 7,2 la sută față de aceeași perioadă a anului precedent (Figura 3.114).

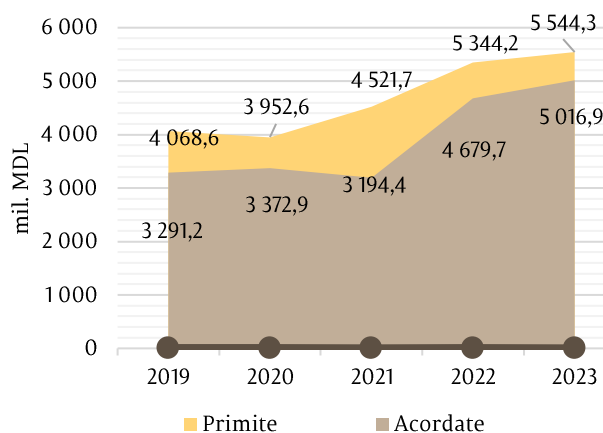
Figura 3.114. Creditele acordate atașate la cursul valutei

Sursa: elaborat de BNM

În sursele de finanțare, împrumuturile în valută 61,9 la sută constituie partea dominantă. Valoarea împrumuturilor atrase în valută constituie 5 544,3 mil. MDL, în creștere cu 3,7 la sută, superior nivelului de la sfârșitul anului 2022 (Figura 3.115).

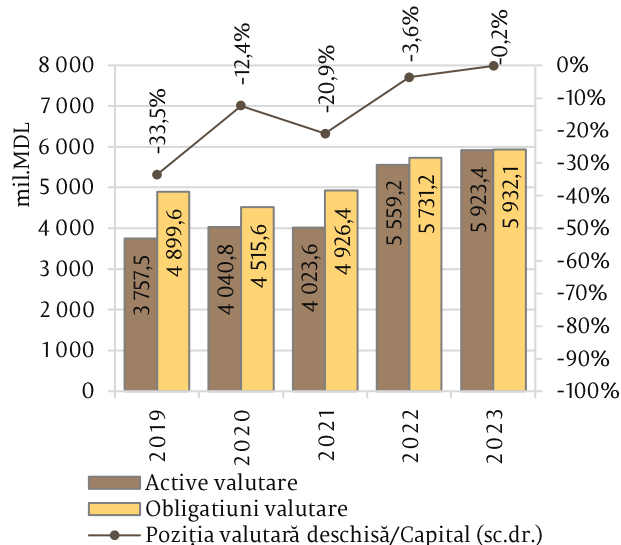
Figura 3.115. Credite în valută și atașate la cursul valutei: primite vs. acordate

Sursa: elaborat de BNM

Depășirea obligațiilor în valută față de activele în valută sau atașate la cursul valutei formează poziția valutară deschisă scurtă (Figura 3.116), iar pe parcursul anului 2023 se arată o îmbunătățire ușoară, atingând un minim din ultimii 5 ani.

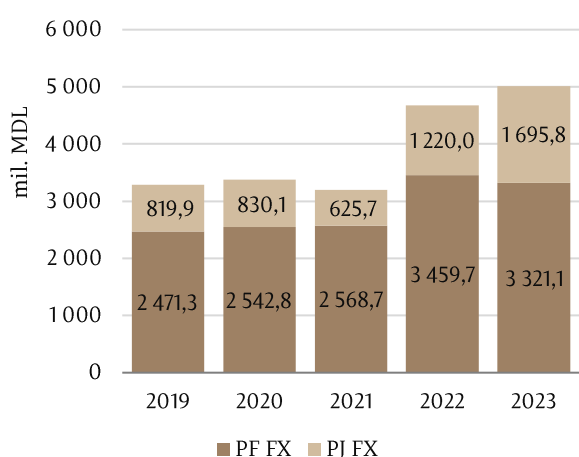
Figura 3.116. Evoluția poziției valutare agregate

Sursa: elaborat de BNM

Creditele atașate la cursul valutei acordate persoanelor fizice (Figura 3.117), care se consideră a fi mai sensibile la riscul valutar, au reprezentat 26,3 la sută din portofoliul total al OCN sau 3 321,1 mil. MDL (62,8 la sută din capitalul propriu agregat).

Figura 3.1.17. Dinamica echivalentului în MDL a portofoliului de credite al OCN atașat la cursul valutei

Sursa: elaborat de BNM

3.2. Sectorul asigurărilor

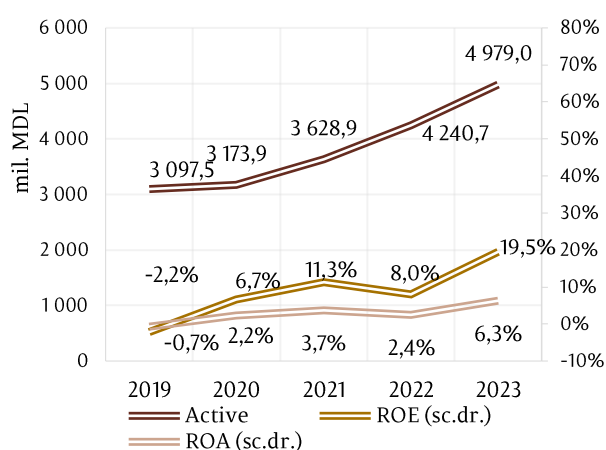
Pe parcursul anului 2023, societățile de asigurare și-au majorat volumul activelor, înregistrând atât profituri, cât și pierderi din activitate.

La finele anului 2023, pe piața asigurărilor activau 9 societăți de asigurare (dintre care 8 societăți practicau doar activitate de asigurări generale și o societate practica activitate compozită). Pe parcursul perioadei analizate, s-a înregistrat o retragere a licenței de activitate din partea unei societăți de asigurare.

Piața asigurărilor reprezintă o piață moderat concentrată³⁵, indicele de concentrare al pieței IHH din perspectiva activelor la situația din 31.12.2023 fiind egal cu 1 673. Primele cinci societăți după mărimea activelor dețineau 78,8 la sută din totalul activelor, primele cinci societăți după mărimea despăgubirilor plătite - 77,8 la sută din volumul despăgubirilor plătite, iar cinci cele mai mari societăți după volumul primelor subscrise - 73,6 la sută din totalul primelor brute subscrise. Activele societăților de asigurare s-au majorat cu 740,8 mil. MDL pe parcursul perioadei analizate (Figura 3.2.1) și au constituit 4 979,0 mil. MDL (+17,5 la sută comparativ cu anul 2022).

³⁵ Indicele Herfindahl-Hirschmann (IHH) se calculează ca suma pătratelor cotelor de piață ale tuturor participanților pieței, iar nivelul de concentrare se stabilește conform scalei: IHH<100

Figura 3.2.1. Evoluția activelor societăților de asigurare

Sursa: elaborat de BNM

În anul 2023, asiguratorii au raportat profit net în mărime de 313,9 mil. MDL, cu 211,3 mil. MDL sau 205,7 la sută mai mult decât în anul 2022. Indicatorii de rentabilitate a capitalului (ROE) au înregistrat valori pozitive între 16,3 la sută și 43,1 la sută la sfârșitul perioadei de raportare; o societate de asigurare a raportat valoare negativă a indicatorului de rentabilitate, în timp ce ROE pe sector s-a stabilit la nivelul de 19,5 la sută, cu 11,5 p.p. mai mult decât în anul 2022. Totodată, indicatorii de rentabilitate a activelor (ROA) au înregistrat valori pozitive între 3,3 la sută și 18,6 la sută; o societate de asigurare a înregistrat valoare negativă a indicatorului de rentabilitate, iar ROA pe sector s-a stabilit la nivelul de 6,3 la sută, cu 3,9 p.p. mai mult față de anul 2022.

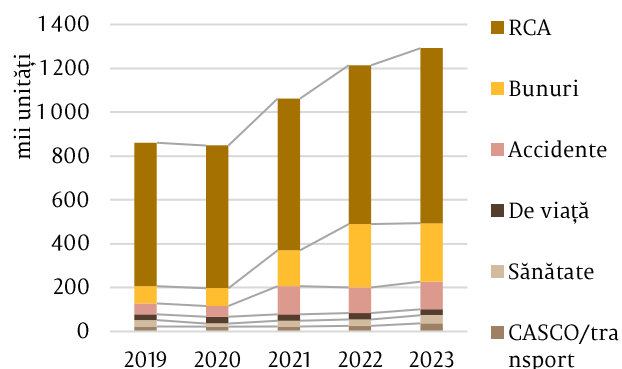
Activitatea societăților de asigurare, pe parcursul anului 2023, a înregistrat creșteri pe principalele componente de volum, pe fondul redresării economice și a condițiilor de piață.

Pe parcursul anului 2023, societățile de asigurare au raportat 1 968 256 contracte de asigurare, în creștere cu 1,7 la sută față de anul precedent. Dintre acestea, 1 283 244 polițe au rămas în vigoare la finele perioadei de raportare, suma asigurată ajungând la 341 444,8 mil. MDL. Componenta structurală a tipurilor de polițe emise nu a suferit schimbări semnificative pe parcursul anului 2023, majoritatea polițelor (54,4 la sută) la

- concurență perfectă, 100<IHH<1500 - o piață neconcentrată, 1500<IHH<2500 - o concentrație moderată, IHH>2500 - o concentrație ridicată

finele anului de raportarea reprezentând contracte de asigurare privind răspunderea civilă auto (Figura 3.2.2).

Figura 3.2.2. Repartizarea numărului polițelor pe tipuri de asigurare în dinamică

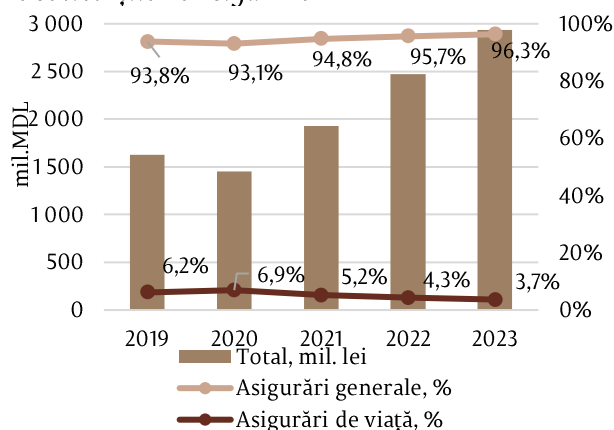

Sursa: elaborat de BNM

La fel ca și în anii precedenți, în anul 2023 piața asigurărilor din Republica Moldova a fost puternic orientată spre activitatea de asigurări generale.

Volumul aferent primelor de asigurare brute subscrise (inclusiv cele primite în reasigurare) în anul 2023 s-a majorat cu 18,8 la sută față de perioada similară a anului precedent, atingând nivelul de 2 935,9 mil. MDL (Figura 3.2.3). Asigurările generale au deținut o pondere de 96,3 la sută din totalul primelor brute subscrise de către societățile de asigurare (2 828,4 mil. MDL), pe când valoarea primelor brute subscrise pentru asigurările de viață a fost de 107,6 mil. MDL, echivalent cu 3,7 la sută din volumul total de prime brute subscrise.

Figura 3.2.3. Evoluția volumelor primelor subscrise de societățile de asigurare

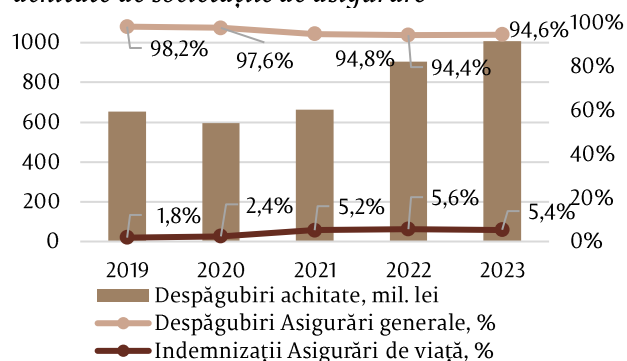

Sursa: elaborat de BNM

Cea mai semnificativă majorare au înregistrat asigurările de accidente (+51,5 la sută), asigurările de credite (+29,4 la sută); asigurările de răspundere civilă auto (+33,6 la sută).

Comparativ cu volumul primelor brute subscrise, volumul despăgubirilor brute plătite de societățile de asigurare pe parcursul perioadei analizate s-au majorat relativ mai puțin în termeni anuali, fiind în creștere cu 11,1 la sută față de volumul înregistrat la sfârșitul anului 2022 (Figura 3.2.4).

Figura 3.2.4. Evoluția volumelor despăgubirilor achitate de societățile de asigurare

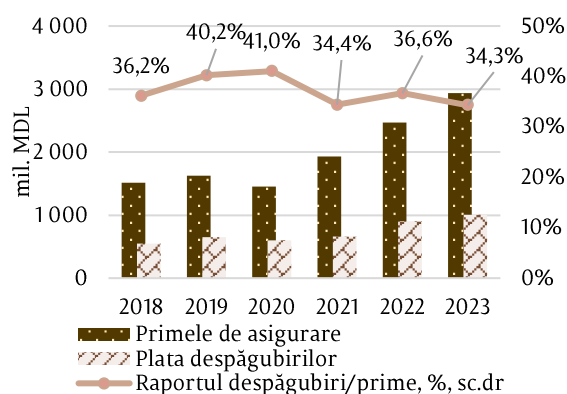
Sursa: elaborat de BNM

Despăgubirile aferente contractelor de asigurări generale, au constituit 952,6 mil. MDL sau 94,6 la sută, înregistrând o creștere de 98,0 mil MDL sau 11,5 la sută față de anul precedent, iar sumele plătite pentru indemnizațiile aferente asigurărilor de viață (inclusiv anuitățile și plățile pentru contractele ajunse la scadență) au constituit 54,1 mil. MDL sau 5,4 la sută, înregistrând o creștere de 3,0 mil. MDL sau 5,9 la sută comparativ cu anul 2022.

Raportul dintre volumul anual al despăgubirilor și volumul anual aferent primelor subscrise s-a diminuat față de anul precedent pe fundalul creșterii mai accentuate a volumului primelor subscrise.

Totodată, raportul dintre despăgubirile achitate și primele subscrise de societățile de asigurare a constituit 34,3 la sută, în descreștere cu 2,3 p.p. comparativ cu sfârșitul anului 2022 (Figura 3.2.5).

Figura 3.2.5. Evoluția raportului dintre despăgubirile achitate și primele subscrise de societățile de asigurare

Sursa: elaborat de BNM

Integrarea sectorului asigurări în economie

Densitatea asigurărilor, calculată ca raportul dintre valoarea primelor brute subscrise pe teritoriul Republicii Moldova și numărul de locuitori ai acesteia, este un indicator care arată cât cheltuiește, în medie, locuitorul unei țări pentru produse de asigurare. În anul 2023, densitatea asigurărilor în Republica Moldova a fost de 1168,4 MDL/locuitor, în creștere cu circa 185 MDL/locuitor sau 18,8 la sută comparativ cu anul precedent.

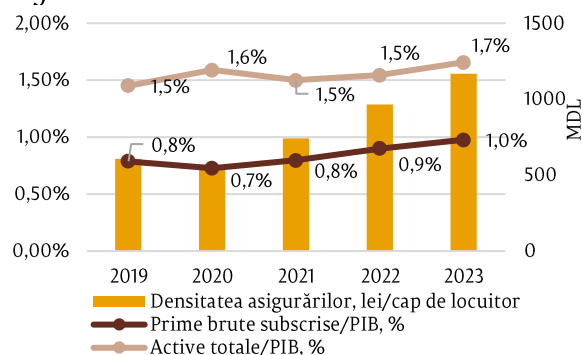
Gradul de penetrare a asigurărilor în PIB, indicator calculat ca raportul dintre valoarea primelor brute subscrise de către societățile de asigurare din Republica Moldova și produsul intern brut, a înregistrat o valoare de 1,0 la sută în 2023, fiind în creștere ușoară față de anul anterior. Activele totale deținute de către societățile de asigurare au ajuns la sfârșitul anului 2023 la un nivel echivalent cu 1,7 la sută din PIB, în creștere cu 0,12 p.p. față de anul precedent (Figura 3.2.6).

Rata de solvabilitate³⁶ a societăților de asigurare denotă un nivel suficient de soliditate la majoritatea societăților, iar coeficientul de lichiditate este poziționat la un nivel supraunitar.

³⁶ Raportul dintre valoarea marjei de solvabilitate disponibile și valoarea marjei de solvabilitate minime

³⁷ Conform pct.12 din Regulamentul privind marjele de solvabilitate și coeficientul de lichiditate ale asigurătorului (reasigurătorului), Hotărârea CNPF nr. 2/1/2011

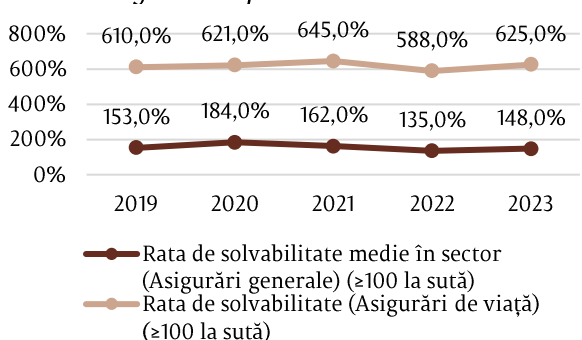
Figura 3.2.6. Gradul de penetrare al sectorului asigurărilor în economie

Sursa: elaborat de BNM

Toate societățile de asigurare licențiate înregistrează rate de solvabilitate mai mari de 100,0 la sută³⁷. Rata medie de solvabilitate pentru activitatea de asigurări generale la sfârșitul anului 2023 a fost în creștere cu 12,6 puncte procentuale față de sfârșitul anului precedent și a constituit 147,9 la sută, societățile de asigurare raportând rate de solvabilitate cuprinse între 126,8 la sută și 183,6 la sută. Pentru activitatea de asigurări de viață a fost înregistrată o rată de solvabilitate de 625,1 la sută, în creștere semnificativă cu 36,7 puncte procentuale față de situația de la sfârșitul anului 2022 (Figura 3.2.7).

Figura 3.2.7. Evoluția ratei de solvabilitate medie în sectorul asigurări în perioada 2019-2023

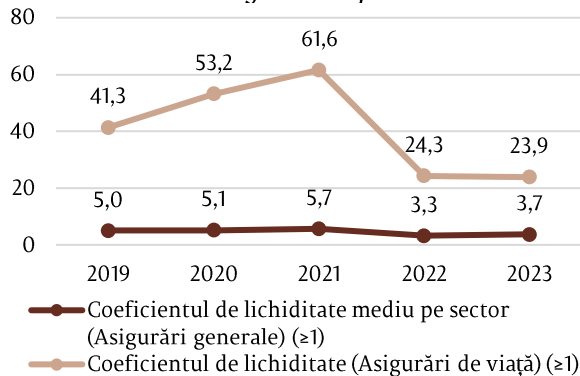
Sursa: elaborat de BNM

La data de 31.12.2023, toate societățile de asigurare au înregistrat un coeficient de lichiditate³⁸ mai mare de 1 pentru fiecare categorie de asigurări, variind pentru activitatea de asigurări generale între 2,4 și 6,6. În medie, în sectorul asigurări, coeficientul de lichiditate pentru activitatea de asigurări generale a fost în creștere cu 0,4

³⁸ Raportul dintre activele lichide și datoriile devenite scadente

puncte față de sfârșitul anului precedent (de la 3,3 la 3,7), iar pentru asigurări de viață fiind raportată o scădere neînsemnată de 0,5 puncte (de la 24,3 la 23,9) (Figura 3.2.8).

Figura 3.2.8. Evoluția coeficientului de lichiditate mediu în sectorul asigurări în perioada 2019-2023

Sursa: elaborat de BNM

Piața brokerilor de asigurări/reasigurări se menține activă pe parcursul anului 2023.

La situația din 31.12.2023, pe piața de asigurări activau 50 de intermediari (brokeri) de asigurare/reasigurare. Pe parcursul anului 2023 brokerii au intermediat 960,1 mii contracte de asigurare (ceea ce reprezintă 48,8 la sută din numărul polițelor emise de societățile de asigurare); ponderea contractelor intermediare de brokeri fiind în creștere cu 27,7 la sută în comparație cu anul 2022. Totodată, volumul primelor subscrise intermediare a constituit 1 701,7 mil. MDL, în creștere cu 297,1 mil. MDL față de anul precedent, ceea ce reprezintă 58,0 la sută din volumul total de prime subscrise.

3.3. Prestatorii de servicii de plată nebankari

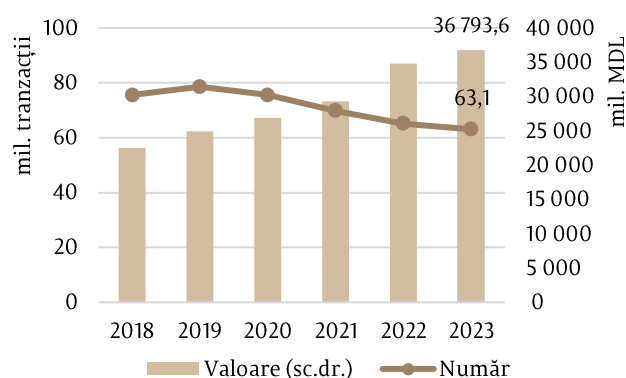
Banca Națională supraveghează activitatea prestatorilor de servicii de plată nebankari prin efectuarea controalelor din oficiu și la fața locului.

La situația din 31.12.2023, în Republica Moldova activau nouă PSP nebankari, dintre care două societăți de plată, un furnizor de servicii poștale și șase societăți emitente de monedă electronică. În anul 2023 au fost efectuate cinci controale tematice, în cadrul cărora a fost supusă verificării activitatea PSP nebankari licențiați.

Pe parcursul anului, în activitatea PSP nebankari a fost înregistrată o creștere a valorii operațiunilor de plată, iar numărul acestora s-a diminuat față de anul 2022.

Prin intermediul PSP nebankari, în 2023, au fost efectuate 63,1 mil. de operațiuni de plată, în scădere cu 3,3 la sută față de 2022, în valoarea totală de 36,8 mld. MDL, cu 5,8 la sută mai mult față de 2022 (Figura 3.3.1). În ultimii 5 ani (2019 – 2023) se observă o creștere continuă a valorii medii a operațiunilor de plată efectuate, de la 316,7 MDL în 2019 la 583,6 MDL în 2023.

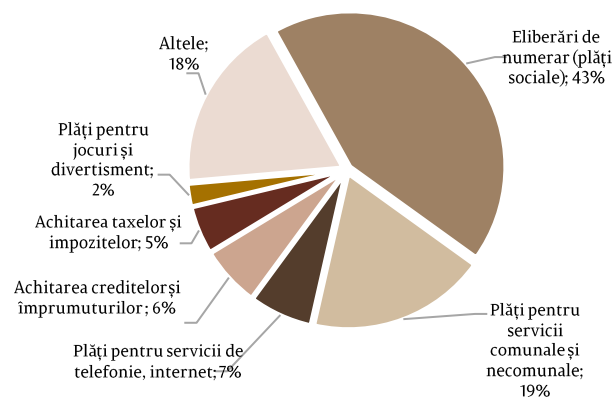
Figura 3.3.1. Evoluția numărului și a valorii plăților efectuate prin intermediul PSP nebankari

Sursa: elaborat de BNM

Eliberările de numerar sub formă de plăți sociale constituie cea mai mare pondere în valoarea totală a operațiunilor efectuate în anul 2023 de către PSP nebankari (43,0 la sută), fiind urmate de plățile pentru serviciile comunale și cele necomunale (18,6 la sută). Alte tipuri de operațiuni de plată dețin ponderi mici sub 7,0 la sută (Figura 3.3.2).

Figura 3.3.2. Ponderea valorii operațiunilor de plată efectuate de PSP nebankari în anul 2023

Sursa: elaborat de BNM

În vederea minimizării riscurilor financiare, PSP nebancari sunt obligați să protejeze, pe conturi bancare speciale, fondurile utilizatorilor de servicii de plată, recepționate în schimbul monedei electronice emise și pentru efectuarea operațiunilor de plată.

Indicatorii financiari ai activității PSP în anul 2023 au înregistrat creșteri.

La nivel agregat, PSP nebancari au înregistrat un profit total de cca 180,7 mil. MDL în anul 2023, după pierderile de 16,9 mil. MDL înregistrate în anul 2022.

Totodată, în anul 2023 se constată o creștere a capitalului propriu și a activelor deținute de prestatorii de servicii de plată nebancari cu 25,3 și respectiv 7,6 la sută față de 2022 (Tabelul 3.3.1). La situația din 31.12.2023, valoarea capitalului propriu deținută de prestatorii de

servicii de plată nebancari a fost în conformitate cu prevederile Legii nr. 114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică.

Tabelul 3.3.1. Evoluția principalilor indicatori ai activității PSP nebancari

Nr.d/o	Indicatori financiari	2023	2022	Dinamica anuală
1	Numărul tranzacțiilor, mil. operațiuni	63,1	65,1	-3,2%
2	Valoarea totală a tranzacțiilor, mld. MDL	36,8	34,8	5,8%
3	Total active, mil. MDL	2 583,4	2 401,4	7,6%
4	Capital propriu, mil. MDL	688,3	549,2	25,3%
5	Profit net (pierdere), mil. MDL	180,7	-16,9	1167,4%

Sursa: elaborat de BNM

4. INSTRUMENTE ȘI MĂSURI MACROPRUDENȚIALE

4.1. Instrumentele macroprudențiale ale BNM

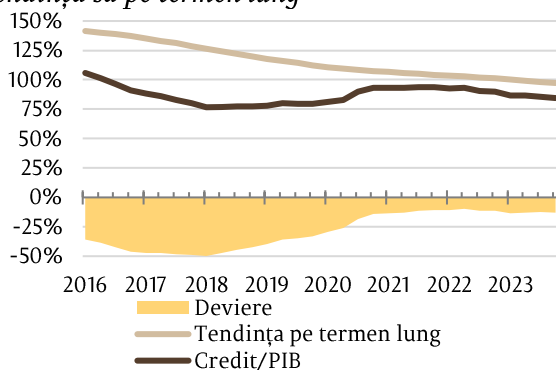
Instrumentele macroprudențiale ale BNM sunt prevăzute în *Strategia privind politica macroprudențială, aprobată de Comitetul Național de Stabilitate Financiară în septembrie 2023, și se aplică pentru prevenirea, reducerea sau atenuarea riscurilor sistemice, în scopul realizării obiectivelor politicii macroprudențiale.*

Actualmente, instrumentarul macroprudențial implementat de BNM este constituit din amortizoarele de capital pentru bănci și cerințele privind limitarea îndatorării persoanelor fizice.

Cerințele față de bănci privind nivelurile amortizorului de conservare a capitalului și amortizorului anticiclic de capital s-au menținut la nivelurile similare celor de la finele anului 2022.

Rata amortizorului de conservare a capitalului, aplicată tuturor băncilor, a fost menținută la nivelul de 2,5 la sută din cuantumul total al expunerii la risc a băncilor. Rata amortizorului anticiclic pentru expunerile situate în Republica Moldova a fost menținută la nivelul de 0 la sută din cuantumul total al expunerii la risc a băncilor, considerând valorile negative ale devierii raportului Credit/PIB de la tendința sa pe termen lung³⁹ (Figura 4.1.1), deviere în baza căreia se calculează rata amortizorului.

Figura 4.1.1. Evoluția raportului credit/PIB față de tendința sa pe termen lung

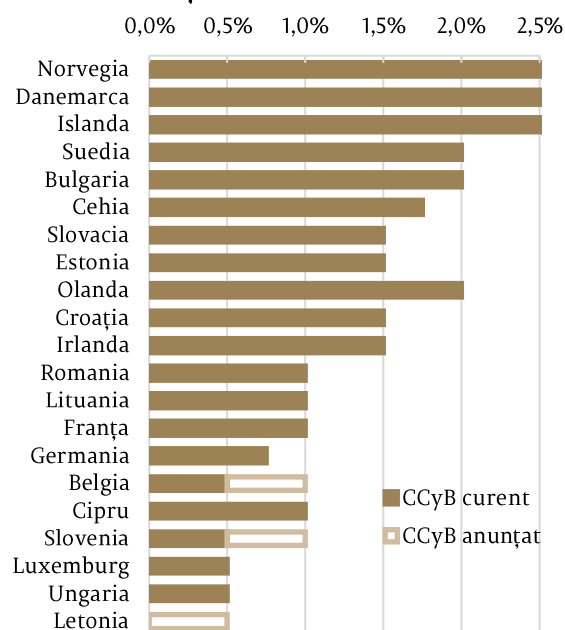

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNM și BNS

³⁹Tendința reprezintă evoluția seriei din care sunt scoase fluctuațiile generate de șocurile tranzitorii și este calculată prin aplicarea unui filtru HP bidirecțional cu valoarea parametrului de aplatizare $\lambda = 400\,000$, conform ghidului Comitetului de la Basel pentru supraveghere bancară.

În unele state ale UE au intrat sau urmează să intre în vigoare pe parcursul anului 2024 ratele majorate ale amortizorului anticiclic, stabilite în condițiile creșterii activității de creditare și a incertitudinilor privind evoluțiile macroeconomice (Figura 4.1.2).

Figura 4.1.2. Ratele amortizorului anticiclic de capital stabilite de țările UE

Ratele amortizorului anticiclic de capital stabilite de țările UE
Sursa: Comitetul European de Risc Sistemic (01.07.2024)

Cadrul de reglementare în vigoare plafonează rata amortizorului anticiclic de capital la nivelul de 2,5 la sută din expunerile la risc relevante⁴⁰. De asemenea, una dintre cerințele față de activarea amortizorului anticiclic este anunțarea ratei care va fi aplicată peste 12 luni din data stabilirii.

Rata amortizorului de risc sistemic pentru expunerile situate în Republica Moldova a fost menținută la nivelul de 1,0 la sută din cuantumul expunerii la risc a băncilor, totodată, fiind revocată rata majorată a amortizorului de risc sistemic pentru expunerile băncilor la riscul de credit aferent persoanelor fizice rezidente.

În luna octombrie 2023, s-a decis revocarea ratei majorate cu 2 puncte procentuale a amortizorului de risc sistemic pentru

⁴⁰În cazuri justificate, se admite stabilirea unei rate a amortizorului anticiclic mai mare de 2,5 la sută din cuantumul total al expunerii la risc.

expunerile băncilor la riscul de credit aferent persoanelor fizice rezidente, cu excepția persoanelor fizice care practică activitate de întreprinzător⁴¹, introduse în luna mai 2022 și, prin urmare, relaxarea cerințelor de capital aplicate băncilor.

Decizia de relaxare a fost luată în contextul în care condițiile care au determinat introducerea ratei majorate a amortizorului de risc sistemic au fost depășite, indicatorii de calitate a creditelor (creditele neperformante, creditele expirate) au revenit treptat pe o tendință pozitivă, iar condițiile dezinflaționiste la niveluri național și regional au determinat reducerea ratelor la creditele cu dobândă variabilă, dar și o influență mai puțin negativă asupra veniturilor reale ale populației.

Ratele amortizorului de capital pentru băncile, care au fost identificate ca societăți de importanță sistemică (O-SII), au variat, în funcție de scorul acumulat de bancă, între 0,5 și 1,5 la sută din quantumul total al expunerii la risc a băncilor, pe parcursul anului 2023.

Sectorul bancar național este dominat de patru bănci, care au depășit pragul de importanță sistemică. La finele anului 2023, băncile respective au deținut 82,1 la sută din activele sectorului bancar, 81,3 la sută din creditele acordate de bănci și 84,2 la sută din depozitele atrase de sectorul bancar de la rezidenți nefinanțari.

În vederea diminuării probabilității unor dificultăți financiare din partea băncilor sistemice și reducerii hazardului moral al acestora, BNM a stabilit rate ale amortizorului O-SII⁴², pe bază individuală, în funcție de scorul⁴³ acumulat de fiecare bancă la situația din 31.12.2023 (Tabelul 4.1.1).

Tabelul 4.1.1. Ratele amortizorului O-SII (din 09.04.2024)

Denumirea băncii	Rata amortizorului
BC „MAIB” S.A.	1,5%
BC „Moldindconbank” S.A.	1,0%
B.C. „VICTORIABANK” S.A.	1,0%
„OTP Bank” S.A.	1,0%

Sursa: BNM

Pe parcursul anului 2023, băncile nu au avut nevoie de capital suplimentar pentru a se conforma măsurilor macroprudențiale privind cerințele suplimentare de capital. Nivelul de capitalizare al băncilor s-a situat peste nivelul cerințelor de capital.

Instrumentele macroprudențiale orientate spre limitarea îndatorării persoanelor fizice au continuat să fie aplicate și în anul 2023, acestea fiind raportul dintre credit și garanții, raportul dintre serviciul datoriei și venituri, precum și limita scadenței maxime a creditului.

Cerințele față de modul de calcul al acestor indicatori au fost introduse prin Regulamentul nr.101/2022 cu privire la creditarea responsabilă a consumatorilor de către bănci (în vigoare din 1 iulie 2022), pentru a asigura o creditare responsabilă, în cadrul căreia băncile efectuează evaluarea bonității consumatorului la acordarea creditelor. Un act similar a fost aprobat și pentru piața de creditare nebancaară – Regulamentul nr.20/5/2022 privind cerințele de creditare responsabilă aplicate organizațiilor de creditare nebancaară, care a intrat în vigoare la 1 septembrie 2022.

Astfel, indicatorul RSDV este aplicat creditelor acordate consumatorilor și nu trebuie să depășească 40 la sută din veniturile medii lunare nete confirmate ale consumatorului, iar indicatorul RCG este aplicat creditelor acordate consumatorilor pentru investiții imobiliare și nu poate depăși 80 la sută din valoarea imobilelor gajate. În același timp, a fost limitată și scadența maximă a creditului acordat consumatorului – 5 ani pentru creditele de consum și 30 ani pentru creditele pentru investiții imobiliare.

Pe parcursul anului 2023, se constată continuarea tendinței de acordare a creditelor noi persoanelor fizice de către bănci în limitele stabilite ale indicatorilor, conform Regulamentului nr.101/2022.

Indicatorul RSDV

Pe parcursul semestrului II al anului 2023 comparativ cu semestrul I 2023, distribuția

⁴¹ Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr.210/2023

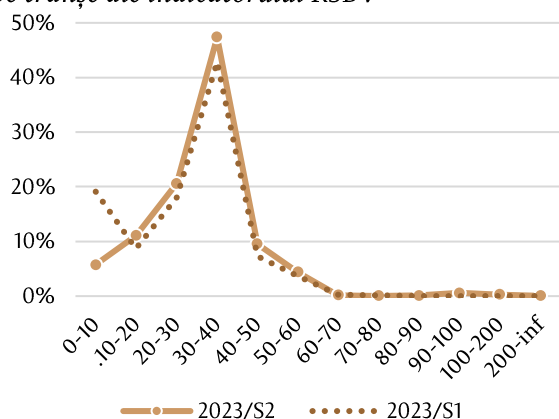
⁴² Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr.95/2024, în vigoare din 09.04.2024

⁴³ Se calculează conform Metodologiei de identificare a societăților de tip O-SII din Republica Moldova, aprobate prin Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr.71/2023.

indicatorului RSDV din volumul semestrial al creditelor noi acordate persoanelor fizice (Figura 4.1.3) a înregistrat o tendință de creștere ușoară pe majoritatea tranșelor. De menționat că 39,27 la sută din aceste credite au fost acordate pentru procurarea/ construcția imobilului.

În semestrul II al anului de raportare, 84,79 la sută din creditele noi ale persoanelor fizice au fost acordate cu RSDV sub 40 la sută, 28,24 la sută dintre acestea fiind credite acordate pentru procurarea/ construcția imobilului.

Figura 4.1.3. Evoluția ponderii volumului de credite pe tranșe ale indicatorului RSDV

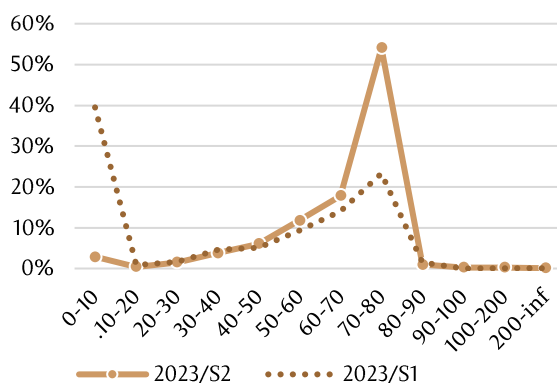
Sursa: BNM

Indicatorul RCG

Pe parcursul semestrului II al anului 2023, distribuția indicatorului RCG din volumul semestrial al creditelor noi acordate persoanelor fizice pentru procurarea/ construcția imobilului, garantate cu bunuri imobile cu destinație locativă, comercială și terenuri (Figura 4.1.4) a înregistrat o tendință de creștere pe majoritatea tranșelor sub limita stabilită, cu o acumulare accentuată a creditelor noi acordate pe tranșa 70-80 la sută.

În semestrul II al anului de raportare, 98,41 la sută din creditele noi ale persoanelor fizice au fost acordate cu RCG sub 80 la sută.

Figura 4.1.4. Evoluția ponderii volumului de credite pe tranșe ale indicatorului RCG

Sursa: BNM

Caseta 2. Rolul amortizorului anticiclic de capital în asigurarea stabilității financiare

Ca urmare a crizei financiare globale, în cadrul reglementărilor Basel III a fost introdus amortizorul anticiclic de capital (CCyB) având ca scop sporirea rezilienței sectorului bancar și reducerea prociclicității creditării bancare.

Băncile au cerința de a menține amortizorul anticiclic de capital, stabilit cu o creștere treptată în limitele ratelor de 0 și 2,5 la sută din mărimea activelor ponderate la risc în perioada de expansiune economică și care pot fi utilizate pentru absorbția pierderilor în perioada de recesiune prin relaxarea cerinței pentru amortizorul dat. Astfel, CCyB are menirea să asigure absorbția șocurilor și volatilității financiare pentru a preveni crizele financiare majore și pentru a reduce impactul acestora atunci când apar.

Potrivit cadrului Basel, amortizoarele de capital „pot fi relaxate pe măsură ce apar pierderi” astfel ca băncile să-și poată „desfășura activitatea în regim normal atunci când capitalul lor scade până la intervalul de conservare a acestuia”.

Deși, există îngrijorarea precum că majorarea ratei CCyB ar putea împovăra economia cu un cost care depășește cu mult beneficiile așteptate, totuși statele care au activat amortizorul dat nu au înregistrat efecte negative asupra economiei, dar au și extins spațiul de politici macroprudențiale pentru a putea răspunde crizelor potențiale.

Potrivit Directivei 2013/36/UE a cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, ținând cont de criza financiară globală din 2007-2008 și de

mecanismele prociclice care au contribuit la declanșarea acesteia și la agravarea efectelor sale, Consiliul pentru Stabilitate Financiară, Comitetul de la Basel pentru Supraveghere Bancară (BCBS) și G-20 au emis recomandări pentru atenuarea efectelor prociclice ale reglementărilor financiare.

În decembrie 2010, BCBS a publicat standardele internaționale de reglementare privind adecvarea capitalului bancar. Astfel, potrivit Directivei 2013/36/UE (inclusiv în redacțiile ulterioare ale acesteia), rata amortizorului anticiclic, exprimată în procente din quantumul total al expunerilor la risc calculat poate fi situată între 0 și 2,5 la sută, calibrat în trepte de 0,25 puncte procentuale sau multiplă cu 0,25 puncte procentuale. În cazuri justificate, rata amortizorului anticiclic poate fi stabilită în valoare mai mare de 2,5 la sută din quantumul total al expunerilor la risc.

În Republica Moldova, la situația de la finele anului 2023, mărirea ratei amortizorului anticiclic în condiții de lipsă de risc este nulă.

În vederea orientării în procesul stabilirii ratei amortizorului anticiclic pentru Republica Moldova, se calculează un referențial pentru amortizorul anticiclic, corespunzător nivelului de deviație al valorii raportului Credit/PIB de la tendința sa pe termen lung.

Potrivit prevederilor pct.29 din Regulamentul nr. 110/2018 „Referențialul pentru amortizor reflectă, într-o manieră relevantă, ciclul de creditare și riscurile datorate creșterii excesive a creditelor în Republica Moldova și ia în considerare în mod corespunzător particularitățile economiei Republicii Moldova. Referențialul pentru amortizor se bazează pe deviația raportului „credite acordate sectorului privat/produsul intern brut” de la tendința acestuia pe termen lung, luând în considerare, cel puțin:

1) un indicator al creșterii nivelurilor creditării în Republica Moldova și, în special, un indicator care reflectă modificările în raportul „credite acordate sectorului privat din Republica Moldova/produsul intern brut”;
2) orice recomandare emisă de către autoritatea națională macroprudențială desemnată, definită în condițiile legislației în vigoare.”

Valoarea parametrului λ al filtrului HP aplicat pentru estimarea referențialului este filtrul HP unidirecțional 400 000, inclus în metodologia de calcul în baza recomandărilor Comitetului Basel pentru supraveghere bancară⁴⁴.

Totodată, pentru confirmarea fazei ciclului financiar au fost utilizați alți parametri ai filtrului HP (400 000 bidirecțional, 1 600 unidirecțional și 1600 bidirecțional).

Strategia de stabilire a ratei pozitive neutre pentru amortizorul anticiclic

Odată cu materializarea șocului pandemic, în spațiul Uniunii Europene doar cca 14 la sută din capitalul eliberat pentru absorbția pierderilor a revenit din instrumentele de politică macroprudențială.

Dezechilibrul dat, în mare parte, a avut loc datorită faptului că formarea rezervelor de nivel macroprudențial a fost foarte limitată în perioada prepandemică. Astfel, la materializarea șocului, autoritățile macroprudențiale au avut la dispoziție mecanisme limitate pentru susținerea financiară a sectorului bancar.

Prin urmare, în perioada postpandemică, unele autorități macroprudențiale au stabilit rata neutră pozitivă a amortizorului anticiclic de capital. Aceasta constă în adoptarea unei rate cu o valoare mai mare decât zero în zona normală „neutră” a ciclului financiar, ceea ce ar permite justificarea valorii pozitive a amortizorului atunci când ciclul nu este în creștere.

⁴⁴ Recomandarea este inclusă în ”Ghidul pentru autoritățile naționale pentru operarea amortizorului anticiclic” (“Guidance for national authorities operating the countercyclical capital buffer”, Basel Committee on Banking Supervision, 2010), <https://www.bis.org/publ/bcbs187.pdf>.

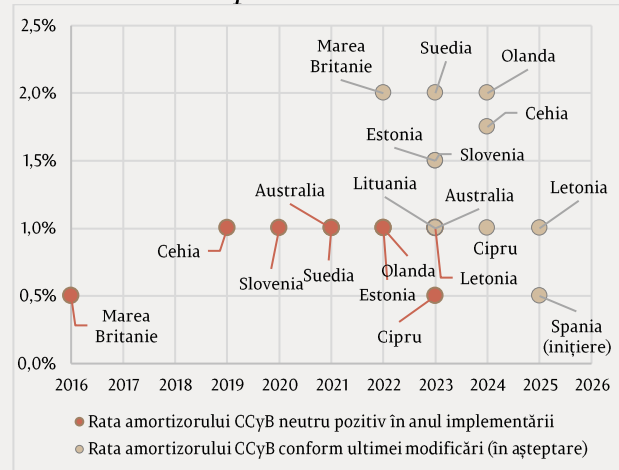
Scopul strategiei date constă în facilitarea unei posibile reduceri a cerințelor de capital în cazul declanșării unei crize imprevizibile sau importate. Un amortizor nul nu ar oferi niciun spațiu de manevră și nu ar putea fi folosit în calitate de instrument de politică economică.

Astfel, strategia dată permite ajustarea amortizorului CCyB atât în direcția majorării, cât și în direcția diminuării acestuia, ceea ce îmbunătățește transparența în aprobarea ratei CCyB cu evitarea deciziilor tardive în legătură cu evoluția ciclului financiar.

Pe lângă asigurarea rezistenței la șocuri, amortizorul neutru pozitiv permite o acumulare mai graduală a mărimii ratelor acestuia în faza ascendentă a ciclului financiar.

Astfel, prima țară care a stabilit rata neutră pozitivă de 1 la sută a fost Marea Britanie (2016), după care a fost implementat în Republica Cehă (2019, rata de 1 la sută), Australia (2021, rata de 1 la sută), Suedia (2021, rata de 2 la sută), Cipru (2022, rata de 0,5 la sută), Letonia (2023, rata de 0,5 la sută și creștere graduală la 1 la sută) și alte state (Figura 4.1.5).

Figura 4.1.5. Mărimea ratei amortizorului anticiclic neutru pozitiv în diferite state

Sursa: elaborat de BNM în baza paginilor web ale autorităților macroprudențiale din statele respective

4.2. Comitetul Național de Stabilitate Financiară

Comitetul Național de Stabilitate Financiară a continuat să se întrunească trimestrial, în scopul examinării situației curente din sistemul financiar și analizei riscurilor, care ar putea amenința stabilitatea financiară la nivel de sistem.

Astfel, pe parcursul anului 2023, au avut loc patru ședințe ordinare ale Comitetului în format extins, în care au fost examinate riscurile din sectorul bancar, sectorul creditării nebancale și sectorul asigurărilor, precum și acțiunile întreprinse sau inițiate de către autoritățile de supraveghere pentru atenuarea acestor riscuri.

Alte subiecte examinate în cadrul ședințelor au vizat analiza impactului inflației asupra stabilității financiare, evoluția pieței de capital, precum și examinarea oportunității de elaborare a unui mecanism de efectuare a

tranzacțiilor back-to-back în sectorul asigurărilor, similar celui aplicat în sectorul bancar, fiind emisă o recomandare către Guvernul Republicii Moldova în acest scop.

Totodată, în conformitate cu prevederile art. 8, lit. e) din Legea nr. 209/2018 cu privire la Comitetul Național de Stabilitate Financiară, în cadrul ședinței extinse a Comitetului din 15 septembrie 2023, a fost aprobată Strategia privind politica macroprudențială, care stabilește cadrul operațional pentru politica macroprudențială și aplicarea acesteia, asigurând transparența și predictibilitatea procesului decizional.

Caseta 3. Strategia privind politica macroprudențială

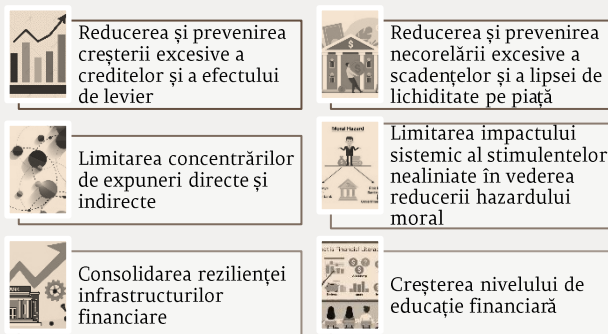
Strategia privind politica macroprudențială

(în continuare Strategia) stabilește cadrul operațional pentru realizarea obiectivelor politicii macroprudențiale, în vederea asigurării transparenței și predictibilității procesului decizional.

În particular, Strategia descrie cadrul de reglementare național, aferent menținerii stabilității financiare; stabilește legătura dintre obiectivul final al politicii macroprudențiale cu obiectivele intermediare și instrumentele macroprudențiale; explică mecanismul de coordonare dintre autoritățile naționale relevante, implicate în procesul de luare a deciziilor de politici și stabilește elementele comunicării politicii macroprudențiale.

Obiectivul final al politicii macroprudențiale constă în salvagardarea stabilității sistemului financiar în ansamblu, inclusiv prin consolidarea rezilienței sistemului financiar, limitarea efectului de contagiune precum și diminuarea acumulării de riscuri sistemice, asigurând pe această cale o contribuție sustenabilă a sectorului financiar la creșterea economică. Atingerea obiectivului final se urmărește prin implementarea obiectivelor intermediare, care au rolul de a spori operaționalitatea, transparența și caracterul responsabil al politicii macroprudențiale, prin contribuirea acestora la fundamentarea deciziilor la etapa de selectare a instrumentelor (Figura 4.2.1).

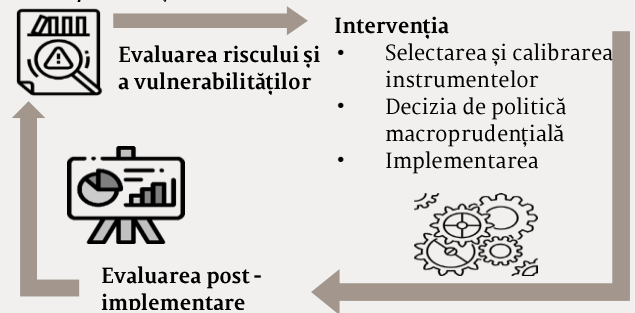
Figura 4.2.1. Obiectivele intermediare ale politicii macroprudențiale

Sursa: BNM

Politica macroprudențială este realizată de autoritățile competente în limitele sectoarelor supravegheate. La nivel național, autoritatea macroprudențială desemnată, responsabilă de coordonarea realizării politicii macroprudențiale, este Comitetul Național de Stabilitate Financiară (CNSF). Implementarea politicii macroprudențiale se efectuează în trei etape (Figura 4.2.2).

Figura 4.2.2. Etapele ciclului de reglementare macroprudențială

Sursa: BNM

Prima etapă a ciclului decizional constă în analiza și evaluarea riscului sistemic, proces în care autoritatea competentă identifică riscurile sistemice existente și potențiale. Analiza este urmată de selectarea instrumentelor potrivite pentru intervenția potențială, calibrarea și evaluarea estimativă a eficienței acestora, precum și implementarea propriu-zisă. Etapa a treia constă în reevaluarea periodică a eficienței instrumentului și a condițiilor care au determinat aplicarea acestuia.

Strategia exemplifică instrumentarul macroprudențial recomandat în funcție de obiectivul intermediar urmărit și dimensiunea riscului abordat, însă luarea deciziei nu se limitează la regulile prestabilite, având și o componentă discreționară care permite autorităților competente să asigure o selecție și o calibrare corespunzătoare a instrumentelor. Totodată, documentul explică importanța independenței politicii macroprudențiale, dar și interacțiunea acesteia cu alte politici, cooperarea interinstituțională, precum și căile de comunicare a deciziilor, în vederea asigurării transparenței.

5. EVOLUȚII RECENTE ȘI PERSPECTIVE

5.1. Reglementări de consolidare a cadrului de stabilitate financiară

Banca Națională a continuat modificarea cadrului cu privire la reglementarea prudențială a sistemului financiar, reglementarea valutară și alte modificări cu impact substanțial asupra stabilității financiare.

Pe parcursul anului 2023, întru aplicarea Legii nr.202/2017 privind activitatea băncilor, BNM a operat modificări:

- la *Regulamentul nr.292/2018 cu privire la cerințele față de membrii organului de conducere al băncii, al societății financiare holding sau holding mixte, conducătorii sucursalei unei bănci din alt stat, persoanele care dețin funcții-cheie și față de lichidatorul băncii în proces de lichidare.* Modificările conțin concretizări cu referire la aplicabilitatea elementelor din cadrul procedurii de interviu, inclusiv prevederi ce țin de obligativitatea interviurii de către BNM a persoanelor înaintate în funcțiile de conducători ai sucursalei băncii din alt stat, contabil-șef, director financiar al băncii/sucursalei băncii din alt stat, precum și a conducătorilor funcției de control a băncii.

- la *Regulamentul nr.147/2019 cu privire la sucursalele și oficiile secundare ale băncilor,* care prevăd îmbunătățirea cadrului normativ existent în contextul digitalizării proceselor de activitate aferente supravegherii băncilor, inclusiv al recepționării informațiilor privind sucursalele și oficiile secundare prin intermediul soluțiilor informatice ale BNM.

Alinierea legislației bancare a Republicii Moldova la standardele internaționale prin perfecționarea mecanismelor cantitative și calitative de administrare a băncilor va contribui la promovarea unui sector bancar sigur și stabil, la creșterea transparenței, încrederii și atractivității sectorului bancar autohton pentru potențiali investitori și creditori ai băncilor, precum și pentru deponenți și clienți, la dezvoltarea noilor produse și servicii financiare.

În anul 2023, au intrat în vigoare un șir de amendamente importante la Legea nr.62/2008 privind reglementarea valutară (operate prin

Legea nr.363/2022 pentru modificarea unor acte normative), care au drept scop îmbunătățirea cadrului legal aferent domeniului valutar, ținând cont de angajamentele Republicii Moldova asumate conform Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană și modificarea cadrului legal în unele domenii conexe.

Amendamentele operate sunt orientate spre consolidarea procesului de licențiere și supraveghere a unităților de schimb valutar, a administratorilor, acționarilor/asociaților caselor de schimb valutar și a hotelurilor, beneficiarilor efectivi ai acestora, astfel încât BNM, în calitate de autoritate de supraveghere, să dispună de instrumente legale pentru a asigura o supraveghere adecvată a activității unităților de schimb valutar. Au fost instituite unele restricții (prin privarea de dreptul de a practica activitate de schimb valutar) în privința administratorilor, asociaților/acționarilor caselor de schimb valutar, beneficiarilor efectivi ai caselor de schimb valutar care încalcă sistematic prevederile legislației valutare aferente desfășurării activității de schimb valutar în numerar cu persoane fizice sau a căror activitate a fost suspendată. Desfășurarea de către titularul de licență a activității de schimb valutar pe alte adrese decât cele indicate în licență va servi drept temei de retragere a licenței.

Modificările efectuate în partea ce ține de ajustarea Legii nr.62/2008 în conformitate cu prevederile Legii 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului au drept efect excluderea instituirii controlului ori a deținerii funcțiilor de conducere în cadrul casei de schimb valutar/hotelului de către infractori și grupuri criminale organizate, de către complicitii lor.

Modificările aferente autorizării operațiunilor valutare de către BNM vizează concretizarea temeiului de refuz pentru autorizarea operațiunii valutare - constatarea de către BNM a unei situații care poate avea un impact negativ semnificativ asupra asigurării stabilității pieței valutare interne și/sau implementării politicii valutare a statului.

În vederea ajustării actelor normative secundare conform prevederilor Legii nr.62/2008 privind reglementarea valutară, au fost modificate:

- *Instrucțiunea nr.12/2020 privind notificarea angajamentelor externe, Instrucțiunea nr.11/2009 cu privire la raportarea unor operațiuni valutare de către băncile licențiate și Regulamentul nr.29/2018 privind condițiile și modul de efectuare a operațiunilor valutare*, în contextul excluderii necesității de notificare și de raportare la BNM a garanțiilor emise de către garanții nerezidenți în favoarea rezidenților, diminuării plafonului de notificare la BNM a împrumuturilor/creditelor primite de rezidenți de la nerezidenți de la 50 000 euro la 10 000 euro (sau echivalentul acestora), modificării procedurilor de notificare și raportare la BNM, stabilirea obligației persoanelor juridice rezidente de a notifica angajamentele externe și de a raporta la BNM despre operațiunile efectuate exclusiv în formă electronică.

- *Regulamentul nr.304/2016 privind licențierea unităților de schimb valutar* a fost amendat în contextul implementării soluției pentru eficientizarea procesului de licențiere a caselor de schimb valutar și a hotelurilor, efectuarea altor proceduri reglementate de Legea nr.62/2008. Astfel, casele de schimb valutar și hotelurile vor prezenta la BNM documentele aferente procesului de licențiere prin intermediul Portalului WEB al BNM (componentă a Sistemului informatic al BNM cu privire la licențiere, autorizare și notificare). În vederea eficientizării proceselor de licențiere și de supraveghere a activității unităților de schimb valutar, prevederile aferente controlului și sancționării unităților de schimb valutar au fost încorporate într-un act normativ nou, și anume în *Regulamentul privind efectuarea controalelor și aplicarea sancțiunilor unităților de schimb valutar*.

- *Regulamentul nr.335/2016 privind activitatea unităților de schimb valutar* a fost ajustat în vederea reglementării cerinței privind dispunerea de către unitățile de schimb valutar de sisteme de supraveghere și înregistrare video a activității lor (în scopul neadmiterii încălcării drepturilor clienților

unităților de schimb valutar), precum și sistarea activității de schimb valutar în cazul defecțiunilor tehnice sau al altor incidente.

- *Instrucțiunea nr.232/2011 cu privire la modul de prezentare la Banca Națională a Moldovei de către casele de schimb valutar și hoteluri a rapoartelor în formă electronică și Instrucțiunea nr.296/2016 privind raportarea la Banca Națională a Moldovei de către casele de schimb valutar și hoteluri* au fost modificate în contextul implementării soluției pentru eficientizarea procesului de licențiere, autorizare și notificare al BNM, în partea ce ține de prezentarea la BNM de către casele de schimb valutar și hoteluri a rapoartelor în formă electronică, prin intermediul portalului WEB al BNM.

- *Regulamentul nr.216/2015 privind conturile rezidenților în străinătate, Regulamentul nr.51/2009 privind autorizarea unor operațiuni valutare de către Banca Națională a Moldovei, Regulamentul nr.165/2019 privind unele aspecte aferente exportului și importului de numerar și cecuri de călătorie de către bănci și Regulamentul nr.14/2009 privind eliberarea de către Banca Națională a Moldovei a autorizațiilor pentru scoaterea mijloacelor bănești din Republica Moldova* au fost modificate în vederea reglementării modului de depunere a cererii și a documentelor pentru obținerea autorizației, precizării condițiilor de autorizare a operațiunilor valutare, actualizării cerințelor în privința documentelor care se anexează la cererea de eliberare a autorizației BNM, optimizării listei documentelor pentru obținerea autorizației, raportării la BNM și în vederea stabilirii cerinței de reflectare a sursei de proveniență a mijloacelor bănești care urmează a fi utilizate pentru efectuarea operațiunilor valutare.

Potrivit prevederilor Legii nr.178/2020 pentru modificarea unor acte normative, începând cu 1 iulie 2023, BNM este autoritatea competentă pentru licențierea/autorizarea, reglementarea și supravegherea sectorului financiar nebancaer preluat de la CNPF.

Prin intermediul proiectului de asistență tehnică Twinning „Consolidarea supravegherii, guvernantei corporative și gestionării riscurilor în sectorul financiar”,

implementat cu suportul Uniunii Europene, BNM a beneficiat de sprijin în vederea alinierii legislației naționale la Directiva 2009/138/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25.11.2009 privind accesul la activitate și desfășurarea activității de asigurare și de reasigurare (Solvabilitate II).

Scopul proiectului este consolidarea sectorului de asigurări și pregătirea pieței pentru aplicarea regimului „Solvabilitate II” – punerea în aplicare a cerințelor de guvernare internă și de gestionare a riscurilor de către societățile de asigurare.

Regimul „Solvabilitate II” se referă la cerințe cantitative, printre care capitalul minim și de solvabilitate; cerințe calitative, inclusiv managementul riscului, actuarial, de control intern și de audit intern; cerințe de raportare etc. De asemenea, acesta stabilește condiții de licențiere a societăților de asigurare/reasigurare, dreptul societăților de asigurare de a presta servicii și libertatea de stabilire (FOS&FOE), îmbunătățirea procesului de supraveghere, modalitatea de gestiune a crizelor.

În anul 2023 a fost abrogată Legea nr. 575/2003 privind garantarea depozitelor în sistemul bancar, fiind înlocuită cu Legea nr. 160/2023 cu privire la garantarea depozitelor în bănci, elaborată de către FGDSB.

Legea nouă a fost elaborată în vederea transpunerii (parțiale) în legislația națională a Directivei 2014/49/UE privind schemele de garantare a depozitelor. Legea stabilește statutul Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar drept o entitate autonomă de drept public, care creează și menține Fondul de acoperire a depozitelor bancare și Fondul de rezoluție bancară. Noua lege prevede că nivelul de acoperire a garantării depozitelor constituie 100 mii MDL, iar de la 1 ianuarie 2025 va constitui 200 mii MDL, per deponent per bancă (comparativ cu 50 de mii MDL, nivelul anterior). Nivelul-țintă al Fondului de acoperire a depozitelor bancare este de 4 la sută și urmează a fi revizuit de

Consiliul de administrație al FGDSB o dată la 3 ani. Contribuțiile băncilor în Fondul de acoperire a depozitelor bancare se stabilesc în funcție de categoria de risc a fiecărei instituții membre a Fondului.

Tot în anul 2023 a fost modificată și Legea nr. 192/1998 privind Comisia Națională a Pieței Financiare, prin care Comisia a căpătat funcția de entitate responsabilă de protejarea drepturilor consumatorilor de servicii financiare. Aceste atribuții se extind asupra participanților profesioniști ai pieței de capital, pieței asigurărilor, organizațiilor de creditare nebancaară, băncilor și ai prestatorilor de servicii de plată. Corespunzător, au fost incluse procedurile administrative și de control pentru domeniul de protejare a drepturilor consumatorilor de servicii financiare și de sancționare pentru neconformități.

În anul 2023, prin Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 108, a fost aprobat Regulamentul cu privire la transferul de credit, debitarea directă și atribuirea codurilor IBAN (în vigoare din 05.08.2023). Aprobarea a fost dictată de modificările și completările operate la Legea cu privire la serviciile de plată și moneda electronică nr.114/2012 (prin Legea pentru modificarea unor acte normative nr. 209/2022, lege care transpune Directiva (UE) 2015/2366 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne (PSD2)).

Au fost îmbunătățite normele aferente transferului de credit în moneda națională și în valută. La fel, au fost instituite unele cerințe în ceea ce privește debitarea directă, fiind transpus articolul 5 și anexa Regulamentului (UE) nr. 260/2012 de stabilire a cerințelor tehnice și comerciale aplicabile operațiunilor de transfer de credit și de debitare directă în euro (transpunerea acestuia reprezintă unul dintre criteriile de aderare a comunității prestatorilor de servicii de plată din Republica Moldova la SEPA).

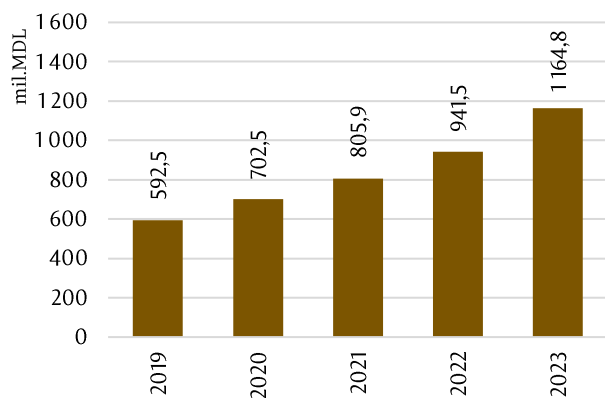
5.2. Garantarea depozitelor din sectorul bancar și Fondul de rezoluție bancară

Nivelul de acoperire a depozitelor persoanelor fizice și juridice de drept privat, rezidente și nerezidente, s-a dublat până la nivelul de 100 000 MDL. În anul 2023, gradul de capitalizare⁴⁵ al resurselor FGDSB a atins valoarea de 3,95 la sută.

Din momentul constituirii fondului (01.01.2004) au fost acumulate mijloace financiare în suma totală de 1 164,8 mil. MDL, dintre care 666,3 mil. MDL – contribuții inițiale și cele trimestriale ale băncilor și 552,1 mil. MDL – venituri obținute din activitatea investițională a FGDSB.

Pe parcursul anului de raportare, mijloacele financiare destinate garantării depozitelor s-au majorat cu 223,3 mil. MDL sau cu 23,7 la sută, la situația din 31.12.2023 mijloacele disponibile ale FGDSB fiind în valoare de 1 164,8 mil. MDL (Figura 5.2.1) sau 3,95 la sută din totalul depozitelor garantate înregistrate în sectorul bancar.

Figura 5.2.1. Mijloacele disponibile ale FGDSB

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor FGDSB

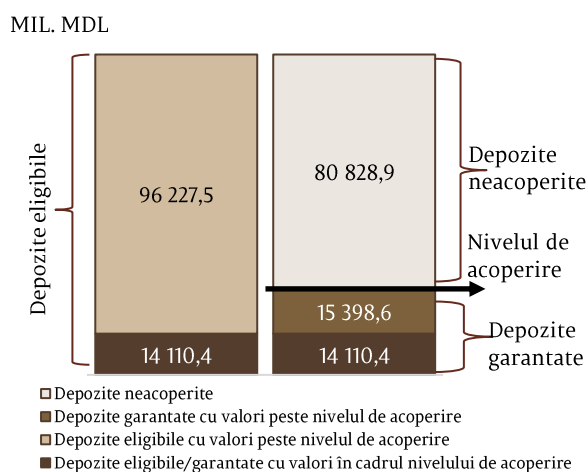
Considerând nivelul de acoperire de 100 000 MDL, acestea sunt suficiente pentru acoperirea depozitelor garantate simultan la 4 bănci (2 mici și 2 medii) sau ale oricărei bănci, cu excepția băncilor de importanță sistemică pentru care, conform prevederilor Legii nr. 232/2016 privind redresarea și rezoluția băncilor, este aplicabilă procedura de rezoluție.

⁴⁵ Raportul dintre mijloacele financiare calculate ale fondului și suma totală a depozitelor garantate

Nivelul de acoperire integrală a depozitelor persoanelor fizice și ale persoanelor juridice eligibile a ajuns la 97,3 la sută din numărul de deponenți și la 26,7 la sută din suma depozitelor garantate.

În perioada analizată, soldul depozitelor garantate s-a majorat cu 58,0 la sută până la 29 509,0 mil. MDL (Figura 5.2.2), datorită creșterii semnificative a valorii depozitelor garantate ca urmare a dublării nivelului de acoperire. În dezagregare pe tipuri de deponenți, depozitele garantate ale persoanelor juridice de drept privat reprezintă puțin peste 10,3 la sută din totalul depozitelor garantate, în timp ce depozitele garantate ale persoanelor fizice reprezintă 89,7 la sută din suma depozitelor garantate respectiv.

Figura 5.2.2. Poziționarea depozitelor eligibile față de nivelul de acoperire, 31.12.2023

Sursa: FGDSB, Raportul de activitate pentru anul 2023

În calitate de administrator al Fondului de rezoluție bancară, FGDSB a continuat acumularea resurselor financiare ale Fondului de rezoluție bancară care s-a situat la nivelul de 1,8 la sută în raport cu volumul depozitelor garantate.

Pe parcursul anului de raportare în Fondul de rezoluție bancară au fost încasate contribuții ale băncilor în sumă totală de 117,9 mil. MDL. Pe măsura colectării contribuțiilor de la bănci, FGDSB a asigurat procesul investițional din contul resurselor disponibile ale Fondului de rezoluție bancară, înregistrând la finele

anului 2023 venituri din activitatea investițională în volum de 57,4 mil. MDL.

La situația din 31.12.2023, resursele totale financiare ale Fondului de rezoluție bancară au constituit 524,7 mil. MDL, ceea ce reprezintă, pentru data respectivă, 59,3 la sută față de nivelul-țintă de 3% din suma depozitelor garantate, stabilit în Legea nr.232/2016 privind redresarea și rezoluția băncilor.

5.3. Gestiunea riscului climatic de societățile financiare

Activitățile întreprinse de băncile centrale pentru a atenua efectele economice negative ale schimbărilor climatice, inclusiv efectele asupra sistemelor financiare, devin din ce în ce mai importante. BNM s-a alăturat acestei tendințe începând cu anul 2023, pentru a se asigura că riscurile climatice nu amenință stabilitatea financiară.

În cadrul Programului susținut prin Mecanismul de finanțare pentru reziliență și durabilitate, în contextul Memorandumului cu privire la politicile economice și financiare cu Fondul Monetar Internațional, BNM s-a angajat să dezvolte un cadru financiar durabil bazat pe cele mai bune practici, în vederea consolidării rezilienței la schimbările climatice.

Astfel, ca măsură de reformă în cadrul programului sus-menționat, BNM a dezvoltat [Foaia de parcurs pentru finanțarea durabilă a Republicii Moldova](#)⁴⁶. Acest document este important pentru entitățile din sectorul financiar și alte părți interesate în eforturile lor de a integra criteriile de durabilitate în procesele lor de luare a deciziilor și de a contribui la realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă. Foaia de parcurs constă din patru piloni principali, în cadrul cărora sunt planificate acțiuni și măsuri concrete. Activitățile setate vor permite identificarea, cuantificarea, monitorizarea și gestionarea corectă a riscurilor climatice și fundamentarea deciziilor actorilor din sectorul financiar în ceea ce privește expunerea lor la riscuri.

Totodată, în vederea promovării și implementării activităților stabilite în Foaia de parcurs, a fost semnat un Memorandum de înțelegere între Guvernul Republicii Moldova, BNM și CNPF cu privire la dezvoltarea cadrului privind finanțarea durabilă și responsabilă față de mediu, fiind creat Grupul Consultativ pentru finanțare durabilă, cu participarea reprezentanților BNM, CNPF, Asociației Băncilor din Moldova și ministerelor relevante.

BNM beneficiază în procesul de dezvoltare a cadrului privind finanțarea durabilă de suportul Corporației Financiare Internaționale (CFI), membră a Grupului Băncii Mondiale.

În plus, începând cu 8 noiembrie 2023, Banca Națională a aderat la platforma Sustainable Banking and Finance Network (SBFN). SBFN reprezintă o comunitate voluntară de autorități de reglementare a sectorului financiar, bănci centrale, ministere de finanțe, ministere de mediu și asociații industriale de pe piețele emergente, angajate în promovarea finanțării durabile. Aderarea BNM la SBFN permite alinierea sistemului financiar al țării la prioritățile naționale și globale în acest domeniu.

Pentru a identifica practicile și politicile aplicate de către băncile licențiate și societățile de asigurare în vederea monitorizării și gestionării riscurilor climatice, BNM a pregătit Sondajul privind schimbările climatice, desfășurat pe parcursul lunii noiembrie 2023, cu participarea a 11 bănci și 9 asigurători.

Sondajul a inclus întrebări, legate de riscurile climatice și domeniul de aplicare al acestora în documentele strategice ale instituțiilor, de modul de gestionare a riscului climatic, precum și întrebări privind transparența și informațiile legate de gestionarea riscului climatic.

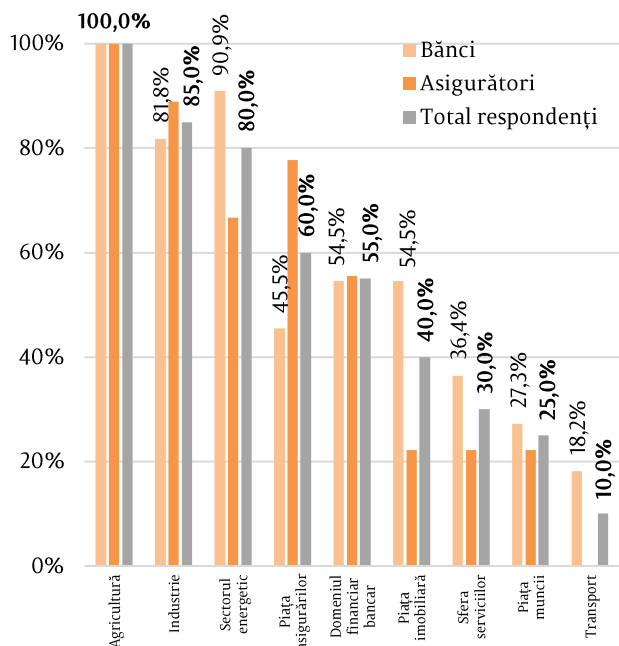
I. Strategie și guvernare

- Majoritatea respondenților (80,0 la sută) consideră că riscurile climatice ar putea avea un impact material asupra instituției.

⁴⁶ Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr.145/2024

- Conform opiniei respondenților, riscurile climatice au cel mai mare impact asupra următoarelor sectoare ale economiei: agricultură (100,0 la sută), industrie (85,0 la sută), sectorul energetic (80,0 la sută), piața asigurărilor (60,0 la sută), domeniul financiar bancar (55,0 la sută), domeniul financiar bancar (55,0 la sută) (Figura 5.3.1).

Figura 5.3.1. Sectoare ale economiei asupra cărora riscurile climatice au cel mai mare impact

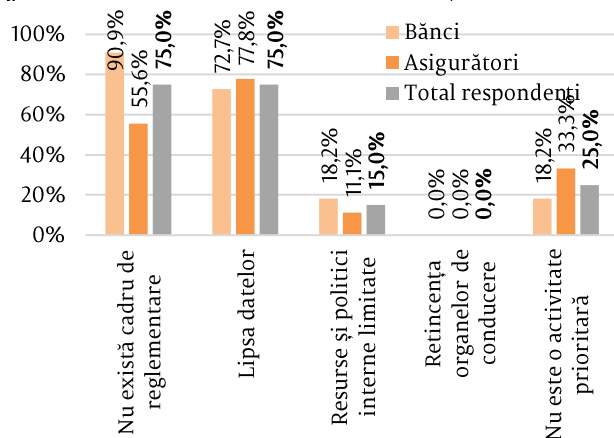
Sursa: Sondajul privind riscurile climatice, BNM

- În cazul a 60,0 la sută dintre respondenți, în strategia de dezvoltare a instituției se ține cont de riscurile climatice, iar în cazul altor 30,0 la sută dintre respondenți nu se ține cont, dar se planifică modificarea strategiei ca răspuns la riscurile climatice.
- Mai puțin de jumătate dintre respondenți au introduse produse/servicii ca răspuns la schimbările climatice (40,0 la sută). Totuși, 45,0 la sută iau în considerare introducerea produselor/serviciilor în acest scop, băncile examinând posibilitatea dezvoltării unor produse de credit ecologice, a creditelor investiționale pentru eficiență energetică și energie regenerabilă, iar asigurătorii – asigurărilor împotriva riscurilor fizice preponderent pentru sectorului agricol.
- Principalii factori externi ce motivează respondenții să-și consolideze gestionarea riscului climatic sunt: cerințe ale investitorilor/instituțiilor care oferă sprijin financiar (60,0 la sută), cerințele clienților (50,0 la sută), politicile întreprinderilor-

mamă (45,0 la sută), disponibilitate de consultanță/asistență de specialitate (40,0 la sută).

- Principalele obstacole identificate de respondenți în calea consolidării gestionării riscului climatic sunt: lipsa cadrului de reglementare (75,0 la sută), lipsa datelor (75,0 la sută), resurse și politici interne limitate (15,0 la sută) (Figura 5.3.2). Totodată, 25,0 la sută dintre respondenți menționează și despre faptul că la momentul actual această activitate nu reprezintă o activitate prioritară pentru instituțiile lor.

Figura 5.3.2. Obstacolele în calea consolidării gestionării riscului climatic al instituției

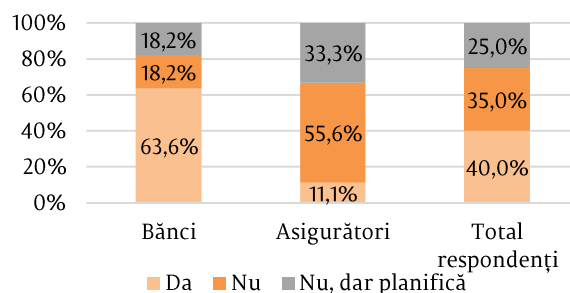

Sursa: Sondajul privind riscurile climatice, BNM

II. Gestionarea riscului

- 40,0 la sută dintre respondenți au menționat că în cadrul instituției există acte interne de gestionare a riscului climatic, jumătate dintre aceștia având și acte interne în proces de elaborare (Figura 5.3.3). Totodată, în cazul a 60,0 la sută dintre respondenții care nu dețin acte interne de gestionare a riscului climatic, 25,0 la sută au astfel de acte în proces de elaborare.

Figura 5.3.3. Existența actelor interne de gestionare a riscului climatic în instituție

Sursa: Sondajul privind riscurile climatice, BNM

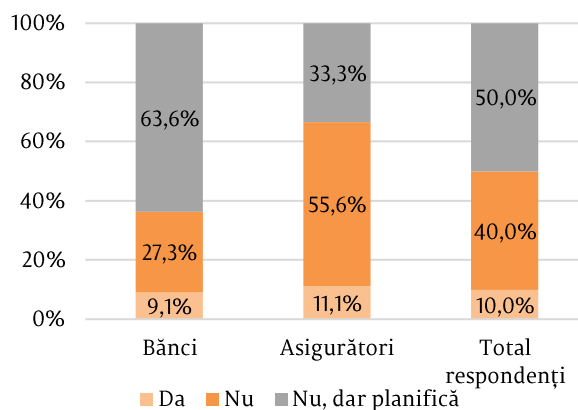
- Unele din sursele utilizate pentru măsurarea și monitorizarea riscurilor climatice sunt hărțile termice/evaluări la nivel de sector (15,0 la sută), clima și date meteo (15,0 la sută), evaluări din perspectiva factorilor de mediu, sociali și de governanță (ESG) (15,0 la sută), schimbări de politică națională (10,0 la sută).

III. Testări la stres

- 10,0 la sută dintre respondenți utilizează testări la stres în vederea evaluării potențialelor pierderi în cazul materializării riscurilor climatice. 50,0 la sută dintre respondenți, preponderent, din sectorul bancar, deși nu utilizează la momentul actual, planifică să aplice teste de stres pentru a evalua impactul potențial al riscurilor climatice în viitorul apropiat (1-2 ani) (Figura 5.3.4).
- Respondenții întâmpină anumite impedimente de a utiliza testări la stres în vederea evaluării potențialelor pierderi în cazul materializării riscurilor climatice cum ar fi lipsa datelor solicitate (70,0 la sută), lipsa unei terminologii clare și armonizate pentru domeniul de aplicare al

„finanțării verzi” și al proiectelor durabile din punct de vedere ecologic (70,0 la sută), dificultăți în modelarea relațiilor/mecanismelor de transmisie (55,0 la sută), resurse interne insuficiente (35,0 la sută), lipsa cadrului de reglementare (10,0 la sută). În același timp, pentru 35,0 la sută aceasta nu reprezintă o prioritate în activitate, preponderent, în rândul asigurătorilor.

Figura 5.3.4. Existența testărilor la stres în vederea evaluării potențialelor pierderi în cazul materializării riscurilor climatice

Sursa: Sondajul privind riscurile climatice, BNM

ANEXE

Sondajul privind riscul sistemic⁴⁷

În sistemul financiar persistă riscurile-cheie tradiționale (macroeconomic, de credit) și riscuri specifice (geopolitic, suveran).

Riscul geopolitic se conturează ca fiind cel mai important, evidențiindu-se printr-o probabilitate de materializare ridicată, un impact potențial ridicat și o capacitate de gestiune foarte dificilă. În ordinea importanței, al doilea risc major este cel macroeconomic, evaluat ca având o probabilitate de materializare medie spre ridicată, un impact potențial ridicat și o capacitate de gestionare relativ dificilă. Riscul suveran ocupă locul trei în ierarhia riscurilor după importanță, fiind caracterizat de o probabilitate de apariție medie, un impact potențial relativ ridicat și o capacitate de gestiune foarte dificilă (Tabelul 1.1).

În dinamică se observă o creștere a importanței pentru majoritatea riscurilor analizate, cu excepția riscurilor Covid-19, macroeconomic (o descreștere semnificativă față de anul precedent), imobiliar și suveran (o ușoară descreștere față de anul precedent) (Figura 1.1).

Tabelul 1.1. Ratingul riscurilor analizate în cadrul sondajului pe categorii

2023	Importanța	Probabilitatea	Impact potențial	Capacitatea de gestiune
Riscul geopolitic	3,98	4,00	4,00	4,09
Riscul macroeconomic	3,38	3,55	3,82	3,09
Riscul suveran	3,21	2,73	3,73	3,73
Riscul de credit	3,19	3,27	3,55	2,91
Riscul cibernetice	3,02	3,18	3,27	2,91
Riscul de reputație	2,71	2,36	3,27	3,00
Riscul de reglementare	2,61	2,82	3,00	2,55
Riscul de mediu	2,46	2,55	2,64	2,73
Riscul imobiliar	2,21	2,18	2,36	2,27
Riscul Covid-19	2,12	2,27	2,45	2,18

Notă: **Importanța** a fost calculată ca media geometrică a probabilității de apariție, a impactului potențial și a capacității de gestiune.

Probabilitatea: 1 - nesemnificativă, 2 - redusă, 3 - medie, 4 - ridicată, 5 - sigură. **Impact potențial:** 1 - nesemnificativ, 2 - redus, 3 - mediu, 4 - ridicat, 5 - extrem de ridicat. **Capacitatea de gestiune:** 1 - foarte ușor, 2 - relativ ușor, 3 - relativ dificil, 4 - foarte dificil, 5 - nu poate fi gestionat.

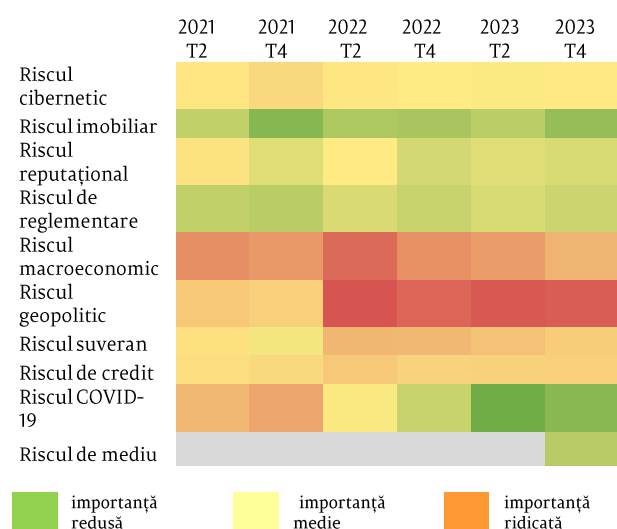
Sursa: BNM, Sondajul privind riscul sistemic

În cadrul sondajului privind riscul sistemic, a fost evaluat un nou risc sistemic potențial - riscul de mediu.

Acesta a fost apreciat drept având probabilitate de materializare și un impact potențial redus spre mediu, cu capacitate relativ dificilă de gestiune.

Toți respondenții consideră economia reală și un eveniment extern ca fiind surse potențiale majore de risc sistemic, urmate de domeniul politic (72,7 la sută), cadrul social (45,5 la sută) și domeniul financiar-bancar (36,4 la sută).

Figura 1.1. Dinamica importanței riscurilor pe parcursul ultimilor 5 ani

Sursa: BNM, Sondajul privind riscul sistemic

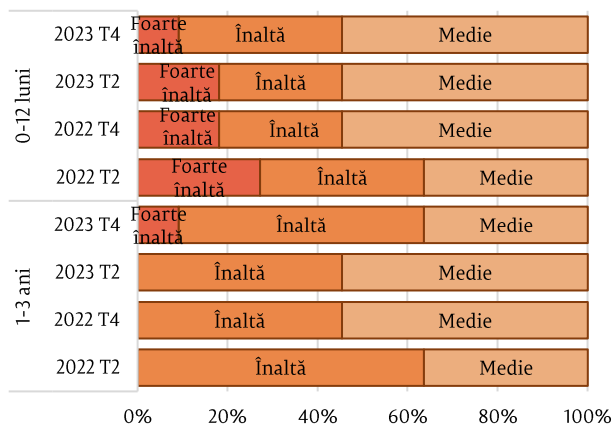
Probabilitatea de apariție a unui eveniment cu impact ridicat în următoarele 0-12 luni se estimează a fi una medie spre înaltă, cu o diminuare a numărului celor care au calificat această probabilitate drept una „foarte înaltă”. Așteptările pe termen mediu (1-3 ani) privind apariția unui eveniment advers au devenit mai pesimiste, ca urmare a majorării numărului băncilor care au calificat această probabilitate drept una „înaltă” și „foarte înaltă” (Figura 1.2).

Soliditatea sistemului financiar este apreciată ca una moderat înaltă (81,8 la sută), în perspectivă anticipându-se menținerea acestui nivel (81,8 la sută).

⁴⁷ BNM efectuează Sondajul privind riscul sistemic semestrial, în scopul captării opiniei managerilor de risc

din cadrul băncilor asupra riscurilor majore ale sistemului financiar.

Figura 1.2. Evoluția percepțiilor privind probabilitatea de apariție a unui eveniment cu impact ridicat pe termen scurt (<1 an) și mediu (în următorii 1-3 ani)

Sursa: BNM, Sondajul privind riscul sistemic